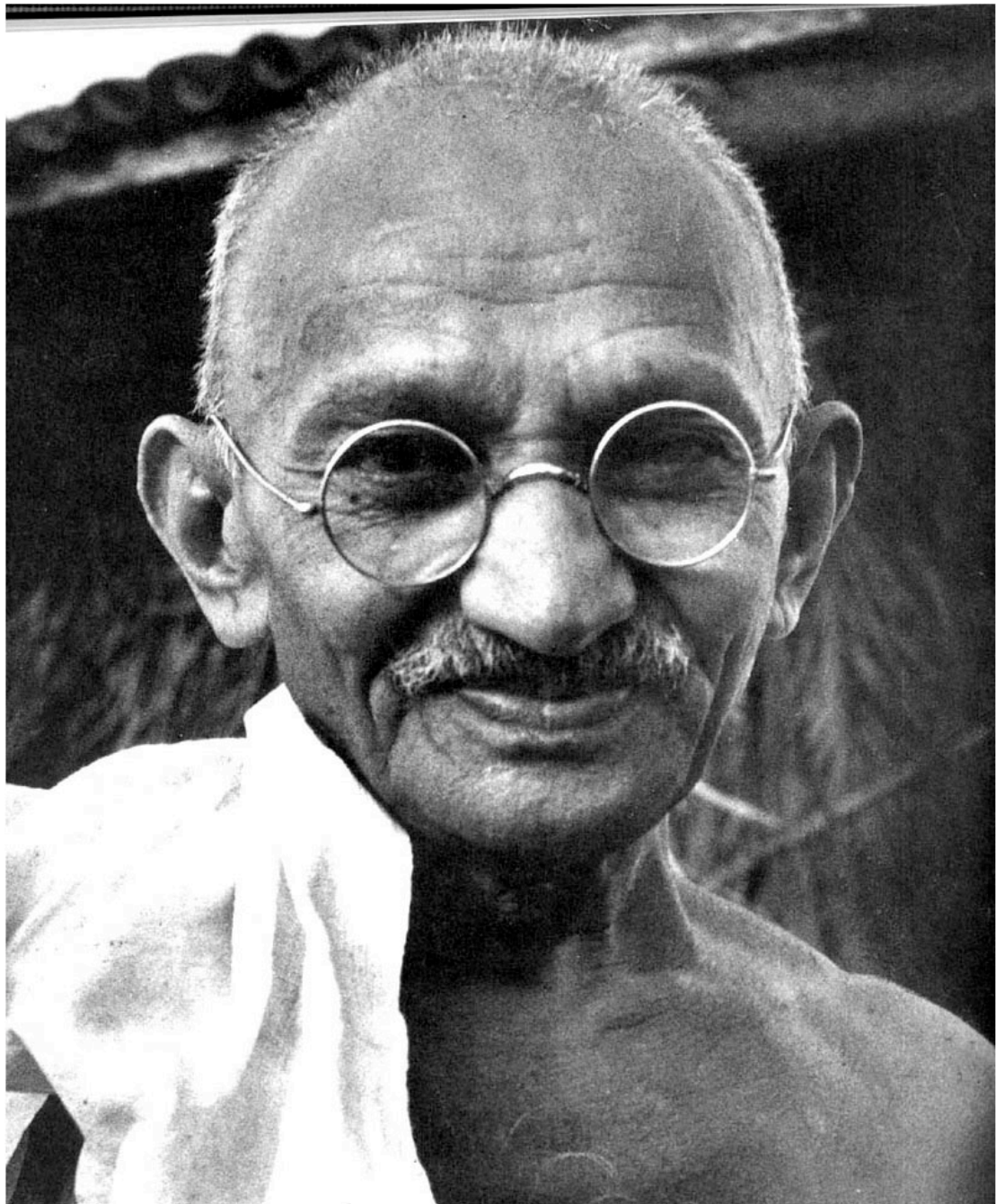

Móhandász Karamcsand Gandhi:
India Szabadsága
(Hind Swaraj)

Az angol eredetiből magyar nyelvre fordította:

Raffai Péter

2011.

Móhandász Karamcsand Gandhi

(1869-1948)

Fordítói elérhetőségek:

Raffai Péter

Email: praffai@gmail.com

Web: <http://www.lelekvadasz.hu/raffai>

**A mű ezen elektronikus változatának
szabad terjesztése szerzői jogot nem sért.**

A fordító előszava

Mahatma Gandhi a „Hind Swaraj” e változatát 1909. november 13-a és 22-e között írta angol nyelven, a dél-afrikai Transvaalból Indiába tartó hajójúttja során. Mint egykor Londonban tanult diplomás jogász, korábban ügyvédként és közösségi vezetőként is sokat tett a Dél-Afrikában élő indiai közösségért. Kiállásáért, sikereiért Dél-Afrika- és India-szerte is ismertté vált. 1909-es hazatérése Indiába véglegesnek bizonyult, itt az Indiai Nemzeti Kongresszussal együttműködve nekifogott, hogy India nemzeti függetlenségét a maga eszközeivel kiharcolja.

E korai művében Gandhi politikai, gazdasági, és erkölcsi nézeteit fejteti ki, elsősorban India függetlenségének vágya kapcsán. A „Hind Swaraj” egy folyóirat olvasója és szerkesztője közötti párbeszéd formáját követi. A formai megalapozottságot az adta, hogy Gandhi 1903-tól egy saját kiadású lap, a Transvaal indiai közösségének szóló, több nyelven is kiadott [Indian Opinion](#) főszerkesztője volt. A folyóiratban gyakran válaszolt olvasói kérdésekre, bocsátkozott intellektuális vitába, és fejtette ki álláspontját a legkülönbözőbb témákban. A „Hind Swaraj”, mint e szerkesztői munkából született mű, tömör és közérthető foglalata Gandhi hitvallásának, tapasztalatainak, és társadalmi programjának, melyet azután Indiában - részben - megvalósított, és sikerre is vitt. A „Hind Swaraj” hatása máig páratlan, [önéletrajzi kötete](#) mellett joggal tekinthetjük Gandhi élete legfontosabb írásos munkájának. 2009-ben, a mű születésének 100. évfordulóján, Delhiben [konferenciát is rendeztek](#) Gandhi és munkássága tiszteletére, neves vendégek részvételével.

A Gandhi életművének vizsgálatakor két íróat érdemes kiemelnünk, akik elemi erővel hatottak Gandhi szemléletfejlődésére. Az amerikai [Henry David Thoreau](#) (1817-1862) [Walden](#) című munkájában, valamint [A polgári engedetlenség iránti kötelességről](#) címet viselő röpiratában vetette fel először az egyén és a nemzet számára is követendő példaként a *passzív ellenállás* gondolatát. A fogalom Gandhi szerinti értelmezése, és a gyakorlat népszerűsítése a „Hind Swaraj”-ban is kiemelt helyet kapott. Gandhi másik nagy inspirálója az orosz író, [Lev Tolsztoj](#) (1828-1910) volt, elsősorban [Az Isten országa bennetek van](#) című, keresztény-bibliai ihletésű művével. Ebben az író a szeretet mindent felülmúló erejére mutat példát. Gandhi a művet élete végéig egyik legmeghatározóbb olvasmányának tartotta, amit a „Hind Swaraj” szellemisége is tükröz.

A „Hind Swaraj” ezen, első magyar nyelvű fordítása egy lelkes amatőr munkája. Célja, hogy Gandhi sajátos világába gondolatébresztő és történeti szempontból is betekintést nyújtson a magyar olvasó számára. A fordítás egyaránt igyekszik visszaadni a mű eredeti tartalmát és megfogalmazását, forrásműként való alkalmazása – hiteles tartalmi és nyelvi ellenőrzés hiányában - azonban nem ajánlott. Idézetek közlésekor mindenkit arra bátorítok, hogy a mű – a fordítás alapját képező - [angol nyelvű változatát](#) használja.

A műben szereplő – elsősorban nagybetűs – kifejezések némelyike magyarázatot igényel. A „Home Rule” kifejezést a szövegkörnyezettől függően *Önrendelkezésnek*, vagy *Nemzeti Önrendelkezésnek* fordítottam. Bizonyos, magyar írásképpel is rendelkező hindi kifejezéseket (mint az *áhmisza*, a *bráhmin*, vagy a *váid*) ennek megfelelően is használtam. Meghagytam viszont eredeti írásképpel, és

nagybetűvel a „Swadeshi” kifejezést, amely egyszerre jelöl egy fogalmat és egy indiai mozgalom nevét. E kifejezést más magyar fordítók olykor *szvadeshiként* használják.

A mű talán legfontosabb kifejezése, a „Swaraj”-t (szvarádzs) indiai eredetiben egyszerre jelent valamire és valamitől való szabadságot, valamint *egyéni és közösségi* szabadságot. Angol nyelven az utóbbi két kategóriára általában a *freedom* és *liberty* megkülönböztetést használják; a kétféle szabadságra az indiaihoz hasonló angol ernyőszó azonban nem létezik. Talán ezért, és persze a műben tárgyalt „szabadság” speciálisan indiai jellege miatt hagyta meg Gandhi az eredeti, „Swaraj” írásmódot. Hosszas elmélkedést követően döntöttem úgy, hogy – remélve, hogy a szerző emlékét ezzel nem sértem - e kulcskifejezést, nagy kezdőbetűvel, *Szabadságnak* fordítom. Első okom erre az volt, hogy úgy gondolom, a magyar *szabadság* kifejezés – szemben az angol *freedom* vagy *liberty* szavakkal - jól visszaadja a szó indiai megfelelőjének egyetemes jellegét. Másrészt meggyőződésem, hogy a *Szabadság* szó a magyar olvasók számára is hasonló történelmi jelentéssel és érzelmi töltettel bír, mint amilyennel egy indiai ember számára a *Swaraj*. Végül pedig a szó fordításakor fontosabb szempontnak ítéltam a nyelvi eredetiségnél a műben rejlő, helytől és kortól függetleníthető eszmeiség közvetítését. Szándékom szerint a magyar fordítás arra törekszik, hogy rámutasson: Gandhi műve ma is aktuális, élő eszmei forrás, és nem pusztán archív, kortörténeti dokumentum. Bízom benne tehát, hogy a magyar *Szabadság* szó használatával az író eredeti szándéka nem sérül, a mű mondanivalójában viszont a mai magyar olvasóhoz közelebb kerül.

Végül azért, hogy a „Hind Swaraj”-ban szereplő egyes, a mai magyar olvasó számára talán idegen személy- és történelmi nevek érthetővé váljanak, Gandhi érvelései pedig ezáltal szélesebb kontextusba kerüljenek, a művet számos helyen magyarázó lábjegyzetekkel láttam el. A lábjegyzetek saját – laikus – kutatásaim eredményei; csak remélhetem, hogy elvi vagy történelmi tévedést nem tartalmaznak, megfogalmazásukban pedig nem tükröznek semmiféle személyes történelemszemléleti elfogultságot. A bővebb ellenőrizhetőség kedvéért a lábjegyzettel ellátott kifejezésekhez legtöbbször internetes hivatkozást is csatoltam, amely hivatkozások szinte minden esetben a kifejezéshez tartozó, angol nyelvű Wikipedia bejegyzésre mutatnak. A fogalmakat az angolul tudó, és a művet elektronikus formában olvasók tehát a Világenciklopédia segítségével maguk is tisztázhatják.

Raffai Péter

Budapest, 2011. március 31.

Magyarázó előszó¹

Bizonyosan nagy szerencse, hogy ez a könyvecském széles figyelmet kap. Az eredetije gudzsaráti nyelvű. Sokszínű karriert futott be. Elsőként a dél-afrikai *Indian Opinion* hasábjain jelent meg. A könyvet 1908-ban írtam a Londonból Dél-Afrikába tartó utazásom során, válaszként India erőszakot hirdető iskolájára, és annak dél-afrikai megfelelőjére. Kapcsolatba léptem London valamennyi ismert indiai anarchistájával. A bátorságuk nagy hatást gyakorolt rám, de úgy éreztem, hogy az útjukat rossz irányba terelték. Úgy éreztem, hogy az erőszak nem jelent gyógyírt India betegségeire, és hogy a civilizációja egy másféle, magasabb rendű önvédelmi fegyvert tesz szükségessé. A dél-afrikai Satyagraha mozgalom még mindig gyerekcipőben járt a kevesebb, mint két éves történetével. Annyira azonban elegendően fejlett volt már, hogy lehetővé tegye számomra, hogy bizonyos fokú magabiztossággal írjak róla. Amit írtam, oly mértékig nagyra becsült lett, hogy könyvalakban került kiadásra. Figyelmet kapott Indiában. A bombay-i Kormány betiltotta a terjesztését. Válaszként én kiadtam a fordítását. Azt gondoltam, hogy az angol barátaim is megismerhetnék a tartalmát.

Véleményem szerint ez egy olyan könyv, amit akár egy gyermek kezébe is odaadhatunk. A szeretet tanát hirdeti, a gyűlölet tana helyett. Az erőszakot önfeláldozással helyettesíti. A nyers erővel szemben a lélek-erőt ajánlja. Számos kiadáson keresztülment már, és azoknak ajánlom, akik gondosan elolvassák. Semmit sem vonok vissza belőle, csupán egyetlen szót, egy hölgy barátom iránti tiszteletadásból.

A könyvecske a „modern civilizáció” teljes elutasítása. 1908-ban íródott. Az elkötelezettségem ebben ma mélyebb, mint valaha. Úgy érzem, ha India kiveti magából a „modern civilizációt”, azzal csak nyerni fog.

Óvnam azonban attól az olvasót, hogy azt gondolja, ma azt a Szabadságot tűztem ki közvetlen célul, amelyet itt leírok. Tudom, hogy India még nem érett meg rá. Talán arcátlanságnak hathat ilyesmit mondani, de ez a meggyőződése. Saját magam azért az Önrendelkezésért küzdök, amit e könyvben bemutatok. A közösségi tevékenységem azonban ma kétségtelenül olyan parlamenti önrendelkezésre irányul, amely India népének óhajával összhangban áll. Nem áll szándékomban elpusztítani a vasutat vagy kórházakat, jóllehet bizonyosan üdvözném azok természetes pusztulását. Sem a vasút, sem a kórházak nem kihívások egy magasabb rendű és tiszta civilizáció számára. A legjobb esetben is ezek szükséges rosszak. Egyik sem ad hozzá jótányit sem a nemzet erkölcsi állapotához. Nem célom végleg megszüntetni a bíróságokat sem, ennek bekövetkeztét bármennyire is „jámbor kívánságnak” tartom. Mégannyira sem törekszem valamennyi gép és szövőmalom elpusztítására. Az ugyanis több egyszerűséget és lemondást tenne szükségessé az emberek részéről, mint amennyire ma ők képesek lennének.

¹ A „Magyarázó előszó”, „Az Olvasóhoz”, és „Egy üzenet” fejezetek forrása: <http://www.mkgandhi.org/swarajya/coverpage.htm>

A program egyetlen része, aminek megvalósítása jelenleg is folyik, az az erőszakmentes küzdelem. Szomorúan kell beismernem ugyanakkor, hogy ez sem olyan szellemben történik, mint amilyennek azt a könyvemben leírtam. Ha mégis úgy történne, India egyetlen nap alatt elnyerné a Szabadságot. Ha India vallási életének aktív részévé tenné a szeretet tanítását, és azt a politikai életbe is bevezetné, a Szabadság Indiára egyenesen a mennyből szállna alá. Fájdalommal ugyan, de tisztában vagyok azzal, hogy ez az esemény még várat magára.

Mindezeket a megjegyzéseket azért kell megtennem, mert azt látom, hogy számos próbálkozás van arra, hogy a jelenlegi mozgalmat a könyvből vett idézetekkel tegyék hiteltelenné. Láttam olyan írásokat is, amelyek azt sugallják, hogy veszélyes játékot játszom, és hogy a jelenlegi válságot használom fel arra, hogy Indiára a személyes hóbortjaimat erőltessem rá; a vallásos kísérleteimet pedig India kárára végzem. Minderre azt válaszolhatom, hogy a Satyagraha mozgalmat ennél keményebb fából faragták. Nincs benne semmi kizárólagos, és semmi eltitkolt dolog. A Hind Swaraj által leírt teljes életmód-elmélet egy része kétségtelenül átkerült a gyakorlatba. Nem látszik semmi veszély abban, hogy azt teljességében megvalósítsák. De nem helyes embereket elriasztani azzal, hogy az ország egyes ügyeinek tárgyalásakor az írásaimból oda nem illő részleteket közölnek.

M. K. Gandhi

[*Young India*](#) folyóirat, 1920. január

Az Olvasóhoz

Az írásaim kitartó olvasóinak, és mindazoknak, akik érdeklődnek ezek iránt, el kell, hogy mondjam, hogy nem vagyok meggyőződve a saját következetességemről. Az út során, amelyben az Igazságot kerestem, számos gondolatot elvettem, és számos új dolgot megtanultam. Ilyen idős koromra sem érzem úgy, hogy megálltam volna a belső fejlődésben, vagy hogy e fejlődésnek a testi leépülésem véget vethetne. Amiről meg vagyok győződve, az a mindenkori készségem rá, hogy engedelmeskedjek Istenem, az Igazság hívásának; így tehát ha bárki következetlenséget talál valamely két írásom között, és még továbbra is hisz a józanságomban, az bátran válassza a két azonos tárgyú írásom közül a későbbit.

M. K. Gandhi

[Harijan](#) folyóirat, 1933. április 29.

Egy üzenet

Örömmel üdvözlöm az önvédelem azon elveinek népszerűsítését, amelyeket a Hind Swaraj-ban leírtam. Az angol kiadás az eredeti mű egy fordítása, amely gudzsarati nyelven készült. A nyelvezetét itt-ott megváltoztatnám, ha ma újra kellene írnom. Azután a viharos harminc év után azonban, ami azóta eltelt, nem láttam semmi olyat, ami a könyv tartalmának megváltoztatására készített volna. Kérem azonban az olvasót, tartsa szem előtt, hogy a mű hiteles rögzítése azon beszélgetéseknek, amelyeket munkásokkal végeztem, köztük egy meggyőződéses anarchistával. Utóbbi személy hozzám hasonlóan tudhatja, hogy az írásom megállította azt a romlást, amely Dél-Afrika néhány indiai közösségében felütötte a fejét. Az olvasó mérlegre teheti tehát ezt egy kedves barátunk véleményével – aki fájdalom, de ma már nincs közöttünk -, hogy a mű pusztán egy bolond alkotása.

M. K. Gandhi

[Seagaon](#)², 1938. július 14.

² Seagaon, vagy [Sevagram](#) egy falu India Maharashtra tartományában, ahol Gandhi önellátó kisközösséget, vagyis [ásram](#)ot alapított.

Tartalomjegyzék

Első fejezet: A Kongresszus és tisztviselői	10
Második fejezet: Bengál felosztása	14
Harmadik fejezet: Elégedetlenség és nyughatatlanság	16
Negyedik fejezet: Mi a Szabadság?	17
Ötödik fejezet: Anglia állapota	19
Hatodik fejezet: Civilizáció	22
Hetedik fejezet: Miért veszett el India?	25
Nyolcadik fejezet: India állapota	27
Kilencedik fejezet: India állapota: vasút	30
Tizedik fejezet: India állapota: hinduk és mohamedánok	33
Tizenegyedik fejezet: India állapota: jogászok	37
Tizenkettedik fejezet: India állapota: orvosok	39
Tizenharmadik fejezet: Milyen az igazi civilizáció?	41
Tizennegyedik fejezet: Hogyan válhat India szabaddá?	44
Tizenötödik fejezet: Olaszország és India	46
Tizenhatodik fejezet: Erőszak	49
Tizenhetedik fejezet: Passzív ellenállás	54
Tizennyolcadik fejezet: Oktatás	60
Tizenkilencedik fejezet: Gépek	64
Huszedik fejezet: Végkövetkeztetés	67

Első fejezet: A Kongresszus és tisztviselői

Olvasó: Napjainkban a Nemzeti Önrendelkezés hulláma söpör végig Indián. Az ország valamennyi polgára a Nemzeti Függetlenségre vágyik. Hasonló szellemiséget látunk Dél-Afrikában is. Úgy tűnik, az indiaiak a jogaikat követelik. Elmondaná, hogy ön mit gondol ezzel kapcsolatban?

Szerkesztő: A helyzetet jól látja, de a kérdésére adandó válasz nem egyszerű. Egy sajtótermék egyik célja, hogy megértse és kifejezésre juttassa az emberek érzéseit; másik célja, hogy az emberekben bizonyos kívánatos érzelmeket felébresszen; míg a harmadik célja, hogy kíméletlenül feltárja az emberi hiányosságokat. A válasznak tehát mindhárom szerepet fel kell vállalnia. Az emberek akaratát bizonyos mértékig kifejezésre kell juttatni, bizonyos érzéseket bátorítani kell, a hiányosságokra pedig rá kell mutatni. Ahogy azonban ön fogalmazott, az én kötelességem, hogy ezt a választ megadjam.

Olvasó: Akkor ön is úgy látja, hogy a Nemzeti Önrendelkezés igénye valóban jelen van köztünk?

Szerkesztő: Pontosan ez az igény hívta életre a [Nemzeti Kongresszust](#)³. És a névben a „Nemzeti” jelző választása is ezt mutatja.

Olvasó: Felmerülnek kétségek ezzel kapcsolatban. Úgy tűnik, India ifjúságát nemigen érdekli a Kongresszus. Sokan úgy gondolják, hogy a Kongresszus csak a brit uralom fenntartásának eszköze.

Szerkesztő: Ez a vélemény azonban nem alátámasztható. Ha India nagy öregjei nem készítették volna elő a függetlenség talaját, a fiataljainkban ma nem lenne meg a Nemzeti Önrendelkezés gondolata. Hogy felejthetnénk el, amiket [Hume úr](#) írt; hogy írása hogyan sarkallt minket tettekre; hogy milyen igyekezetet ébresztett bennünk arra, hogy megalakítsuk a Kongresszust? [Sir William Wedderburn](#)⁴ a testét, szellemét, és pénzét áldozta ugyanerre a célra. Az ő írásai a mai napig megfontolásra érdemesek. [Gokhale Professzor](#) azért, hogy előkészítse a nemzetet, felkarolta a szegényeket, és az életéből húsz évet áldozott ennek az ügynek. Ő még ma is szegénységben él. A néhai [Budruddin Tyebji](#)⁵ bíró szintén egyike volt azoknak, akik a Kongresszuson keresztül

³ Az Indiai Nemzeti Kongresszus egy ma is létező politikai párt Indiában. 1885-ben hozták létre, az egyik legismertebb alapítója a skót Allan O. Hume. Bár a párt eredetileg angolbarát volt, hamarosan az indiai függetlenségi mozgalom legfontosabb szervezetévé vált. 1907-ben a Kongresszus kettészakadt, Radikális és Mérsékelt szárnyra. Utóbbi vezetője Gopal Krishna Gokhale jogászprofesszor lett. Később, miután Gandhi évekig tartó dél-afrikai tartózkodását követően visszatért Indiába, 1915-ben a Kongresszus őt választotta elnökévé, a Gokhale-féle szárny támogatásával.

⁴ Sir William Wedderburn (1838-1918), skót származású jogász és politikus. Allan O. Hume mellett az Indiai Nemzeti Kongresszus egyik megalapítója, és annak elnöke 1889-től 1910-ig.

⁵ Badaruddin Taiyabi (1844-1906), jogász, az Indiai Nemzeti Kongresszus harmadik elnöke, aki muzulmánként elsőként tölthette be ezt a tisztséget.

elhintették a Nemzeti Önrendelkezés gondolatát. Hasonlóan, Bengálban, Madraszban, Pandzsábban⁶, és más helyeken is megvoltak India elkötelezettjei; kongresszustagok, indiaiak és angolok egyaránt.

Olvasó: Egy pillanat! Ön túlságosan messzire megy, és eltávolodik a kérdésemtől. Én a Nemzeti, vagyis a Hazai Önrendelkezésről kérdeztem. Amiről azonban ön beszél, az az idegen uralom. Nem kívántam angol neveket hallani, ön mégis ilyeneket sorol. Ilyen körülmények között kétséges, hogy a beszélgetésünk a tárgynál marad. Hálás lennék tehát, ha a válaszában a Nemzeti Önrendelkezésre korlátozná magát. Eltélni ettől a tárgytól merő időpazarlás.

Szerkesztő: Ön türelmetlen. Én azonban ezt nem tehetem meg. Ha velem tart még egy kis ideig, úgy gondolom, meg fogja kapni, amit kíván. Emlékezzen a régi mondásra: a fa sem nő ki egy nap alatt. A tény, hogy ön a nemzetünkről kérdez engem, de hallani sem akar nemzetünk jóakaróiról, azt mutatja, hogy ön számára az Önrendelkezés még távoli dolog. Ha sok önhöz hasonló lenne közöttünk, nemigen jutnánk előre. Ez a gondolat tehát igenis érdemes a figyelmére.

Olvasó: Nekem csupán úgy tűnik, álltatni kíván azzal, hogy a tárgytól eltérve beszél. Akiket ön India jóakaróinak tart, az én megítélésem szerint nem azok. Miért hallgatnék tehát efféle beszédet ezekről az emberekről? Mit tett a nemzetért például az, akit ön a nemzet [Nagy Öregjének](#)⁷ nevez? Ő azt állítja, hogy az angol helytartók majd igazságot tesznek, és hogy együtt kellene működnünk velük.

Szerkesztő: A legnagyobb tapintattal is azt kell mondanom, hogy szégyenletes, amilyen tiszteletlenül ön egy kiváló emberről beszél. Nézze csak meg a munkásságát! Életét India szolgálatának szentelte. Tőle tanultuk, amit csak tudunk. A tiszteletreméltó Dadabhai volt az, aki megtanította nekünk, hogy az angolok az életerőnket szívják el. Mit számít az, hogy ma bizalma még mindig az angol nemzetben van? Talán kevesebb tiszteletet érdemel, csak mert mi úgy gondoljuk, hogy ennél tovább kell lépnünk? Egyáltalán, bölcsőbbek lennénk mi nála? A bölcsesség jele az, hogy nem tagadjuk meg azt az utat, ami most innen tovább vezet. Egyetlen lépcső eltávolítása a lépcsősorból az egész sor összeomlását eredményezi. Amikor gyermekkorból a fiatalkorba lépünk, nem megtagadjuk a gyermekkorunkat, hanem ellenkezőleg: tanulságként használjuk fel azt. Ha hosszú éveket töltök tanulással, és az alapokon, amelyeket a tanáromnak köszönhetek, új dolgokat építünk fel, nem leszek attól bölcsőbb a tanáromnál. Ő tőlem akkor is csak tiszteletet érdemel. Ugyanígy kell tekintenünk India Nagy Öregjére. El kell ismernünk, hogy őbenne fogant meg először a nemzeti gondolat.

⁶ Bengál, Madrasz, Pandzsáb: India egyes tartományainak nevei.

⁷ Dadabhai Naoroji (1825-1917), párszi értelmiségi, tanító, gyapotkereskedő, politikai vezető, a Kongresszus egyik alapítója. Könyve, a „*Poverty and Un-British Rule in India*” hívta fel a figyelmet arra, hogy a brit uralom alatt India javai a szigetországba vándorolnak. Naoroji volt az első ázsiai, aki a brit parlament alsóházának képviselője lett. Köztisztviselőként álló személyisége miatt „the Grand Old Man of India”, vagyis „India Nagy Öregje” néven emlegették.

Olvasó: Helyesen beszél. Most már értem, miért kell tisztelettel tekintenünk Dadabhai úrra. Nélküle, és a hozzá hasonlók nélkül ma nem égne bennünk a hazafias lelkiület. De hogy mondhatjuk el ezt Gokhale Professzorról? Ő saját magát az angolok nagy barátjának nevezte. Azt mondja, sokat kell tanulnunk tőlük, és át kell vennünk a politikai gondolkodásukat, mielőtt a Nemzeti Önrendelkezésről beszélhetnénk. Már belefáradtam, hogy a szónoklatait olvassam.

Szerkesztő: Ha belefáradt, az csak a türelmetlenségéről árulkodik. Mi úgy tartjuk, hogy akik elégedetlenkednek a szüleik lassúsága miatt, és azon mérgelődnek, hogy a szülők nem szaladnak együtt a gyermekeikkel, azok tiszteletlenek a szüleikkel szemben. Gokhale Professor olyan a számunkra, mint egy idős szülő. Mit számít az, hogy nem tud szaladni velünk? De egy nemzet, aki a Nemzeti Önrendelkezés után vágyakozik, nem teheti meg, hogy megtagadja az őseit. Haszontalanokká válunk, ha kiveszik belőlünk az idősek iránti tisztelet. Csak érett gondolkodású emberek képesek rendelkezni önmaguk felett, a hirtelen természetűek nem.

Másfelől hány olyan ember volt Indiában, mint Gokhale Professor, amikor ő az indiai oktatásnak szentelte magát? Meggyőződéssel hiszem, hogy bármi, amit Gokhale Professor tesz, őszinte jószándékkal teszi, India szolgálatában. Rajongása a Haza iránt olyan nagy, hogy az életét is odaadná érte, ha az szükségessé válna. Amit mond, nem azért teszi, hogy vele bárkinek a kedvére legyen, hanem azért, mert hisz benne, hogy az igaz. Kötelességünk tehát, hogy a legnagyobb elismeréssel adózzunk neki.

Olvasó: Kötelességünk mindenben követni őt?

Szerkesztő: Ilyet sohasem állítottam! Ha a legjobb meggyőződéssel térünk el tőle, magától a Professzortól tudom, hogy azt tanácsolná: kövessük inkább a saját lelkiismeretünket, mintsem őt. Ezzel a munkásságát nem megtagadjuk, hanem elismerjük vele, hogy ő személyében sokszorta felettünk áll, és hogy a mi tetteink mindig is el fognak törpülni amellelt, amit ő megtett Indiáért az élete során. Több újság ma tiszteletlenül ír róla. Kötelességünk, hogy tiltakozzunk az ilyen írások ellen. Nekünk az olyan embereket, mint Gokhale Professor, a Nemzeti Önrendelkezés oszlopainak kell tekintenünk. Helytelen szokás azt mondani, hogy más emberek gondolatai rosszak, és csak a mieink jók; és hogy akik más nézőpontot képviselnek, mint mi, ettől máris az ország ellenségeivé válnak.

Olvasó: Azt hiszem, kezdem megérteni, amit ön állít. Át kell gondolnom mindazokat, amiket mondott. De amit Hume úrról és Sir William Wedderburn-ről mondott, azok túl vannak a befogadó-képességemen.

Szerkesztő: Ugyanaz a szabály igaz az angolokra, mint az indiaiakra. Nem fogadom el azt a kijelentést, hogy minden angol gonosztevő. Sok angol India számára szintén Nemzeti Önrendelkezést kíván. Hogy az angolok sok tekintetben önzőbbek másoknál, az igaz, de ez nem jelenti azt, hogy valamennyi angol rosszakarónk. Mi, akik igazságra áhítunk magunkkal szemben, igazságosaknak kell lennünk másokkal szemben. Az, hogy Sir William nem kíván India számára rosszat, elegendő kellene, hogy legyen a számunkra. Ahogy előrehaladunk, ön is látni fogja, hogy ha igazságosan cselekszünk, India hamarosan szabad lesz. Látni fogja azt is, hogy ha minden angolban ellenséget látunk, a Nemzeti Önrendelkezés késlekedni fog. De ha

igazságosak vagyunk velük szemben, támogatást nyerhetünk tőlük a célunk elérésében.

Olvasó: Ez számomra egyszerűen értelmetlennek tűnik. Az angolok támogatása és a Nemzeti Önrendelkezés két, egymásnak ellentmondó dolog. Hogyan fogadhatnák el az angolok a mi Nemzeti Önrendelkezésünket? De nem kérem most még, hogy erre válaszoljon. Felesleges időt töltenünk ezzel. Ha megmutatja, hogyan valósíthatjuk meg a Nemzeti Önrendelkezést, talán megértem az ön álláspontját. Ugyanakkor kétségessé tett önnel szemben az, hogy az angolok segítségéről beszél. Azt javasolnám tehát, inkább ne fejtse ki jobban ezt a témát.

Szerkesztő: Nem állt szándékomban önt kétségessé tenni. Az, hogy ön mégis kétségeket táplál velem szemben, nem a szándékomon múlik. Elegendő hozzá az is, hogy a mondanivalómat olyan dolgokkal kezdjem, amelyeket ön nem szívesen hall. Az én kötelességem tehát most az, hogy eloszlassam a kétségeit.

Olvasó: Kedvemre való, amit most mond. Arra sarkall ugyanis, hogy minden kétségemet megoszsam önnel. Egyvalamit továbbra sem értek. Nem világos számomra, hogy a Kongresszus miként tette le a Nemzeti Önrendelkezés alapjait.

Szerkesztő: Lássuk csak. A Kongresszus egybegyűjtött indiaiakat az ország legkülönbözőbb részeiből, és nemzeti összefogásra bízott minket. A Kormány emiatt elítélően tekint rá. A Kongresszus kezdettől fogva amellet van, hogy a Nemzet kell, hogy irányítsa a bevételeit és kiadásait. Kezdetől fogva amellet áll, hogy az országban a kanadaihoz hasonló, önálló kormányzást kell megvalósítanunk. Hogy mindezt meg tudjuk-e valósítani, hogy meg akarjuk-e valósítani, és hogy nincs-e valami ezeknél több, amit megvalósítani kívánunk, már mind egészen más kérdés. Arra akarok csak rámutatni, hogy a Kongresszus a Nemzeti Önrendelkezés egy előképét mutatta meg. Megfosztani ezért az elismeréstől nem lenne helyes, és a részünkről nem csupán hálátlan dolog volna, de ostobaság is. A Kongresszust a nemzetünk növekedése ellen valónak tekinteni, megfosztana minket attól, hogy ezt a szervezetet jóra használjuk.

Második fejezet: Bengál felosztása

Olvasó: Ahogyan ön fogalmazott, helyénvalónak tűnik azt mondani, hogy a Nemzeti Önrindelkezés alapjait a Kongresszus rakta le. De ön is belátja, hogy ez nem tekinthető még valódi ébredésnek. Mikor és hogyan kezdődött a valódi ébredés korszaka?

Szerkesztő: A magot sohasem látjuk. A föld alatt építkeznek, ő maga elhal, és egyedül a fa az, ami belőle a föld fölé magasodva láthatóvá lesz. Ugyanígy van ez a Kongresszussal is. Mégis, arra, amit ön valódi ébredésnek nevez, [Bengál Felosztását](#) követően került sor. És ezért [Lord Curzon](#)⁸-nak tartozunk köszönettel. A Felosztás idején ugyanis a bengáli emberek megpróbálták Lord Curzont meggyőzni a döntése helytelenségéről. Ő azonban a hatalomtól gögősen semmibe vette valamennyiük kéréseit. Azt gondolta ugyanis, hogy az indiaiak csak súlytalanul fecsegnek, de hatásos lépésekre nem képesek. Megalázóan nyilatkozott, és minden ellenkezés ellenére felosztotta Bengált. Azt a napot a Brit Birodalom felosztásának is tekinthetjük. A sokkot ugyanis, amit a Felosztás okozott a brit hatalomnak, azóta sem tudta helyrehozni semmilyen más intézkedés. Ez nem azt jelenti, hogy más igazságtalanságok Indiával szemben kevésbé voltak nyilvánvalók, mint a Felosztás. A só-adó nem kis mértékű igazságtalanság. Sok hasonlót láthattunk azt követően is. Azonban az emberek készek voltak ellenállni a Felosztással szemben. Abban az időben az indulatok magasra szöktek. Számos bengáli vezető kész volt rá, hogy azoknak szabad utat engedjen. Tisztában voltak a hatalmukkal, és ez okozta a tüzvészt⁹. Ez ma már lényegében csillapíthatatlan, és nincs is rá szükség, hogy csillapítsuk. A Felosztás feledésbe merül, Bengál ismét egységes lesz, de a lék az angolok hajóján befoltozhatatlan, és napról napra szélesednie kell. India, ha egyszer felébred, nem valószínű, hogy újra alvásba merül. A Felosztás visszavonásának követelése egyenértékű a Nemzeti Önrindelkezés követelésével. A vezetők Bengálban tudják ezt, és már a brit tisztviselők is felismerték. Ezért tartják fent még a Felosztást. Az idő előrehaladtával azonban a Nemzet megszervezi magát. Nemzetek pedig nem egy nap alatt formálódnak, a formálódáshoz évekre van szükség.

Olvasó: Véleménye szerint milyen eredményeket hozott a Felosztás?

Szerkesztő: Azt megelőzően úgy gondoltuk, hogy a sérelmeink orvoslásáért a Trónhoz kell fordulnunk, és ha azokat nem orvosolják, úgy nyugton kell maradnunk, legfeljebb továbbra is tiltakozhatunk. A Felosztás után az emberek belátták, hogy a tiltakozást erővel kell alátámasztaniuk, és képesnek kell lenniük szenvedést is vállalni az ügyükért. Ezt a lelkületet kell a Felosztás legfőbb eredményének tekintenünk. Ez a lelkület megmutatkozott a sajtó szókimondó írásaiban. Amiket az emberek addig

⁸ George Nathaniel Curzon (1859-1925), brit konzervatív államférfi, az angliai Kedleston tartomány lordja, aki 1899 és 1905 között India alkirálya volt. Nevéhez fűződik India Bengál tartományának 1905-ös felosztása, amely intézkedést később, az indiai lakosság nyomására 1911-ben visszavontak.

⁹ Bengál felosztását követően tartomány-szerte lázongások törtek ki a helyi indiai vezetők támogatásával.

reszketve, titokban beszéltek, azokat azután nyilvánosan is kimondták és leírták. A [Swadeshi Mozgalom](#)¹⁰ megszületett. Az emberek, fiatalok és idősök egyaránt, korábban megfutamodtak egy angol arc láttán; ma már többé nem tartanak tőlük. Már nem félnek ellentmondani, és nem félnek a bebörtönzéstől sem. Ma India legjobb fiainak némelyike száműzetésben él. Mindez több pusztá tiltakozásnál. Az emberek megmozdultak. A lelkület, ami Bengálban született, elterjedt északra, Pandzsádba, és délre, Cape Comorin¹¹-ba.

Olvasó: Tud még más mélyreható eredményről?

Szerkesztő: A Felosztás nem csak az angolok hajóján ütött léket, de a miénken is. A nagy események nagy eredményeket szülnek. A vezetőink két részre szakadtak: Mérsékeltekre és Radikálisokra. Ezeket némelyek „lassú”, illetve „türelmetlen” pártokként emlegetik. Vannak, akik a Mérsékelteket gyáváknak tartják, míg a Radikálisokat vakmerőeknek. A két kifejezést mindenki a saját előítéletei szerint értelmezi. Ami biztos, hogy a megosztottság jelen van a két tábor között. Mindketten bizalmatlanul tekintenek a másikra, és megkérdőjelezzik egymás szándékait. A surati¹² kongresszus ideje alatt kis híján harcba is torkollott a szembenállás. Úgy gondolom, ez a kettéosztottság nem tesz jót az országnak, de azt is gondolom, hogy nem tart majd sokáig. Az csak a vezetőkön múlik, hogy pontosan meddig fog még tartani.

¹⁰ Az indiai függetlenségi törekvések sikeres mozgalma és gazdasági stratégiája, amely a teljes önellátó gazdálkodást hirdette a brit kereskedelmi függőséggel szemben. A Swadeshi név a szanszkrit Swa („saját”) és Desh („ország”) szavak összeolvasztásából ered, tágabb értelemben pedig önellátást jelent. Jóllehet a mozgalom megalkotója nem Gandhi volt, annak alap gondolatát ő is átvette és alkalmazta az önellátó, földművelő kisközösségek, az [ásramok](#) megalapításakor. Gandhi a Swadeshi szellemében bízta honfitársait saját, kézi szövésű, hagyományos indiai ruhák viselésére, az angol ruhatermékek használata helyett. Gandhi az európai öltözetét maga is ilyen ruhákra cserélte, amelynek fonalszárait [maga fonta kézi rokkáján](#), az ásrumban töltött napjai során.

¹¹ Kanyakumari, más néven Cape Comorin: India legdélebbi pontján található város.

¹² Surat az indiai Gudzsarát tartomány fővárosa.

Harmadik fejezet: Elégedetlenség és nyughatatlanság¹³

Olvasó: Tehát ön a Felosztást tartja az ébredés okának? Támogatja a nyughatatlanságot, amit magával hozott?

Szerkesztő: Amikor egy ember az alvásból felébred, kinyújtóztatja a tagjait, és nyughatatlan. Időbe telik, amíg teljesen felkel. Hasonlóan, jóllehet a Felosztás ébresztőleg hatott, a letaglózottság még nem szűnt meg teljesen. Még mindig nyújtóztatjuk a tagjainkat, és még mindig nyughatatlanok vagyunk, és csakúgy, mint ahogy az alvás és ébrenlét közötti állapotot szükségesnek tartjuk, India nyughatatlanságát is szükségesnek tartjuk, és helyénvaló állapotnak. Valószínűleg annak tudata, hogy nyughatatlanok vagyunk, teszi lehetővé, hogy túllépjünk mindezen. Amikor felkelünk, nem vagyunk többé letaglózottak, képességeink szerint előbb vagy utóbb, de teljesen birtokába kerülünk az érzéseinknek. Így szabadulunk ki tehát a mostani nyughatatlanságból, ami senkinek sem kedvére való.

Olvasó: Mi a nyughatatlanság másik formája?

Szerkesztő: A nyughatatlanság valójában elégedetlenséget jelent. Ez utóbbit csupán ma jellemzik úgy, mint nyughatatlanságot. A Kongresszus megalakulása idején ezt elégedetlenségnek nevezték. Hume úr mindig azt mondta, hogy az elégedetlenség elterjedése Indiában szükségszerű. Ez az elégedetlenség egy rendkívül hasznos dolog. Amíg az ember elégedett a pillanatnyi állapotával, addig nehéz meggyőzni arról, hogy változtasson rajta. Emiatt minden reformot elégedetlenség kell, hogy megelőzzön. Csak akkor vetjük el a dolgainkat, amikor már nem vagyunk velük elégedettek. Ilyen elégedetlenség fogalmazódott meg bennünk, miután elolvastuk egyes indiaiak és angolok remekműveit. Az elégedetlenség zavargásokba váltott át, és ez utóbbi sokak halálát okozta, bebörtönzéseket, és számos ember számkivettségét. A dolgok ezen állapota még folytatódni fog. Mindezeket jó jeleknek is felfoghatjuk, de rossz eredményeket is magukkal hozhatnak.

¹³ Az angol szövegben a *nyughatatlanság* szó helyén az „unrest” kifejezés szerepel, ami zavargást, lázongást, személyre alkalmazva pedig pihenés nélküli, aktív állapotot jelent. A fejezetben az „unrest” kifejezést a szövegekörnyezetbe illően igyekeztem „nyughatatlanságnak” vagy „zavargásnak” fordítani.

Negyedik fejezet: Mi a Szabadság?

Olvasó: Most már megtanultam, mit tett a Kongresszus, hogy Indiát egy nemzetté tegye, hogyan segítette a Felosztás a nemzeti ébredést, és hogyan terjedt el az elégedetlenség és a zavargás az országban. Most szeretném megismerni a nézeteit a Szabadságról. Tartok tőle, hogy a mi álláspontunk ebben nem ugyanaz, mint az öné.

Szerkesztő: Könnyen lehet, hogy ugyanahhoz a kifejezéshez nem ugyanazt a jelentést társítjuk. Ön és én, és valamennyi indiai türelmetlenül várja, hogy elérje a Szabadságot, de bizonyosan nem döntöttünk még arról, hogy valójában mi is az. Azt, hogy az angolok távozzanak Indiából, sokak szájából halljuk, de nem úgy tűnik, mintha sokan végiggondolták volna azt, hogy miért kellene, hogy ez megtörténjen. Fel kell tehát tennem önnek a kérdést. Mit gondol: szükséges az angolokat távozásra bírunk, ha anélkül is megkapjuk mindazt, amit akarunk?

Olvasó: Én egyetlen kérést fogalmaznék csak meg nekik: hogy hagyják el az országunkat. Tegyük fel, hogy miután ezt a kérést teljesítették, a kivonulásuk Indiából azt jelenti, hogy fizikailag még mindig Indiában tartózkodnak. Ez ellen nem lenne kifogásom. Ebből megértenénk, hogy az ő nyelvükön a „távozni” ugyanazt jelenti, mint „maradni”.

Szerkesztő: Nos, tételezzük akkor fel, hogy az angolok kivonulnak a hatalomból. Mit tenne akkor ön?

Olvasó: Ez a kérdés a jelen pillanatban nem megválaszolható. A kivonulás utáni állapot nagyban függ a kivonulás módjától. Amennyiben, ahogy ön feltételezi, kivonulnak a hatalomból, nekem úgy tűnik, fenn kellene tartanunk az alkotmányukat, és folytatnunk kellene a kormányzásukat. Ha a kérésünkre egyszerűen kivonulnak a hatalomból, máris lenne hadseregünk, és sokmindenünk, ami azonnal a rendelkezésünkre állna. Így tehát nem kellene, hogy nehézségünk legyen a kormányzás folytatásában.

Szerkesztő: Ön talán így látja; én azonban nem. De ezt most még nem részletezem. Válaszolnom kell az ön kérdésére, de azt úgy tudom jól megtenni, ha felteszek önnek még pár kérdést. Miért akarja távozásra bírni az angolokat?

Olvasó: Mert India elszegényedett a Kormányuk alatt. Évről évre elveszik tőlünk a javainkat. A legfontosabb tisztségeket maguknak tartják fenn. Minket a rabszolgaság állapotában tartanak. Arcátlanul viselkednek velünk szemben, és figyelmen kívül hagyják az érzéseinket.

Szerkesztő: Ha nem vinnék el a javainkat, ha tapintatosakká válnának, és ha felelősségteljes tisztségeket bíznanak ránk, akkor is károsnak tartaná a jelenlétüket?

Olvasó: Ez a kérdés haszontalan. Ahhoz hasonló, mint megkérdezni, hogy eltűrnék-e egy tigris társaságát, ha az megváltoztatná a természetét. Egy ilyen kérdést fontolgatni merő időpocsékolás. Majd amikor a tigris megváltoztatja a természetét, akkor fogják az angolok is megváltoztatni az övékét. Ez nem lehetséges, és hinni ennek ellenkezőjében ellentmond az emberi tapasztalatnak.

Szerkesztő: Tegyük fel, hogy egy olyan Önkormányzatot kapnánk, mint amilyen a kanadaiak és a dél-afrikaiak rendelkeznek. Ez már elegendő lenne?

Olvasó: Ez a kérdés úgyszintén haszontalan. Ezt ugyanis akkor kapnánk csak meg, ha az erőnk is az övékéhez lenne mérhető. Akkor viszont már a saját zászlónkat emelhetnénk a magasba. Indiának Japánhoz hasonlóvá kellene válnia. Saját tengeri flottánk kellene, hogy legyen, saját hadseregünk, saját fényünkben kell, hogy ragyogjunk, és akkor India hangját is meghallaná a világ.

Szerkesztő: Jól látja a helyzetet. A lényegét tekintve így fogalmazhatnánk: pillanatnyilag az angolok uralmát akarjuk, de az angolok nélkül. Ön a tigris természetét szeretné birtokolni, de nem magát a tigrist. Ami egyet jelent azzal, hogy ön Indiát angollá kívánja tenni. És amikor az angollá válik, többé már nem Hinduszttánnak neveznék, hanem Anglosztánnak. Ez pedig nem az a Szabadság, amit én akarok.

Olvasó: Én azt a Szabadságot vázoltam önnek, amilyenek én gondolom, hogy lennie kellene. Ha a tudás, amit eddig megszereztünk, bármilyen haszonnal bír; ha [Spencer, Mill](#)¹⁴, és a többiek munkássága bármilyen jelentőséggel bírnak; és ha az angol Parlament a világ parlamentjeinek szülőanyja; úgy meggyőződésem, hogy követnünk kellene az angolok példáját és mindezt, oly mértékig, hogy ahogy ők sem tűrik meg más uralmát a saját országukban, úgy nekünk sem kellene eltűrnünk az ő vagy mások uralmát a miénkben. Amit ők a saját országukban megvalósítottak, egyetlen más országban sem sikerült még. Ezért helyénvaló lenne számunkra átvenni az intézményeiket. Most azonban meg akarom ismerni az ön álláspontját.

Szerkesztő: Szükségem lenne még a türelmére. A nézeteim maguktól is világossá válnak, ahogy előrébb jutunk ebben a társalgásban. Számomra épp olyan nehéz megérteni a Szabadság valódi természetét, mint amilyen könnyűnek látszik az az ön számára. Ezért egy ideig még megelégednék annyival, hogy igyekszem rámutatni: amit ön Szabadságnak hív, az valójában nem Szabadság.

¹⁴ Herbert Spencer (1820-1903) és John Stuart Mill (1806-1873), brit filozófusok, a klasszikus szabadelvű (liberális) politikai irányzat elismert gondolkodói.

Ötödik fejezet: Anglia állapota

Olvasó: A szavaiból tehát azt a következtetést vonom le, hogy Anglia Kormányát nem érdemes lemásolnunk.

Szerkesztő: Megerősíthetem a következtetését. Anglia jelenlegi állapota száanalomra méltó. Imádkozom Istenhez, hogy India sohase kerüljön hozzá hasonló helyzetbe. Mert amit ön a világ parlamentjeinek szülőanyjának tart, ma egyszerre hasonlít meddő nőhöz és utcalányhoz. Mindkét jelző súlyos, de tökéletesen kifejezik a valóságot. Az a Parlament még soha, semmilyen jót nem vitt véghez a saját erejéből. Emiatt azt egy meddő nőhöz hasonlítanám. A természetes állapota továbbá annak a Parlamentnek, hogy külső nyomás nélkül képtelen bármire. Olyan tehát, mint egy utcalány. Miniszterek gyakorolják benne a hatalmat, akiknek a személye időről időre változik. Ma [Asquith úr](#) van hatalmon, holnap talán [Mr. Balfour](#)¹⁵.

Olvasó: Ön gúnyolódik. A „meddő nő” kifejezés nem állja meg a helyét. A Parlament pedig, mivel képviselőit az emberek választják, szükségszerű, hogy a nyilvánosság nyomása alatt dolgozzon. Ez adja a minőségét.

Szerkesztő: Ön téved. Nézzük meg ezt egy kicsit közelebbről. Az emberek elvben a legkiválóbb képviselőjelölteket választják meg. A parlament tagjai nem fizetésért dolgoznak, tevékenységükkel tehát kizárólag a közjót kell, hogy szolgálják. A képviselőket kellően képzetteknek tartjuk, azt gondolnánk tehát, hogy a döntéseik meghozatalakor általában nem követnek el hibát. Egy ilyen Parlament mellett nemigen lenne szükség tiltakozásokra, vagy bármilyen más nyomásgyakorlásra. Működése oly finoman kellene, hogy történjen, hogy annak hatásait érezhetnénk napról napra. Azonban ami a tényeket illeti, általános vélekedés, hogy a képviselők álságosak és önzők. Valamennyi csak a saját, kicsinyes érdekeit nézi. Csupán a félelem az, ami számukra irányadó. Ami munkát elvégeznek ma, holnap már vissza is vonható. Nem tudnánk felidézni egyetlen olyan alkalmat sem, amikor bármi elvégzett munkájukban véglegességre számíthattunk volna. Amikor a legfontosabb kérdéseket tárgyalják, mást sem látunk, mint hogy a képviselők nyújtózkodnak vagy alszanak. Olykor a képviselők addig beszélnek, míg a hallgatóság egyenesen megundorodik. [Carlyle](#)¹⁶ úgy nevezte, hogy ez „a világ fecsegő boltja”. A képviselők gondolkodás nélkül szavaznak a pártjaikkal együtt. Az úgynevezett elveik kényszerítik őket erre. Ha valamely képviselő, kivételesen függetlenül szavaz, árulónak bélyegzik. Ha a pénzt és időt, amit a Parlamentre pazarlunk, néhány kiváló emberre bízánk, a brit nemzet ma sokkal magasabb szinten állna. A Parlament pusztán egy költséges játék a nemzet számára. És ezek a meglátások egyáltalán nem újszerűek. Számos nagy angol gondolkodó megfogalmazta már őket. A Parlament egyik tagja nemrégiben azt találta mondani, hogy egy igaz keresztény sohasem válhatna a Parlament tagjává. Egy másik azt állította, hogy a Parlament még mindig csecsemőkorát éli. De ha a Parlament

¹⁵ Herbert Henry Asquith (1852-1928) és Arthur James Balfour (1848-1930), brit politikusok; előbbi a liberálisok, míg utóbbi a konzervatívok színeiben volt Nagy-Britannia miniszterelnöke.

¹⁶ Thomas Carlyle (1795-1881), skót történész és satirikus író.

hétsház esztendő múltán is még a csecsemőkorát éli, mégis mikorra várható, hogy kinő ebből a korból?

Olvasó: Ön elgondolkodtatott; de nem várhatja, hogy elsöre elfogadjam mindazt, amit mondott. Ön teljesen új nézőpontot képvisel. Meg kell, hogy emésszem a gondolatait. Magyarázatot adna tehát az „utcalány” jelzőre?

Szerkesztő: Az, hogy nem képes azonnal elfogadni a nézeteimet, teljesen helyénvaló. Ha majd a téma irodalmába beleássa magát, valamennyire képet fog kapni minderről. A Parlament egy valós vezető nélküli intézmény. A Miniszterelnök vezetése alatt annak mozgása nem határozott, hanem úgy rángatják ide-oda, mint egy utcalányt. A Miniszterelnököt jobban foglalkoztatja a saját hatalma, mint a Parlament helyes működése. Az energiáit arra összpontosítja, hogy a saját pártja sikerét biztosítsa. A szándéka tehát nem mindig az, hogy a Parlament a helyes dolgot tegye. A Miniszterelnök munkája abból áll, hogy a Parlamentet rábírja arra, hogy az tetteivel az ő pártja érdekeit szolgálja. Érdemes ezt végiggondolni.

Olvasó: Akkor tehát ön épp azon emberek ellen beszél, akiket ezidáig hazafiaknak és tisztességesnek tartottunk?

Szerkesztő: Ez valóban így van; nincs konkrét kifogásom a Miniszterelnökökkel szemben, de amit mostanáig láttam tőlük, arra a gondolatra sarkall, hogy őket nem tekinthetjük valójában hazafias elkötelezettségűeknek. Ha amiatt tartjuk őket tisztességesnek, mert nem fogadják el, amit általában kenőpénznek gondolunk, ám tartjuk őket annak. Ugyanők azonban nyitottak a burkolt befolyásolásra. Hogy a saját érdekeiket szolgálják, más embereket bizonyosan megvesztegetnek magas tisztségekkel. Nem félek kimondani, hogy bennük sem valódi tisztesség nincs, sem élő lelkiismeret.

Olvasó: Miután kifejtette nézeteit a Parlamentről, érdekelne, mit mond a brit emberekről, hogy azon keresztül megismerjem a véleményét a Kormányukról is.

Szerkesztő: Az angol szavazók számára az újságjuk a bibliájuk. Gondolataikat az újságokból merítik, amelyek gyakran nem őszinték. Ugyanazt a tényt a különféle újságok másként állítják be aszerint, hogy e lapokat melyik párt érdekei szerint szerkesztik. Az egyik újság egy kiváló angolt a tisztesség mintapéldájaként mutatja be, míg a másik őt hazugnak bélyegzi. Vajon milyen lehet azoknak az embereknek az állapota, akiknek az újságjai ezt művelik?

Olvasó: Mondja meg ön.

Szerkesztő: Ezek az emberek gyakran váltogatják a nézeteiket. Valaki azt mondta, hogy ez hétévente történik meg. E nézetek úgy lengenek, mint az óra ingája, és sohasem kerülnek nyugalmi állapotba. Ezek az emberek azonnal követnek egy erélyes szónokot, vagy bárkit, aki szórakoztatást, cirkuszt, satöbbit ad nekik. És amilyenek az emberek, olyan a Parlamentjük is. Egy tulajdonságuk azonban biztosan erősen fejlett. Sohasem engednék, hogy az országuk elvesszen. Ha bárki emberfia rossz pillantást vetne rá, kiszúrnák a szemét. De ez nem jelenti azt, hogy ez a nemzet bármi más erénynek birtokában lenne, vagy őt utánozni kellene. Ha India másolni kezdi Angliát, szilárd meggyőződésem, hogy pusztulásra lesz ítélve.

Olvasó: Ön mivel magyarázza Anglia ezen állapotát?

Szerkesztő: Mindez nem a brit emberek valamely konkrét hibájának tudható be, hanem magának a modern civilizációnak. Ami csak a nevében civilizáció. Európa általa napról napra a szétesés és pusztulás felé halad.

Hatodik fejezet: Civilizáció

Olvasó: Akkor most el kell, hogy magyarázza, mit ért „civilizáció” alatt.

Szerkesztő: Nem az számít, hogy én mit értek alatta. Számos angol író elutasítja, hogy civilizációnak nevezze azt, amit ma e szóhoz társítanak. Rengeteg könyvet írtak ebben a témában. Társaságok alakultak, hogy helyrehozzák a civilizációnak a nemzettel szembeni gáztetteit. Egy kiváló angol író könyvet is írt ilyen címmel: [A civilizáció oka és gyógymódja](#)¹⁷. Művében a civilizációt betegségként tárgyalja.

Olvasó: Mindez miért nem általánosan elfogadott?

Szerkesztő: A válasz rendkívül egyszerű. Ritkán találunk olyan embert, aki saját maga ellen érvel. Azok, akiket a modern civilizáció elkábít, nem valószínű, hogy az ellenében írnának. Azzal törődnek csupán, hogy tényeket és érveket hozzanak fel mellette, és teszik ezt tudatlanul, abban a hitben, hogy mindez így helyes. Az ember, amíg alszik, hisz az álmaiban, a szeméről csak akkor hullik le a hályog, amikor az álmából a valóságra ébred. Aki pedig a civilizáció kábulatában munkálkodik, olyan, mint egy álmodó ember. Amiket rendszerint olvasunk, a modern civilizáció védelmezőinek művei, akiket híveik kétségtelenül briliáns elméknek és nagyszerű embereknek tartanak. Az írásaik kábulatban tartanak minket. És így, egytől egyig beszippann minket az örvény.

Olvasó: Ez elképzelhető. Elmondaná, hogy mit olvasott és mit gondol erről a civilizációról?

Szerkesztő: Gondoljuk végig először azoknak a dolgoknak az állapotát, amelyeket a „civilizáció” szóval szokás illetni. Mindezek lényege abban az egyetlen tényben rejlik, hogy azok az emberek, akik benne élnek, az anyagi jólétet tekintik az élet céljának. Vegyünk erre néhány példát. Az európai emberek ma jobban épített házakban élnek, mint száz esztendővel ezelőtt. Ezt a civilizáltság jelképének tartják, és ez az egyik módja az anyagi boldogság népszerűsítésének. Korábban az emberek állatbőröket viseltek, és dárdákat használtak fegyverként. Ma hosszú nadrágot hordanak, és hogy egyedivé tegyék magukat, különféle ruhákat öltenek; dárdák helyett pedig öt vagy több lövetű revolvért tartanak maguknál. Ha egy adott ország lakói, akik korábban nemigen viseltek ruhát, csizmát, stb., átveszik az európai öltözködési szokásokat, máris úgy tartják, hogy a vadállati létből civilizáltakká váltak. Európában az emberek régebben kétféle munkával művelték a földjeiket. Ma egyetlen ember hatalmas területet művelhet meg gőzgépek hadával, és így hatalmas vagyont halmozhat fel. Ezt is a civilizáltság jelének mondják. Korábban csupán néhány ember írt értékesnek tartott könyveket. Ma bárki bármit írhat és nyomtathat, és szabadon mérgezheti az emberek tudatát. Korábban az emberek szekereken utaztak. Ma vonatokkal szelik át a levegőt napi négyszáz, vagy annál is több mérföldet megtéve. Ezt a civilizáció csúcsának tartják. Azt beszélik, hogy ahogy az

¹⁷ „Civilisation, Its Cause and Cure” - [Edward Carpenter](#) (1844-1929) angol író 1889-ben írt nagyhatású műve.

emberiség fejlődik, képessé válhat repülő szerkezettel utazni, és néhány óra alatt elérni vele a világ bármely pontját. Azt mondják, az embernek nem kell majd használnia a kezét és a lábát. Csak megnyom egy gombot, és a ruházata mellette terem. Megnyom egy másik gombot, és elkészül az újságja. Megnyom egy harmadikat, és máris egy gépkocsi várakozik rá. Számptalan ínycsiklandó étel lehet az övé. Mindent gépek készítenek el. Korábban, ha az emberek harcolni akartak egymással, abban a testi erő volt a mérvadó; most azonban életek ezreit olthatja ki egyetlen ember, aki a dombtetőn egy géppuska mögé rejtőzik. Ez maga a civilizáció. Korábban az emberek a friss levegőn dolgoztak, annyit, amennyit kedvük tartotta. Ma munkásemberek ezreit gyűjtik össze, hogy azok rabszolgamunkát végezzenek egy gyárban vagy bányában. Az ő állapotuk rosszabb, mint a vadállatoké. Munkára kényszerülnek a saját életük feladása árán, a legveszélyesebb körülmények között, hogy milliomosok javait teremtsék elő. Korábban az embereket fizikai kényszerrel tették rabszolgákká. Ma a pénz kísértése teszi őket azokká, és mindazon javak, amik csak pénzzel megvásárolhatók. Ma olyan betegségek léteznek, amiket az emberek korábban elképzelni sem tudtak, és orvosok hadát alkalmazzuk, hogy gyógymódot találjanak rájuk; ezáltal pedig a kórházak száma is növekszik. Ez maga a civilizáció. Korábban különleges hírvivőkre volt szükség, és rengeteg ráfordításra, hogy üzenetet küldhessünk; ma bárkinek megadatik egy pennyért, hogy a felebarátját levelekkel zaklassa. Igaz, ugyanezért a pénzért köszönőlevelet is küldhetünk másoknak. Korábban az emberek napi kétszer vagy háromszor étkeztek, otthon sült kenyeret és saját terményű zöldségeket; ma az emberek kétóránként enni akarnak valamit, és így alig jut idejük bármi másra. Mit kellene még mondanom? Mindezt számos jól megírt könyv tárgyalja. Ez mind maga a civilizáció. És ha bárki ennek ellenkezőjét állítja, azt mondom, nem lát a szemétől. Ez a civilizáció semmibe veszi az erkölcsöt, éppúgy, mint a vallást. A civilizáció hírnökei nyugodt lélekkel fejtik ki, hogy a vallást nem szabad tanítani. Néhányan kifejezetten babonák gyűjteményének tartják. Mások a vallás köntösét öltik magukra, és erkölcsről prédikálnak. De jómagam húsz év tapasztalatán okulva levontam a következtetést, hogy az erkölcstelenséget igen gyakran hirdetik az erkölcs neve mögé bújva. Még egy kisgyerek is képes megérteni, hogy mindannak, amiket az imént felsoroltam, semmi köze nincs az erkölcshöz. A civilizáció arra törekszik, hogy kényelmet biztosítson a test számára, és még abban is csúfosan kudarcot vall.

Ez a civilizáció vallástalanság, és oly mértékig fogva tartja mindazokat, akik benne vannak, hogy ettől félig örülteknek látszanak. Kiveszett belőlük a testi erő és a bátorság. Az energiákat kábulattal pótolják. Egymagukban képtelenek a boldogságra. Az asszonyok, akik az otthonok úrnői lehetnének, az utcákon bolyonganak, vagy rabszolgának állnak egy gyárban. Csupán Angliában fél millió nő dolgozik embert próbáló körülmények között, gyárakban vagy hasonló intézményekben, mindezt némi aprópénzért. Ez az elborzasztó tény az egyik oka, hogy a [szüffrazsett-mozgalom](#)¹⁸ napról napra nő.

Ez a civilizáció olyan, hogy az embernek csak várnia kell, és elpusztítja önmagát. Mohamed próféta tanításai alapján a Sátán Civilizációjának mondanák. A hinduizmus

¹⁸ A nők választójogáért és választhatóságáért küzdő nemzetközi civil mozgalom. A mozgalom válaszként született a modern civilizációban a nőkre nehezedő egyre nagyobb gazdasági és társadalmi elvárásokkal szemben.

Sötét Korszaknak nevezi. Nem tudok elfogadható értelmet társítani hozzá. Felemésztí a brit nemzet életerejét. Meg kell szabadulni tőle. A parlamentek valójában a rabszolgaság jelképei. Ha ön alaposan végiggondolja mindezt, magáévá fogja tenni ezt a véleményt, és felhagy azzal, hogy az angolokat hibáztassa. Valójában inkább a szimpátiánkat érdemelnék. Ők egy elnyomott nemzet, és ezért hiszem, hogy egyszer megszabadulnak majd a gonosztól. Találékony és szorgos emberek, a gondolkodásmódjuk pedig nem a lényegét tekintve immorális. Nem is romlott szívűek. Éppen ezért én tiszteletben tartom őket. A civilizáció nem gyógyíthatatlan betegség, de sosem szabad elfelejtenünk, hogy az angolok jelen pillanatban e betegségben szenvednek.

Hetedik fejezet: Miért veszett el India?

Olvasó: Sokat beszélt a civilizációról, eleget ahhoz, hogy elgondolkozzam rajta. Nem tudom, mit vehetnék át, és mit utasíthatnék el Európa nemzeteiből, de egy kérdés azonnal felmerül bennem. Ha a civilizáció egy betegség, ami megtámadta Angliát, mitől volt képes mégis uralmat szerezni India felett, és miért képes azt fenntartani?

Szerkesztő: A kérdését nem nehéz megválaszolni, és egyben megvizsgálhatjuk a Szabadság valódi természetét is; tisztában vagyok ugyanis vele, hogy még mindig nem válaszoltam az erre vonatkozó kérdésére. Ennek ellenére, előbb a mostani kérdéssel foglalkoznék. Az angolok nem szereztek uralmat India felett: az uralmat mi adtuk át nekik. Nem az erejük miatt tartózkodnak Indiában, hanem mert mi itt tartjuk őket. Nézzük meg közelebbről, hogy ezek az állítások megállják-e a helyüket. Ők az országunkba eredetileg kereskedelmi céllal jöttek. Emlékezzen csak a [Bahadur Vállalatra](#). Kinek köszönhetően lett a neve „Bahadur”¹⁹? A legkisebb szándékuk sem volt arra, hogy nálunk királyságot alapítsanak. Ki segédkezett a Vállalat hivatalnokainak? Kik azok, akiket csábított az ezüstjük látványa? Ki vásárolta a termékeiket? A történelem tanúskodik arról, hogy mi tettük mindezt. Azért, hogy sebtiben meggazdagodjunk, tárt karokkal fogadtuk a Vállalat embereit. Segédkezet nyújtottunk nekik. Ha szokásommá válik *bhangot*²⁰ inni, és egy árus ebben a szolgálatomra siet, akkor őt kell hibáztatnom ezért, vagy magamat? Ha csak az árust hibáztatom, vajon felhagyok-e a szokásommal? És ha elzavarom az egyik árust, talán nem terem-e ott rögtön egy másik, hogy átvegye a helyét? India hű szolgájának a probléma gyökeréig kell leásnia. Ha a túl sok evés elrontja a gyomrom, bizonyosan nem az ivóvizet kell hibáztatnom. Az igazi orvos a betegség valódi okát kutatja fel, és ha India betegségére keresi a gyógyírt, úgy meg kell találnia annak valódi okát.

Olvasó: Önnek igaza van. Úgy gondolom, nem szükséges túl sokat győzködni erről. Türelmetlenül várom a további meglátásait. Elérkeztünk ugyanis a legérdekesebb témához. Igyekszem ezért követni a gondolatmenetét, és akkor állítom csak meg, ha kétségeim támadnak.

Szerkesztő: A lelkesedése ellenére attól tartok, hogy ahogy haladunk, ki fog derülni, hogy vannak közöttünk nézetkülönbségek. Ennek ellenére megpróbálok csak akkor érvelni, ha ön megállít engem. Láttuk tehát, hogy a brit kereskedők azért tudták megvetni a lábukat Indiában, mert erre mi bátorítottuk őket. Amikor a hercegeink azután egymással harcoltak, harcaikban a Bahadur Vállalat támogatását keresték. Egy vállalat pedig egy háborúban hasonlóan jár el, mint a kereskedelemben. Figyelmen kívül hagyja az erkölcsi szempontokat. Az egyetlen célja az, hogy növelje a bevételét és pénzt keressen. Elfogadta tehát a közreműködésünket, és megnövelte az áruházai számát. Azért, hogy megvédje ezeket, egy hadsereget bérelt fel, aminek tagjait ugyancsak mi adtuk a számára. Nem gondolja, hogy felesleges az angolokat

¹⁹ A brit vállalat valódi neve *East India Company*, vagyis „Kelet-indiai Társaság” volt. „Bahadur”-nak, azaz „bátornak” vagy „feljebbvalónak” hindusztáni nyelven az indiaiak nevezték.

²⁰ Kannabisz tartalmú, kábító indiai ital.

hibáztatnunk azért, amit mi magunk cselekedtünk azokban az időkben? A hinduk és a mohamedánok öltre mentek egymással. Ez megintcsak lehetőséget kínált a Vállalatnak, és olyan körülményeket teremtett, amikben átjászottuk a Vállalat kezébe az uralmat India felett. Így tehát helyesebb azt mondani, hogy Indiát mi adtuk az angolok kezébe, mintsem hogy Indiát elveszítettük volna.

Olvasó: Megmondaná tehát, hogyan képesek ők Indiát a markukban tartani?

Szerkesztő: Az okok, amik Indiát a kezükre juttatták, teszik képessé őket arra, hogy maguknál tarthassák. Vannak angolok, akik azt állítják, hogy Indiát erővel szerezték meg, és erő által birtokolják. Mindkét állítás hibás. Az erő tökéletesen elégtelen, hogy Indiát a kezükben tartsák. Mi vagyunk azok, akik magunknál tartjuk őket. Úgy tartják, Napóleon az angolokat a boltosok nemzetének nevezte. Ez jellemzésnek helytálló. Csak azokat a területeket birtokolják, amelyek számukra kereskedelmi célt szolgálnak. A hadseregük és hadiflottájuk ezek védelmében lépnek fel. Amikor [Transvaal](#)²¹ már nem kínált ilyen csábítást, a néhai [Gladstone úr](#)²² annak a felismerésének adott hangot, hogy az angoloknak többé nem helyes azt maguknál tartaniuk. Amikor viszont bevétellel kecsegtetett, az ellenállás háborúba váltott át. Akkor [Chamberlain úr](#)²³ rögtön úgy gondolta, hogy Anglia számára kellemes Transvaal felett uralmat gyakorolnia. Egyszer valaki megkérdezte [Kruger elnököt](#)²⁴, hogy vajon van-e arany a Holdon. Ő azt felelte, hogy az meglehetősen valószínűtlen, mert ha lenne, az angolok már rátették volna a kezüket. Rengeteg problémát megold, ha észben tartjuk, hogy a pénz az ő istenük. Ebből következik ugyanis, hogy az angolokat pusztán a saját érdekeink miatt tartjuk Indiában. Kedvünkre való a kereskedelmük, elbűvölnek minket a találékony módszereik, és megszerzik tőlünk, amit akarnak. Őket hibáztatni ezért egyet jelent azzal, mint fenntartani a hatalmukat. És ezt tovább erősítjük, hogy közben egymás ellen harcolunk. Ha ön elfogadja az iménti állításaimat, úgy beláttuk, hogy az angolok kereskedelmi célból érkeztek Indiába. Ugyanezért a célért vannak még mindig itt, és mi segítjük őket ebben. A fegyvereik és lőszerük tökéletesen haszontalanok. Ebben az összefüggésben emlékeztetem önt arra is, hogy a brit zászló lobog Japánban, és nem pedig a japán. Az angolok [kereskedelmi egyezményt](#)²⁵ kötöttek Japánnal, és meglátja, hogy ha tehetik, a kereskedelmük nagymértékben elterjed majd abban az országban. Az egész világot a termékeik piacává alakítanák át. Hogy ezt nem képesek megtenni, az igaz ugyan, de ez nem rajtuk múlik. Ők mindent megtesznek, amit csak lehet, hogy elérjék a céljukat.

²¹ Dél-Afrika angolok által megszállt területe.

²² William E. Gladstone (1809-1898), brit liberális politikus, aki többször is az Egyesült Királyság miniszterelnöke volt.

²³ Joseph Chamberlain (1836-1914), brit liberális politikus és üzletember, 1895 és 1903 között a gyarmati területek államtitkára.

²⁴ Paul Kruger (1825-1904), Transvaal ötödik államelnöke.

²⁵ Anglia és Japán először 1902-ben kötött egyezményt, amely akkor még katonai jellegű volt. Az egyezményt 1905-ben megerősítették és kiterjesztették a két ország közötti kereskedelmi kapcsolatokra is.

Nyolcadik fejezet: India állapota

Olvasó: Értem már, hogy az angolok miért tartják maguknál Indiát. Szeretném azonban megismerni a véleményét az ország állapotáról.

Szerkesztő: Az egy szomorú állapot. Könny szökik a szemembe és elszorul a torkom, ha csak rá gondolok. Kétségeim vannak afelől, hogy képes lehetek-e mindazt pontosan leírni, amit a szívem mélyén érzek. Sajnálatos meggyőződésesem ugyanis, hogy India a pusztulás felé halad, de nem az angol elnyomás, hanem a modern civilizáció súlya alatt. India egy szörnyeteg rettenetes terhétől szenved. Ma még ugyan van időnk megszabadulni tőle, de ez minden nappal nehezebbé válik. A vallásos hit sokat jelent számomra, az első panaszom ezért az, hogy India egyre hitetlenebb. És itt nem a hindu, a mohamedán, vagy a [zoroasztriánus](#)²⁶ vallásokra gondolok, hanem arra a hitre, ami ezek mindegyike mögött rejlik. Elfordulunk Istentől.

Olvasó: Ez hogy lehet?

Szerkesztő: Azzal vádolnak minket, hogy lusta emberek vagyunk, és csak az európaiak azok, akik szorgosak és találékonyak. Mi pedig elhisszük ezt a vádat, és változtatunk magunkon, hogy megfeleljünk neki. A hinduizmus, az iszlám, a zoroasztrizmus, a kereszténység, és valamennyi másik vallás azt tanítja, hogy tartózkodjunk a világi vágyaktól, és kövessük inkább az Isten iránti vágyainkat. Azt tanítják, hogy szabjunk gátat a világi törekvéseinknek, míg a hitbéli törekvéseink legyenek határtalanok. A tevékenységeinket ez utóbbira kellene fordítanunk.

Olvasó: Számomra úgy tűnik, mintha a vallási szélhámosságot bátorítaná. Sokan, akik megtéveszteni akarnak, ugyanígy beszélnek, és félrevezetik az embereket.

Szerkesztő: Ön méltánytalanul vádolja a vallásokat. Minden vallás mellett kétségtelenül megjelenik a valótlanosság is. Ahol fény van, ott árnyék is megjelenik. Ezzel együtt mégis meggyőződéseim, hogy a világi szélhámosságok sokkal rosszabbak a vallási szélhámosságoknál. A civilizáció megtévesztéseit, amelyekre igyekszem rámutatni, nem találjuk meg a vallásokban.

Olvasó: Hogy állíthat ilyesmit? A vallás nevében hinduk és mohamedánok harcolnak egymással. Ugyanezért keresztények keresztények ellen támadnak. Ártatlan emberek ezreit gyilkolták meg, ezeket égették el, és kínoztak meg a nevében. Ez egészen biztosan rosszabb, mint bármiféle civilizáció.

Szerkesztő: Azt állítom, hogy amiket ön említ, sokkal elfogadhatóbbak azoknál, mint amiket a civilizáció művel. Ugyanakkor mindenki tisztában van azzal, hogy a gaztettek, amiket felsorolt, nem részei a vallásnak, még ha a nevükben is művelték azokat. Éppen ezért e gonoszságoknak nincs is tartós következményük. Mindaddig történni fognak ilyenek, amíg élnek közöttünk tudatlan és vakbuzgó emberek. De sohasem fog csökkenni azoknak az áldozatoknak a száma, akik a civilizáció tüzeiben

²⁶ Valamikor az i.e. VI. század előtt keletkezett, perzsa eredetű vallás.

égnak el. Mert annak a halálos hatása az, hogy akiket ez a tűz megérint, szentül hiszik, hogy az jó. Megszállottan vallástalanokká válnak, és valójában keveset látnak meg a világból. A civilizáció olyan, mint egy kiséger, amelyik bár harapdál minket, mégis elbűvöl. Ha felismerjük azonban a valódi hatását, belátjuk, hogy a vallási babonák ártalmatlanok, ha azokat a modern civilizáció hatásaihoz mérjük. Egyáltalán nem támogatom, hogy a vallási babonákat fenntartsuk. Küzdenünk kell ellenük foggal-körömmel, de ezt nem tehetjük úgy, hogy a vallást magát megszüntetjük. Ellenkezőleg, ezt úgy tehetjük meg, hogy értékeljük és megőrizzük az utóbbit.

Olvasó: Azt állítja tehát, hogy a [Pax Britannica](#)²⁷ kizárólag haszontalan teher?

Szerkesztő: Ha úgy tetszik önnek, láthatja benne a béke zálogát, én azonban nem látok benne semmiféle békét.

Olvasó: Új megvilágításba helyezi azt a terrort, amit a [thugok](#)²⁸, a [pindarik](#)²⁹, és a [bhilek](#)³⁰ okoztak az országnak.

Szerkesztő: Ha jobban belegondol, látni fogja, hogy az a terror semmilyen tekintetben nem volt jelentős dolog. Ha valami lényegi dolog lett volna, úgy azok az emberek még az angolok megjelenése előtt kiirtották volna egymást. Mi több, a mostani béke csak névleges, mert általa férfiatlanokká és gyávákká váltunk. Nem feltételezhetjük, hogy az angolok megváltoztatták a pindarikat vagy a bhileket. Jobb tehát a pindarik fenyegetésétől szenvedni, mintsem valaki más védelmére szorulni velük szemben, és ezáltal férfiatlanná válni. Inkább meghalnék egy bhil nyílveszőjétől, minthogy megalázó védelemben részesítsenek. India efféle védelem nélkül olyan India volt, amit eltöltött a hősies bátorság. [Macaulay](#)³¹ nagyfokú

²⁷ Nagy-Britannia világpolitikai egyeduralmának korszaka (1815-1914), ami a megszállt gyarmati területeken a viszonylagos vallási békét is magával hozta.

²⁸ A „thug” szó India egy erőszakos bűnszervezetének tagjait jelöli, akik elsősorban Bengál területén kereskedő karavánokat fosztogattak és gyilkoltak le különös kegyetlenséggel. A thugok többféle népi és vallási csoportból kerültek ki, de legtöbbször a hindu [Kali istennő](#) tisztelői voltak, emiatt bizonyos források egyfajta vallási szektaként említik őket.

²⁹ India [Maratha](#) tartományain (Közép- és Észak-India) tevékenykedő irreguláris katonai csoportok, akik gyakran fosztogatással tettek szert javaikra. A csoportok a XVIII. században felbomlott [Mogul Birodalom](#) hadseregéből szerveződtek.

³⁰ Közép-indiai törzsi nép, akik erőszakos támadásaiktól váltak hírhedtté.

³¹ Thomas B. Macaulay báró (1800-1859), brit költő, történész, és politikus. 1834-ben érkezett Indiába, ahol jogi főtanácsosként és az [indiai ügyekért felelős államtitkárként](#) dolgozott. 1838-as működéséig elérte, hogy az indiai felsőoktatás nyelvét a hagyományos szanszkritról és perzsáról - kötelező jelleggel - az angolra változtatták. A nevéhez fűződik India első büntetőtörvény-könyvének megalkotása, amelyet hivatalosan az [1857-es indiai felkelést](#) követően fogadtak el. Az indiaiak körében erőszakos angolosítási törekvései, és olykor lealacsonyító beszédei miatt vált hírhedtté. Hívei ezzel szemben épp a modern európai civilizáció indiai meghonosítása miatt tisztelik. Neve a „[macaulayizmus](#)” és „Macaulay gyermekei” (gúny)kifejezésekben is fennmaradt; az előbbi az indiaiak erőszakos európaizációját jelenti, utóbbi pedig azokat az indiaiakat jelöli, akik önként magukévá tették a nyugati kultúrát.

érzéketlenségről tett tanúbizonyságot, amikor az indiaiakat lényegében gyáváknak minősítette. Erre a vádra sohasem adtunk alapot. Egy olyan országban, amit szikár hegymászók népesítettek be, és amiben farkasok és tigrisek tanyáznak, egy gyáva ember nem sokáig lenne képes az életben maradásra. Járt már ön a földjeinken? Biztosíthatom, hogy a földművelőink ma is félelmet nem ismerve alszanak a tanyáikon, miközben az angolok, ön, és én kétszer is meggondolnánk, hogy ott aludjunk, ahol ezt ők teszik. Az erő a félelem-nélküliségben rejlik, nem pedig a hús és az izom mennyiségében, amit a testünkön hordunk. Önt pedig, aki Nemzeti Önrendelkezésre vágyik, emlékeztetnem kell arra is, hogy a bhilek, a pindarik, és a thugok a saját nemzetünk tagjai. Hogy megnyerjük őket magunknak, az ön feladata és az én feladatam. Mindaddig, amíg a saját testvéreinktől félünk, alkalmatlanok vagyunk rá, hogy elérjük a célunk.

Kilencedik fejezet: India állapota: vasút

Olvasó: Ön kiemelt abból a beletörődöttségből, amivel eddig India békéjére tekintetem.

Szerkesztő: Én csupán a véleményemet osztottam meg önnel a vallás kérdésében; de ha India szegénységéről ismertetem önnel az álláspontomat, ellenszenvet fog érezni irántam. Mert mindazt, amit ön és jómagam építőnek gondoltunk India számára, ma már egyáltalán nem tartom azoknak.

Olvasó: Mire gondol?

Szerkesztő: A vasút, a jogászok, és az orvosok oly mértékig elszegényítették ezt az országot, hogy ha nem ébredünk fel időben, úgy végleg elpusztulunk.

Olvasó: Most már én is úgy gondolom, hogy ebben nem értünk majd egyet. Ön egyenesen azokat az intézményeket támadja, amelyeket ezidáig jónak tartottunk.

Szerkesztő: Szükséges, hogy türelmet gyakoroljunk. A civilizáció gonoszságának valódi mélységét csak nehézségek árán fogja megérteni. Az orvosok a beteget akkor is életben tartják, amikor már elérkezett számára a halál ideje. A fogyasztás látszólag nem okoz fájdalmat, sőt, még a páciens arcának is megtévesztő színt ad, elhithetővelünk, hogy minden a legnagyobb rendben van. A civilizáció ilyen betegség, amivel szemben nagyon óvatossá kell lennünk.

Olvasó: Rendben, legyen hát. Meghallgatom, mit mond a vasutakról.

Szerkesztő: Világos kell, hogy legyen az ön számára is, hogy vasút nélkül az angolok nem lennének képesek úgy a markukban tartani Indiát, ahogy azt jelenleg teszik. A vasút volt az is, ami a bubópestist elterjesztette. Nélküle a tömegek nem lettek volna képesek egyik helyről a másikra eljutni. Ezek a tömegek pedig a pestis kórokozójának szállítói. Régebben természetes elkülönültségben éltünk. A vasút ugyancsak megnövelte az éhínségek gyakoriságát, mert a vasúti teherszállítás birtokában az emberek kiárusítják a gabonájukat, és elküldik azokat a legkedvezőbb piacokra. Az emberek könnyelművé váltak, és ezzel az éhínség esélye megnőtt. A vasút az ember rosszabbik természetét hívja elő. A rossz emberek a gonosz terveiket gyorsabban valósítják meg. India szent helyei szentségtelenné váltak. Korábban az emberek nagy nehézségek árán jutottak el ezekre a helyekre. Általában tehát csak az igazán elkötelezettek keresték fel e szent helyeket. Manapság képmutatók látogatják őket, hogy a képmutatásukat gyakorolják.

Olvasó: Ön meglehetősen egyoldalú mérleget készít. A jó emberek ugyanúgy látogathatják ezeket a helyeket, mint a rosszak. Miért ne használnák ki a vasútban rejlő lehetőségeket?

Szerkesztő: A jó a csiga türelmével utazik, ezért vajmi kevés keresnivalója van a vasúton. Akik jót akarnak cselekedni, nem önzőek, nem sietnek, tudják, hogy ahhoz, hogy az embereket jósággal itassák át, hosszú időre van szükségük. Ám a gonosznak szárnya van. Egy házat felépíteni időbe telik. Romba dönteni azonban nem tart

semmeddig. Ezért a vasút csak a gonosz számára jelentheti a terjedés lehetőségét. Az vitatható, hogy a vasút éhínséget terjeszt-e, de az vitán felüli, hogy a gonosz terjedését segíti elő.

Olvasó: Ha így is volna, a vasút valamennyi hátrányát ellensúlyozza a tény, hogy neki köszönhetjük, hogy Indiában újra elterjedt a nemzeti lelkület.

Szerkesztő: Ezt hibás elgondolásnak tartom. Az angolok azt tanították, hogy korábban mi nem voltunk egy nemzet, és századokba telik még, mire belőlünk egy nemzet válik. Ez azonban alaptalan. Mi egy nemzet voltunk, mielőtt ők Indiába jöttek. Ugyanaz a gondolat mozgatott minket. Az életmódunk egyforma volt. Az, hogy mi egy nemzet voltunk, tette lehetővé számukra, hogy egy egységes királyságot hozzanak létre. Csak azt követően osztottak meg minket.

Olvasó: Ez magyarázatra szorul.

Szerkesztő: Nem azt állítom, hogy mert egy nemzet voltunk, nem voltak közöttünk különbségek. De az köztudott, hogy a vezető férfaink Indiát gyalog, vagy ökrös szekéren utazták körbe. Megtanulták egymás nyelvét, és nem volt közöttük idegenkedés. Mit gondol, mi lehetett azon előrelátó őseink szándéka, akik létrehozták Setubandhát (más néven [Rameshwar](#)³²-t) délen, [Jagannath](#)³³-ot keleten, és [Hardwar](#)³⁴-t északon, mint zarándoklatok célpontjait? Be fogja látni, hogy nem voltak bolondok. Tisztában voltak vele, hogy Istent éppen olyan jól lehet az otthonunkban is imádni. Ők maguk tanították, hogy akik szíve igazságossággal van tele, azoknak a Gangesz az otthonukban folyik. De látták, hogy India természetadta egyetlen és oszthatatlan földrész. Ezért meg voltak róla győződve, hogy Indiának egy nemzetnek is kell lennie. E meggyőződésükben pedig szent helyeket hoztak létre a földrész különböző részein, és az emberek szívében olyan módon gyűjtötták meg a nemzeti lelkület tüzeit, amely mód a világ más részein teljességgel ismeretlen. És ezért mi, indiaiak oly mértékig egyek vagyunk, amennyire semelyik két angol nem lehet. Csupán ön és én, és mások, akik magunkat civilizáltaknak és feljebbvalóknak tartjuk, képzeljük azt, hogy mi sok nemzet vagyunk. Csak a vasút hajnala után kezdtünk hinni a különbségekben, önnek pedig szabadságában áll ma azt mondani, hogy a vasútnak köszönhetjük, hogy ezeket a különbségeket leküzdhetjük. Egy ópiumfogyasztó is érvelhet az ópium fogyasztása mellett azzal, hogy a függőség valódi borzalmaikat csak a fogyasztás által ismerhette meg. Arra kérem tehát, jól fontolja meg mindazt, amit a vasútról mondtam.

Olvasó: Örömmel megteszem, de egy kérdés továbbra is foglalkoztat. Ön leírta nekem, milyen volt India a mohamedán vallás megjelenése előtti időkben. Ma

³² Rameswaram egy kisváros India dél-keleti partjainál. Temploma fontos hindu zarándokhely.

³³ [Jagannatha](#) egy hindu istenség neve, aki [Krishna](#) egyik megjelenési formája. Az istenség leghíresebb kegyhelye a Jagannath templom, [Puri](#) városában. A templomba csak hinduk belépése volt engedélyezett.

³⁴ Haridwar egy fontos hindu zarándokhely Észak-Indiában, ahol a hindu szent folyó, a [Gangesz](#) először lép a [Gangesz-síkságra](#).

azonban vannak köztünk mohamedánok, [párszik](#)³⁵, és keresztények is. Hogyan lehetnének ők mind egy nemzet? A hinduk és a mohamedánok ősi ellenségek. Ezt a közmondásaink is igazolják. A mohamedánok nyugatra fordulnak imádkozni, a hinduk keletre. Az előbbiek bálványimádókként tekintenek a hindukra. A hinduk hódolnak a tehénnek, a mohamedánok viszont megölik. A hinduk hisznek az erőszakmentességben, de a mohamedánok nem. Különbségekbe ütközünk minden lépésünk során. Hogyan lehetne hát India egy nemzet?

³⁵ Zoroasztrizmus-hívő, perzsa eredetű nép, akik a muszlim üldözés elől menekültek Indiába.

Tizedik fejezet: India állapota: hinduk és mohamedánok

Szerkesztő: A legutóbbi kérdése igen komoly, mégis, ha közelebbről megvizsgáljuk, a megoldás rá nagyon egyszerű. A kérdés azért merül fel egyáltalán, mert vannak vasútjaink, jogászaink, és orvosaink. Vizsgáljuk meg ezúttal az utóbbi kettőt. Már foglalkoztunk ugyanis a vasúttal. Hozzá kell azonban tennem ehhez, hogy a természet úgy alkotta meg az embert, hogy a mozgását arra korlátozza, amennyit számára a kezei és a lábai lehetővé tesznek. Ha nem rohannánk egyik helyről a másikra a vasút, és egyéb kényelmi eszközök segítségével, rengeteg zavar, amit ennek köszönhetünk, magától megoldódna. A nehézségeinket mi magunk hívtuk életre. Isten természetes határokat szabott az ember mozgásában, a teste megalkotásakor. Az ember szinte azonnal nekiállt felfedezni azokat az utakat, melyekkel ezeket a határokat felülírhatja. Isten megajándékozta az embert azzal a tudással, hogy megismerheti saját Alkotóját. Ő úgy alkotott meg, hogy csak a közvetlen szomszédaimat szolgálhatom, de gögösségemben úgy teszek, mintha felfedeztem volna, hogy a testemmel valamennyi egyént szolgálnom kell az Univerzumban. Így, megkísérelve a lehetetlent, az ember kapcsolatba lép különböző világokkal, különféle vallásokkal, és tökéletesen telítődik. Ebből az érvelésből kiindulva pedig világossá kell, hogy váljon az ön számára, hogy a vasút az egyik legveszélyesebb találmány. Hozzá kötve magát, az ember távolabb került az Alkotójától.

Olvasó: Türelmetlenül várom azonban, hogy halljam a kérdésemre adandó válaszát. Vajon a mohamedán vallás létrejötte nem bontotta meg a nemzetet?

Szerkesztő: India attól nem szűnik meg egy nemzet lenni, mert tagjai között különféle vallások követői élnek. Idegenek megjelenése sem szükségszerűen szünteti meg a nemzetet, azok ugyanis egyé válhatnak vele. Egy ország csak úgy jelenthet egy nemzetet is, ha megvan benne ez a képesség. Egy ilyen országnak képesnek kell lennie arra, hogy megvalósítsa ezt az eggyéválást. India pedig mindig is ilyen ország volt. Valójában annyiféle vallás létezik, ahány egyén; akik a nemzeti lelkiület tudatosan birtokolják, mégsem kerülnek ellentmondásba a társaik vallásával. Ha mégis, úgy nem tekinthetjük őket egy nemzetnek. Ha a hinduk azt hiszik, hogy Indiát csak hinduk kell, hogy lakják, úgy álomvilágban élnek. A hinduk, a mohamedánok, a párszik, és a keresztények, akik Indiát a maguk országának választották, egymás nemzettársai, és nekik egységben kell élniük, ha másért nem, a saját érdekeikért. A világ egyetlen részén sem tekintik az egyazon nemzetet az egyazon vallás szinonimájának; és nem volt ez így soha Indiában sem.

Olvasó: De mi legyen a hinduk és a mohamedánok kibékíthetetlen ellentétével?

Szerkesztő: Ezt a kifejezést a közös ellenségeink találták fel. Amikor a hinduk és a mohamedánok harcoltak egymással, biztosan ők is így beszéltek. Mégis, a harcuk már régen abbamaradt. Hogyan lehetne tehát közöttük kibékíthetetlen ellentét? Imádság emlékezik meg arról is, hogy a harcainkkal nem a brit megszállás után hagytunk fel. A hinduk gyarapodtak a muszlim vidékeken, és a muszlimok is hindu fennhatóság alatt. Mindkét fél felismerte, hogy a kölcsönös harc öngyilkosság, és hogy egyik fél sem fogja feladni a maga vallását a fegyverek ereje által. Mindkét fél úgy döntött tehát, hogy békében élnek. Az angolok bejövételével azonban a viszályt felszították.

A közmondások, amikre utalt, a harcok idején születtek; ma idézni őket ezért egyértelműen káros dolog. Elfeledhetnénk, hogy rengeteg hindunak és mohamedánnak ugyanazok az ősei, és ereikben ugyanazon vér folyik? Ellenségé válnak mindazok, akik a vallásukat megváltoztatják? Talán a mohamedánok istene más, mint a hinduké? A vallások különféle utak egyazon pont felé. Mit számít, hogy más utakon járunk, ha a cél, ahová érünk, ugyanaz? Mi lenne tehát a viszály oka?

Mi több, halálos közmondásokat ismerünk [Siva](#) és [Visnu](#)³⁶ követői között is. Mégsem gondolja senki úgy, hogy ők ne lennének egyazon nemzet tagjai. Azt is mondják, hogy a [védikus vallás](#) eltér a [dzsainizmustól](#)³⁷, a követői közösségük azonban nem különböző nemzetek. A valóság az, hogy rabszolgákká váltunk, és ezért viszálykodunk, a viszályainkban pedig szeretnénk, ha egy harmadik fél tenne igazságot. Vannak hindu vallásüldözőink, ahogy vannak ilyenekből mohamedánok is. Minél inkább magunkévá tesszük a valódi tudást, annál jobban megértjük, hogy nem szükséges háborút vívnunk azokkal, akik vallását nem követjük.

Olvasó: Most szeretném megismerni az álláspontját a tehenek védelmét³⁸ illetően.

Szerkesztő: Én magam is tisztelem a tehenet, és jó szívvel tekintek rá. A tehén India védelmezője; mivelhogy mezőgazdasági ország vagyunk, erősen függünk a tehentől. A tehén a leghasznosabb állat százféle okból. Ezt a mohamedán testvéreink is belátják.

De ahogy a tehenet tisztelem, úgy tisztelem a felebarátomat is. Az ember éppolyan hasznos, mint a tehén, legyen bár mohamedán vagy hindu. Szükséges tehát, hogy harcoljak egy mohamedánnal, vagy megöljem őt azért, hogy megmentsek egy tehenet? Azzal egyszerre válnék a mohamedán ember és a tehén ellenségévé. Ezért az egyetlen általam ismert mód arra, hogy a tehenet megvédjem az az, hogy közeledem a mohamedán testvérem felé, és arra indítom őt, hogy az ország érdekében segítsen megvédeni a tehenet. Ha nem hallgat rám, úgy magára kellene hagynom a tehenet azon egyszerű oknál fogva, hogy az ügy meghaladja a képességeimet. Ha túlcsonduló számalom ébred bennem a tehén iránt, úgy feláldozhatom a magam életét, hogy megmentsem a tehenét, de nem vehetem el cserébe a testvéremét. Ezt az elvet vallásunk törvényének tekintem.

Nehéz dolog, ha az ember csökönyössé válik. Ha a muszlim testvéremet más irányba húzom, ő is engem más irányba húz majd. Ha fölényeskedem vele, ő hasonló fölényeskedéssel viszonzza azt. Ha azonban tisztelettel hajolok meg előtte, ő mégannyira tisztelettudó lesz, s ha mégsem, nem szabad, hogy az iránta tanúsított tiszteletemet hibásnak gondoljam.

Amikor a hinduk követelőzők lettek, a tehenek legyilkolása megsokszorozódott. Véleményem szerint a tehén-őrző társadalmak olykor tehén-gyilkoló társadalmak is.

³⁶ Siva és Visnu a hindu vallás legfőbb istenségei.

³⁷ Védikus vallás és dzsainizmus: a hindu vallás egyes ágai.

³⁸ A hindu vallás hagyományosan előírja a [tehenek védelmét](#).

Méltatlan lenne hozzánk, ha egy ilyen társadalomra lenne szükségünk. Akkor megfélekednénk arról, hogyan is védhetjük meg a teheneket. Nekünk pedig védelmező társadalmakra van szükségünk.

Mit kellene tennem, amikor egy testvérem egy tehenet készül legyilkolni? Öljem meg, vagy boruljak a lábai elé, és bírjam őt jobb belátásra? Be kell, hogy lássa, hogy az utóbbi módot helyesebb követnem. Ezt kell tehát tennem a muszlim testvéremmel is.

És ki óvja meg a tehenet a pusztulástól, amikor a hinduk őt helytelenül látják el? Ki áll le a hindukkal vitatkozni, amikor botjaikkal a borjakat könyörtelenül munkára fogják? Ez mégsem volt akadály annak, hogy egy nemzet legyünk.

Végül, ha igaz az, hogy a hinduk az erőszakmentesség³⁹ elvét vallják, míg a mohamedánok nem, úgy nem az imádság az előbbieké kötelessége? Sehol sincs leírva, hogy az erőszakmentesség hívei meggyilkolhatják a felebarátjukat. Számukra az út egyenes kell, hogy legyen. Azért, hogy egy életet megmentsenek, nem pusztíthatnak el egy másikat. Jobb belátásra bírni másokat, az az ő egyetlen kötelességük.

De vajon hisz-e minden hindu az erőszakmentességben? Ha a kérdés gyökeréig hatolunk, nincs ember a Földön, aki e vallást gyakorolhatná, hiszen szükségszerűen pusztítjuk az életet. Azt mondják, azért követjük ezt az elvet, mert szabadulni akarunk az élet pusztításának felelőssége alól. Általánosságban azonban megfigyelhetjük, hogy számos hindu fogyaszt húst, és így nem lehetnek követői az erőszakmentességnek. Értelmetlen tehát azt állítani, hogy két ember nem élhet egymással barátságban, mert a hinduk hisznek az erőszakmentességben, míg a mohamedánok nem.

Ezeket a gondolatokat önző és hamis vallási tanítók ültették a fejünkbe. Az angolok csak befejezték ezt a művet. Szokásuk a történelemcsinálás, ezért úgy tesznek, mintha minden ember szokását és viselkedését tanulmányoznák. Isten véges szellemi képességekkel ruházott fel minket, de erőszakot tesznek ezen az istenadta elmén, és újító kísérletekbe kezdenek. A saját kísérleteikről felmagasztalóan írnak, és elbűvölnek minket, hogy higgyünk bennük. Mi pedig együgyűségünkben a lábaink elé vetjük magunkat.

Azok, akik nem akarnak félreértésben lenni, elolvashatják a Koránt, és százával találnak majd benne olyan részt, amit a hinduk is elfogadhatnak. A [Bhagavadgita](#)⁴⁰ is többnyire olyan részeket tartalmaz, amelyeket egyetlen mohamedán sem tartana kifogásolhatónak. Gyűlölnöm kellene egy mohamedánt, csak mert vannak olyan versei a Koránnak, amelyeket nem értek, vagy nem az én kedvemre valók? Két ember kell a viszályhoz. Ha nem akarok viszálykodásba bocsátkozni egy mohamedánnal, ez utóbbi tehetetlen lesz abban, hogy viszálykodásba kerüljön velem. Ugyanígy tehetetlenné válok, ha egy mohamedán megtagadja a közreműködést a

³⁹ Az erőszakmentesség, vagy más néven [áhimsza](#), egyes hindu vallási irányzatok, mint pl. a [dzsainizmus](#) tanítása. Az elv kiterjed nemcsak az emberekkel, de minden élőlényel szembeni erőszaktól való tartózkodásra.

⁴⁰ Bhagavad Gita: hindu szent könyv.

viszálykodásban. A sújtó kar, ami a levegőt szeli át, kifícamodik. Ha mindenki megpróbálja megérteni a saját vallása lényegét, és ragaszkodik ahhoz, nem engedve, hogy hamis tanítók diktáljanak neki, a viszálykodásnak nem lesz közöttünk helye.

Olvasó: De az angolok megengedik majd valaha is, hogy a két fél egymásra találjon?

Szerkesztő: A kérdése bátortalanságából ered. És ez a saját kicsinyességünkről árulkodik. Ha két testvér egymással békében akar élni, lehetséges az, hogy egy harmadik fél elválassza őket egymástól? Ha hajlandóak gonosz tanácsokat követni, úgy bolondnak tartanánk őket. Hasonlóan, mi, hinduk és mohamedánok, a saját ostobaságunkat hibáztathatnánk az angolok helyett, ha megengedjük számukra, hogy szétválasszanak minket. Egy agyagkorsó eltörik az ütődéstől: ha nem az egyik elhajított kőtől, akkor a másiktól. A mód, hogy megóvjuk a korsót nem az, hogy elrejtjük a veszélyt elől, hanem hogy olyan keményre égetjük, hogy nincs az a kő, ami azt kettétörheti. A szíveinket ilyen tökéletes agyaggá kell égetnünk. Akkor keményen állunk majd minden veszélyt. Ezt a hinduk könnyen megtehetik. Lélekszámban a mohamedánokat messze felülmúlják, tanultabbnak tartják magukat, jobban képesek tehát kivédeni a támadásokat, ami a mohamedánokkal kötött barátságukat éri.

Kölcsönös bizalmatlanság van egymással szemben a két közösségben. A mohamedánok ezért bizonyos garanciákat kérnek [Lord Morley](#)-tól⁴¹. Miért kellene ezt a hinduknak ellenezniük? Ha a hinduk felhagynának ezzel, az angolok ezt tudomásul vennék, a mohamedánok pedig lassacskán elkezdenének bízni a hindukban, és testvéri egyetértés lenne a végeredmény. Szégyellnünk kellene magunkat, hogy a viszályainkat az angolok elé visszük. Mindenki rájöhet magától is, hogy a hinduknak nincs veszténivalójuk azzal, ha az ellenkezéssel felhagynak. Az az ember, aki bizalmat ébreszt egy másikban, sohasem veszít semmit a világon.

Nem azt állítom, hogy a hinduk és a mohamedánok sohasem fognak harcolni egymással. Két testvér is, aki egymás mellett él, ezt gyakran megteszi. Néha betörjük egymás fejét. Ilyen dolgoknak nem szükségszerűen kell bekövetkeznie, de minden ember nem meggyőzhető. Amikor az embereket előnti a harag, sok ostoba dolgot művelnek. Ezzel együtt kell élnünk. De ha viszály van közöttünk, bizonyosan nem fordulhatunk vele sem az angolokhoz, sem a bíróságokhoz tanácsért vagy igazságtételért. Két ember, ha megverekszik, mindkettőjük feje betörik; vagy csak az egyikőjüké. Hogyan tehetne egy harmadik fél igazságot közöttük? Akik pedig verekezésbe bocsátkoznak, számítsanak rá, hogy megsérülhetnek.

⁴¹ John Morley (1838-1923), brit szabadelvű politikus, 1905-1910 között India államtitkára.

Tizenegyedik fejezet: India állapota: jogászok

Olvasó: Ön azt tanácsolja, hogy amikor két ember egymással viszálykodik, nem szabadna egyikőjüknek sem bírósághoz fordulnia. Ez igen meglepő.

Szerkesztő: Meglepőnek tartja vagy sem, ez az igazság. A kérdése pedig elvezet minket a jogászokhoz és az orvosokhoz. A véleményem az, hogy a jogászok azok, akik rabságba taszították Indiát, akik kiélezték a hindu-mohamedán ellentétet, és akik megerősítették az angol fennhatóságot.

Olvasó: Könnyű ezeket a vádakot megfogalmazni, de annál nehezebb őket bizonyítani. Jogászok nélkül ki mutatta volna meg az utat a függetlenség felé? Kik védelmezték volna az otthonainkat? Kik biztosították volna az igazságosságot? A néhai [Manomohan Ghose](#)⁴² például számos nincstelent védelmezett fizetség nélkül. A Kongresszus, amit ön oly sokat magasztalt, a léteiben és tetteiben is függ a jogászok munkájától. Férfiak egy ilyen jelentős csoportját megbélyegezni igazságtalanságot jelent, ön pedig visszaél a sajtószabadsággal, ha a jogászok ellen kel ki.

Szerkesztő: Volt idő, amikor én is pontosan ugyanúgy gondolkodtam, ahogy most ön. Nem áll szándékomban meggyőzni önt arról, hogy ezek az emberek soha semmilyen jót nem tettek még. Tisztelem Ghose úr emlékét. Valóban igaz, hogy segítette a szegényeket. Hogy a Kongresszus tartozik a jogászoknak, szintén hihető. A jogászok is emberek, és minden emberben van valami jó. Azonban bármilyen példát hozunk is elő, amelyben jogászok jót cselekedtek, azt találjuk, hogy azt emberi nivoltukban tették, és nem jogászként. Azt szeretném önnek megmutatni, hogy a szakma maga erkölcstelenséget tanít, és olyan kísértésnek teszi ki a művelőjét, amitől csak keveseket menthetünk meg.

A hinduk és a mohamedánok viszálykodnak. Egy köznapi ember arra kéréne őket, hogy hagyják maguk mögött ezt a viszályt; azt mondaná nekik, hogy többé-kevésbé mindkettejük hibás kell, hogy legyen, és azt tanácsolná, hogy fejezzék be a harcot. Ők azonban jogászokhoz fordulnak. Az utóbbiak kötelessége pedig, hogy az ügyfeleik pártját fogják, és olyan érveket sorakoztassanak fel mellettük, amelyek sokszor maguk az ügyfelek számára is idegenek. Ha nem így tesznek, romlik tőle a szakmai megítélésük. A jogászok tehát törvényszerűen kiéleztik a viszályokat, ahelyett, hogy azokat csillapítanák. Mi több, ezt a szakmát nem azért választják, hogy másokat a nehézségekből kiségyítsék, hanem hogy saját magukat gazdagítsák. Ez a meggazdagodás egyik közismert útja, és az ő érdekük ezen az úton az, hogy a vitás ügyeket megsokszorozzák. Tudomásom van róla⁴³, hogy örömeiket lelik abban, ha az emberek egymással vitában állnak. A kicsinyes indítványok termelik ki őket. Abból élnek, hogy mint megannyi piócák, kiszívják a vért a szegény emberekből. A jogászok olyan emberek, akiknek meglehetősen kevés a hasznos tennivalójuk. Lusta

⁴² Monomohun Ghose (1844-1896), az első indiai ügyvéd. Jóllehet hazafias elkötelezettségét számos ismertté vált tettel bizonyította, angolos szokásai miatt mégis sokan támadták.

⁴³ Gandhi maga is [jogi egyetemet végzett Londonban](#), és közösségi tevékenységei mellett sokáig ügyvédként is dolgozott.

emberek, akik azért választanak ilyen hivatást, hogy fényűző életre tegyenek szert. Amit állítok, igaz. Minden más érvelés ámitás. A jogászok maguk azok, akik úgy gondolják, hogy az övék tiszteletre méltó hivatás. Úgy alkotják meg a törvényeiket, hogy azokkal önmagukat fényezzék.

Ők szabják meg a saját fizettségüket, és azt olyan magasra állítják, hogy a szegények csaknem a mennyből alászállottaknak hiszik őket.

Miért akarnak ők magasabb díjazást, mint bármely más köznapi munkás? Mitől többek az ő szükségleteik? Mégis milyen módon jelentenek ők több hasznot az ország számára az egyszerű munkásoknál? Vajon akik a jót cselekszik, magasabb fizetésre is jogosultak? És ha ők az országnak bármit csak a pénzért csinálnak, miként ismerhetnénk el akkor azokat jónak?

Azok, akik bármit is tudnak a hindu-mohamedán viszályokról, tudhatják, hogy azok igen gyakran a jogászai beavatkozásoknak voltak köszönhetőek. Számos családot ők tettek tönkre, testvérekből ádáz ellenségeket faragva. Azok a régiók, ahol jogászok kerültek hatalomra, ma már úsznak az adósságban. Több ilyen régiót az összes javaitól megfosztottak. Az ilyen esetek megsokszorozódtak.

Mégis, a legnagyobb kár, amit az országnak okoztak az, hogy az angolok hatalmát megszilárdították. Gondolja, hogy lehetséges volna az angolok számára a kormányzatot fenntartani a bíróságok nélkül? Hibás azt gondolni, hogy a bíróságokat az emberek javára hozták létre. Aki fenn akarja tartani az uralmát, azt a bíróságokon keresztül teszi. Ha az emberek maguk rendeznék a nézeteltéréseiket, egy harmadik fél nem volna képes hatalmat gyakorolni felettük. A férfiak is valójában kevésbé voltak férfiatlanok, amikor a vitáikat harccal rendezték, vagy megkérték a rokonaikat, hogy döntsenek helyettük. Akkor kezdtek férfiatlanokká és gyávákká válni, amikor az ügyükkel a bíróságokhoz fordultak. Az bizonyosan az éretlenség jele volt, amikor a nézeteltéréseket verekedéssel intézték. De nem kevésbé éretlen-e egy harmadik felet kérni meg rá, hogy döntse el a vitát közöttünk? Egészen biztos, hogy a harmadik fél döntése nem lesz mindig helyénvaló. Azt csak a felek tudhatják, hogy kinek miben van igaza. Mi mégis, együgyűségünkben és csökönyösségünkben azt képzeljük, hogy egy vadidegen majd igazságot szolgáltat, a mi pénzünk elvétele árán.

A legfontosabb dolog mégis észben tartani azt, hogy jogászok nélkül bíróságokat nem lehet alapítani, sem működtetni, ez utóbbiak nélkül pedig az angolok nem uralkodhatnának.

Feltéve, hogy csak angol bírók lennének, angol ügyészek, és angol rendőrök, mindezek csak az angolok felett gyakorolhatnának hatalmat. Az angolok mozdulni sem tudnának indiai bírók és indiai ügyészek nélkül. Hogy az ügyészek hogyan jelentek meg szinte azonnal, és hogyan váltak kegyelteké, már megértheti. Akkor pedig ugyanezt a megvetést fogja érezni az én szakmám iránt is. Ha az ügyészek felhagynának a hivatásukkal, és pontosan olyan lealacsonyítónak tartanák, mint a prostitúciót, a brit uralom egyetlen nap alatt felbomlana. Abban az ellenünk szóló vádban működnek ugyanis közre, hogy mi úgy szeretjük az egymással való viszálykodást és a bíróságokat, mint hal a vizet, amiben él. Amit pedig az ügyészekről mondtam, ugyanaz vonatkozik a bírókra is; ők olyanok, mint az unokatestvérek, és csak erősítik egymást.

Tizenkettedik fejezet: India állapota: orvosok

Olvasó: A jogászokat már értem; a jó, amit ezidáig tettek, talán esetleges volt. Egyetértek már önnel abban, hogy a szakma maga utálatos. Ön azonban idesorolja az orvosokat is. Ez hogy lehet?

Szerkesztő: A meglátásokat, amiket önnek elmondtam, magam is másoktól vettem át. Azok nem eredetiek. A nyugati írók sokkal keményebb kifejezéseket használnak mind a jogászokra, mind az orvosokra. Az egyik író az egész modern rendszert az *upas*⁴⁴ fával hozta összefüggésbe⁴⁵. Annak egyik ágát élőködő szakmák képviselik, ideértve a jogi és orvosi szakmákat, a fa törzse fölé pedig az igaz vallásosság baltája emelkedik. Az erkölcstelenség a fa gyökere. Láthatja tehát, hogy a nézeteim nem saját kútfőből származnak, hanem sokak közös tapasztalatát magukba foglalják. Valaha az orvosi hivatás nagy barátja voltam. Magam is orvos akartam lenni a hazám szolgálatában. Többé már nem így gondolom. Ma már értem, hogy a gyógyító emberek (a *vaid*ok) miért nem foglalnak el megbecsült státuszt közöttünk.

Az angolok nagyonis hatékonyan használták fel az orvosi szakmát, hogy a hatalmukban tartsanak minket. Az angol orvosok közismertek lettek arról, hogy a szakmájukat számos ázsiai segédletével politikai előnyszerzésre használták fel.

Az orvosok kis híján tönkretettek minket. Néha azt gondolom, hogy a jótékony bolondok jobbak a magasan képzett orvosoknál. Nézzük csak meg: az orvos dolga az, hogy a testtel foglalkozzon, vagy helyesebben szólva, még csak nem is az. A dolguk az, hogy megszabadítsák a testet azoktól a betegségektől, amelyek hatással vannak rá. De mitől válunk egyáltalán betegek? Csakis a saját gondatlanságunk és mértéktelenségünk okán. Ha túleszem magam, szorulásom lesz. Elmegyek tehát az orvoshoz, ő gyógyszert ad nekem, én pedig meggyógyulok. Aztán megint túleszem magam, és megint a gyógyszereit kezdem szedni. Ha már elsöre nem fogyasztok gyógyszereket, hanem helyette elszenvedem a megérdemelt büntetésemet, többé nem enném túl magam. Az orvos azonban közbeavatkozik, és hozzásegít ahhoz, hogy kényeztessen magam. A testem így bizonyosan könnyebbséget érez, de az akaraterőm elgyengül. A tartós gyógyszerfogyasztás ezért az elme feletti irányítás elvesztésével jár.

Testi bűnbe viszem magam, amitől megbetegszem. Az orvos meggyógyít, és felkínálja ezzel, hogy ismét a bűnben találjam magam. Ha az orvos nem segít, a természet elvégzi a dolgát, én pedig önmérsékletet tanulok, ami megszabadít a bűntől, engem pedig ezáltal a valódi boldogság felé vezet.

A kórházak olyan intézmények, amik a bűnt népszerűsítik. Az emberek kevesebbet törődnek általa az egészségükkel, és ezzel az erkölcstelenség fokozódik. Az európai

⁴⁴ Afrikában és Ázsiában is őshonos lombhullató fafajta, aminek erősen mérgező nedveit nyílméregnek használták.

⁴⁵ Az író [Lord Byron](#) (1788-1824), aki a Gandhi által említett upas-fa parabolát a [Childe Harold zárándokútja](#) című művében írta le.

orvosok mind közül a legrosszabbak. Azért, hogy a hibásan kezelt emberi testet ápolják, évente több ezer állatot ölnek meg. Állatkísérleteket végeznek. Egyetlen vallás sem sújtja ezt büntetéssel. Annyit mondanak csupán, hogy nem szükséges ilyen sok életet kioltani a saját testünk jobblétéért.

Ezek az orvosok megsértik a vallási jóérzést. A legtöbb gyógyító készítményük állati zsírt vagy alkoholt tartalmaz; ezek a hinduk és mohamedánok számára tiltott dolgok. Tettethetjük magunkat civilizáltaknak, nevezhetjük a vallási előírásokat babonáknak, és kényeztethetjük magunkat, amivel csak akarjuk. Mindez nem változtat a tényen, hogy az orvosok mértéktelenségre vezetnek minket, aminek eredményeképp megfosztanak minket az önuralomtól, és férfiatlanokká válunk. Ilyen körülmények között alkalmatlanok vagyunk rá, hogy az országunkat szolgáljuk. Az európai orvostudományt tanulni egyet jelent a rabszolgaságunk elmélyítésével.

Érdemes megfontolni, hogy miért választjuk az orvosi hivatást. Bizonyosan nem azért, hogy általa az emberiséget szolgáljuk. Azért leszünk orvosok, hogy magas tisztségeket nyerjünk általa, és hogy meggazdagodjunk. Igyekeztem rámutatni, hogy ebben a szakmában nincs meg az emberiség valódi szolgálata, és hogy valójában az káros az emberiség számára. Az orvosok színjátékot körítenek a tudásuk köré, és ezért kimagasló díjakat számolnak fel. Azokat a készítményeiket, amik valójában csak néhány pennyt érnek meg, shillingekért árulják. A lakosság, hiszékenységekben és a betegségekből való gyógyulás reményében megengedi magának, hogy becsapják. Vajon a bolondok tehát, akiket jól ismerünk, nem jobbak-e, mint azok az orvosok, akik felveszik magukra az emberiesség látszatát?

Tizenharmadik fejezet: Milyen az igazi civilizáció?

Olvasó: Ön neheztelően beszélt a vasútról, a jogászokról és az orvosokról. Úgy látom, ön elveti a gépesítést. Mi hát akkor a civilizáció?

Szerkesztő: Nem nehéz erre a kérdésre válaszolni. Abban hiszek, hogy azt a civilizációt, amit India saját maga formált, a világban egyetlen másik sem múlja felül. Semmi sem mérhető azokhoz a magokhoz, melyeket az őseink vetettek el; Róma elbukott, és Görögországnak is ez lett a sorsa; a nagyhatalmú fáraók elenyésztek; Japánt nyugatiasították; Kínáról semmit sem mondhatunk; míg India így vagy úgy, de hű maradt az ősi alapjaihoz. Az európai emberek magukat a görög és római művekből tanítják, amely birodalmak rég elenyésztek minden pompájukkal együtt. Miközben az európaiak tanulni próbálnak tőlük, azt képzelik, hogy ők majd elkerülik a görögök és a rómaiak hibáit. Olyan hibákat, mint amilyen valójában a mostani, szánalomra méltó állapotuk. Eközben India változatlanul áll, és ez jelenti az ő dicsőségét. Alaptalan a vád Indiával és népével szemben, hogy olyannyira civilizálatlan, tudatlan, és beletörődő, hogy lehetetlen bármilyen változásra rábírnunk. Ez a vád a méltóságunkat sérti. Amit tapasztalati próba alá vetettünk és igaznak találtunk, nem kívánjuk megváltoztatni. Sokan próbálják a tanácsaikat Indiára erőltetni, ő mégis állhatatos marad. Ez adja az ő szépségét, és mi ebből merítjük a reményünket.

A civilizáltság az a viselkedésmód, ami kijelöli az ember számára a kötelesség útját. A kötelességteljesítés és az erkölcsösség megélése egy és ugyanaz a dolog. Erkölcsösnek lenni pedig azt jelenti, hogy uralmat gyakorlunk az elménk és a szenvedélyeink felett. Így cselekedve tisztán látjuk önmagunkat. A „civilizáció” gudzsarati nyelvű megfelelője szó szerint „jócselekedet” jelent.

Ha ez a meghatározás megállja a helyét, úgy Indiának, ahogy erre sok író rá is mutatott, nincs mit tanulnia senki mástól a világon, és ennek így is kellene lennie. Tudjuk, hogy az elme sohasem nyugszik: minél többet kap, annál többet akar, és mégis kielégítetlen marad. Minél inkább utat engedünk a szenvedélyeinknek, azok annál irányíthatatlanabbá válnak. Az őseink ezért határokat szabtak a kényelmességünknek. Látták, hogy a boldogság leginkább az elme egy állapota. Az ember nem szükségszerűen boldog, ha gazdag, vagy boldogtalan, ha szegény. Gyakran tűnik úgy, hogy a gazdag boldogtalan, a szegény pedig boldog. És milliók lesznek mindig is szegények. Ezt látva, az őseink megóvtak minket a pompától és a gyönyöröktől. Ugyanazzal az ekével szántottunk, mint tettük azt sokezer évvel ezelőtt. Ugyanolyan házakban éltünk, mint a régi időkben, és a találékony oktatásunk is ugyanaz maradt, mint korábban. Számunkra ismeretlen volt az életromboló versengés rendszere. Mindenki követte a saját hivatását, folytatta a maga kereskedését, és tette ezt jól szabályozott megélhetési díjak mellett. Szó sincs arról, hogy ne tudtuk volna, hogyan találjunk fel gépeket, de az atyáink tisztában voltak azzal, hogy ha a szívünket ilyesmikre adjuk, úgy rabszolgákká válunk, és elveszítjük az erkölcsi rendszerünket. Ezért szabad elhatározásukban úgy döntöttek, hogy az életben csak annyit viszünk végbe, amennyire a magunk kezével és lábával képesek vagyunk. Látták, hogy a valódi boldogságunk és egészségünk a kezünk és lábunk helyes használatában áll. Amellett is kiálltak, hogy a nagyvárosok börtönök és haszontalan vesztőhelyek, és az emberek nem lennének boldogok bennük; tolvajok és rablóbandák tanyáivá válnának, burjánzana ott a bűn és a prostitúció, a szegény

embert pedig a gazdag kizsákmányolná. Ezért megelégedtek a kicsiny falvakkal. Látták, hogy a királyok és kardjaik alacsonyabb rendűek az erkölcs erejénél, ezért az előbbieket, és földjeink minden lakója a rishikénél és a fakíroknál alább valók⁴⁶. Egy nemzet, akinek ilyen az alkotmánya, alkalmasabb arra, hogy másokat tanítson, mintsem hogy ő másoktól tanuljon. Ennek a nemzetnek voltak bíróságai, jogászai, orvosai, de mind csak meghatározott működési keretek között. Mindenki tudta, hogy ezek a szakmák egyáltalán nem előbbre valók, mi több, ezek a vakílok⁴⁷ és váidok nem fosztották ki az embereket, őket az emberek szolgálóinak tekintették, nem pedig azok uralkodóinak. Az igazságszolgáltatás elismerten igazságosan működött. Az alapszabály az volt, hogy kerüljük el a bíróságokat. Nem voltak szónoklatok, amikkel az embereket a bíróságokra csábították. Ez a gaztett is csak a nagyvárosokban és azok környékén jelent meg. Az egyszerű emberek szabadon éltek, és a mezőgazdasági munkáikat folytatták. Ők a valódi Nemzeti Önrendelkezést valósították meg.

És ahová ez az elátkozott modern civilizáció nem tudott elérni, India ott ma olyan, mint amilyen mindig is volt. India ezen részeinek lakossága helyesen kineveti az újdonsült kezdeményezéseinket. Az angolok nem uralkodnak felettük, ahogy nem lesz erre képes soha ön sem. Akiknek a nevében mi beszélünk, azokat nem ismerjük, ahogy ők sem ismernek minket. Határozottan azt tanácsolom önnek és az önhöz hasonlóknak, akik az anyaföldet szeretik, hogy látogassanak el azokra a területekre, amiket még nem szennyezett be a vasút, és éljenek ott hat hónapig; akkor megértik majd, mi a nemzeti lelkiület, és joggal beszélnek majd Nemzeti Önrendelkezésről.

Most tehát érti már, mit tekintek én valódi civilizációnak. Azok, akik azokat az állapotokat akarják megváltoztatni, amikről most beszéltem, ők az ország valódi ellenségei, ők a valódi bűnelkövetők.

Olvasó: Ez rendben is volna, ha India valóban olyan lenne, amilyennek ön leírta. Csakhogy az is India, ahol gyermeközvegyek százai vannak, ahol két éves gyermekeket összeházasítanak, ahol tizenkét éves lányok már anyák és háziasszonyok, ahol egy asszonynak több férje is lehet, ahol a [Niyogát](#)⁴⁸ ma is gyakorolják, ahol leányok a vallás nevében állnak prostituálnak, és ahol a vallás nevében birkákat és kecskéket mészárolnak le. Ezeket ugyanúgy az ön által vélt civilizáció jeleinek tekinti?

Szerkesztő: Ön téved. A hibák, amelyekre rámutatott, hibák. Senki sem az ősi civilizációt hibáztatja bennük. Mindezek annak ellenében maradtak fenn. Mindig is voltak kísérletek rá, hogy ezektől megszabaduljunk, és ilyen kísérletek mindig is

⁴⁶ Gandhi itt India hagyományos [kasztrendszerére](#) utal, amelyben a világi uralkodókat magukba foglaló „harcosok” (ksatriják) kasztja alacsonyabb szintet foglal el, mint a „bölcsek” (bráhminok) kasztja.

⁴⁷ India hagyományos jogi képviselői.

⁴⁸ Ősi hindu hagyomány, amelyben egy még gyermektelen asszony, aki elveszti férjét, vagy akinek férje nem alkalmas a gyermeknemzésre, egy idegen férfit kér fel a megtermékenyítésre. A szexuális aktusban a két fél kerüli az örömszerzést, az együttlétet vallási kötelezettségnek tekintik. A Niyogában született gyermek apjának az asszony férjét kell tekinteni, az idegen férfi nem tarthat igényt az apaságra.

lesznek. Felhasználhatjuk azt az új lelkiületet, ami ma bennünk van, hogy megszabadítsuk magunkat ezektől a gonoszságoktól. De amilyenek én a modern civilizációt leírtam, olyanak maguk hívei azok, akik elfogadják. Ahogy pedig az indiai civilizációt jellemeztem, olyanak a saját hívei azok, akik leírják. Sehol a világon, semmilyen civilizáció alatt nem volt képes az ember a tökéletességet megvalósítani. Azonban az indiai civilizáció jellege olyan, ami erkölcsösségre indít, míg a nyugati civilizáció az erkölcstelenséget terjeszti. Az utóbbi istentelen, az előbbi viszont az Istenbe vetett hiten alapul. Ennek megértése és elfogadása India minden szerelmesét ragaszkodóvá kell tennie az ősi indiai civilizáció felé, olyan módon, ahogyan a gyermek ragaszkodik az őt tápláló anyai emlőhöz.

Tizennegyedik fejezet: Hogyan válhat India szabaddá?

Olvasó: Értékelem a meglátásait a civilizációval kapcsolatban. Át kell még gondolnom ezeket, nem tudom mindezt egyszerre befogadni. Ilyen meglátások mellett milyen utat javasolna arra, hogy felszabadítsuk Indiát?

Szerkesztő: Nem számítok rá, hogy a nézeteimet azon nyomban elfogadják. Az én kötelességem az, hogy ezeket olyan olvasók elé tárjam, amilyen ön is. Bízom abban, hogy az idő majd elvégzi a többi. Megvizsgáltuk már a körülményeket, amik India szabadságához vezetnek, bár ezt eddig közvetett módon tettük. Világszerte ismert bölcsesség, hogy ha a betegség okát megszüntetjük, az a betegség megszűnését is eredményezi. Hasonlóan, ha India rabságának okát megszüntetjük, azáltal India szabaddá válik.

Olvasó: Ha az indiai civilizáció, ahogy ön állítja, mind közül a legjobb, úgy hogyan magyarázza India rabszolgását?

Szerkesztő: Ez a civilizáció kétségtelenül a legjobb, de észre kell vennünk, hogy valamennyi civilizáció kihívást élt át. Egy tartós civilizáció túléli ezt a kihívást. India fiai a telhetetlenségükkel a civilizációjukat tették kockára. Erejét azonban az mutatja meg, hogy túléli ezt a megpróbáltatást. Mi több, India egészét mindez nem érintette. Csupán azon részei, amelyekre a nyugati civilizáció hatást gyakorolt, váltak rabszolgává. A Világegyetemet a saját kicsinyes mércénkkel mérjük. Amikor rabok vagyunk, úgy hisszük, az egész Világegyetem rabságban szenved. Mert mi elkeserítő állapotban vagyunk, azt gondoljuk, India egésze ugyanebben az állapotban van. Az igazság az, hogy ez nincs így, mégis, helyes, ha a rabszolgaságot egész Indiára vonatkoztatjuk. De ha észben tartjuk ezt a tényt, láthatjuk, hogy ha mi szabadokká válunk, azzal India is szabaddá lesz. És ebben a gondolatban rejlik a Szabadság fogalmának meghatározása. A Szabadság az, amikor megtanulunk uralkodni magunk felett. Ezért annak megvalósítása a mi kezünkben van. Ne tartsa ezt a Szabadságot egy álmhoz hasonlóan! Nincs benne helye a tétlenségnek. A Szabadság, amit ön elé tárok, olyan, amit ha egyszer felismertünk, egy életen át igyekszünk másokat meggyőzni arról, hogy cselekedjenek hasonlóképp. De az ilyen Szabadságot meg kell élni, mindenkinek saját magának. Egy fuldoló ember sohasem fog megmenteni egy másikat. Ha mi magunk is rabszolgák vagyunk, csak önámítás volna, ha mások felszabadítására gondolnánk. Most tehát be kell látnia, hogy nem szükséges, hogy az angolok kiszorítása legyen a célunk. Ha az angolok indiaivá válnak, képesek vagyunk befogadni őket. Ha Indiában a civilizációjukkal együtt akarnak maradni, úgy nincs itt számukra hely. Rajtunk múlik, hogy a dolgainkat ennek megfelelő állapotba hozzuk.

Olvasó: Lehetetlen, hogy az angolok bármikor is indiaivá váljanak.

Szerkesztő: Ilyet állítani egyet jelent azzal, mintha azt mondanánk, hogy az angolokban nincs semmi emberség. És túl is mutat a kérdéskörünkön az, hogy azzá válnak-e vagy sem. Ha a saját házunkat rendben tartjuk, csak azok maradnak meg benne, akik alkalmasnak bizonyulnak rá. A többiek kedvük szerint távozhatnak. Hasonló élethelyzetet mindannyian megtapasztalunk.

Olvasó: Ilyen azonban nem történt még meg a történelemben.

Szerkesztő: Azt hinni, hogy ami még nem történt meg a történelemben, az soha nem is fog, az a hitetlenséget juttatja kifejezésre az emberi méltósággal szemben. Minden tekintetben kötelességünk azt cselekedni, amit az ésszerűség diktál. Valamennyi ország nem rendelkezik hasonló adottságokkal. India helyzete egyedi. Az ereje felmérhetetlen. Nem szükséges tehát, hogy más országok történelmére tekintsünk. Felhívtam rá a figyelmet, hogy amikor más civilizációk elenyésztek, az indiai túléltek sok megpróbáltatást.

Olvasó: Ezt nem tudom követni. Kevés kétség van afelől, hogy az angolokat a fegyverek erejével kell kiutasítanunk. Amíg ők az országunkban tartózkodnak, mi nem nyugodhatunk. Az egyik költőnk azt mondta, hogy a rabszolgák még csak nem is álmodhatnak a boldogságról. Napról napra egyre gyengébbek vagyunk, köszönhetően az angolok jelenlétének. A nagyságunk már elveszett, az emberek olyannak látszanak, mint akik félnek. Az angolok az országunkban olyanok, mint azok a kártevők, akikről meg kell szabadulnunk bármilyen eszközzel.

Szerkesztő: Lelkesedésében elfelejtkezik mindarról, amiről eddig beszéltünk. Az angolokat mi hoztuk be, és mi tartjuk itt. Miért felejt el, hogy a jelenlétüket az teszi lehetővé, hogy a civilizációjukat átvettük? A gyűlöletét a civilizációjuk felé kellene fordítania. De feltételezve, hogy az angolokat fegyveres harccal üldözzük el, hogyan valósítjuk ezt meg?

Olvasó: Pontosan ugyanúgy, ahogy azt Olaszország tette. Amit [Mazzini](#) és [Garibaldi](#)⁴⁹ meg tudott tenni, azt mi is meg tudjuk. Nem tagadhatja, hogy ők nagyszerű emberek voltak.

⁴⁹ Giuseppe Mazzini (1805-1872), olasz politikus és publicista, akit tiszteletből „Olaszország Lelkének” neveztek. Giuseppe Garibaldi (1807-1882), olasz katonai vezető és nemzeti hős. Mindketten az [olasz egyesítés](#) vezéralakjai.

Tizenötödik fejezet: Olaszország és India

Szerkesztő: Örülök, hogy felhozta Olaszországot. Mazzini egy nagyszerű és jó ember, Garibaldi pedig nagy harcos volt. Mindketten tiszteletre méltóak, az életükből sokat tanulhatunk. Azonban Olaszország helyzete más volt, mint Indiáé. Mindenekelőtt érdemes megemlíteni a Mazzini és Garibaldi közti különbséget. Mazzini törekvését sem a múltban, sem mostanáig nem valósították meg Olaszországban. Mazzini rámutatott az írásaiban, hogy minden embernek kötelessége megtanulnia, hogyan uralkodjon önmagán. Ez máig sem történt meg Olaszországban. Garibaldi nem osztotta Mazzini ezen nézetét. Garibaldi fegyverbe szólított, és szavára minden itáliai fegyvert is fogott. Olaszország és Ausztria civilizációja azonos volt, e tekintetben ők unokatestvérek. A küzdelmük a „valamit valamiért” elvet követte. Garibaldi egyszerűen meg akarta szabadítani Olaszországot az osztrák fennhatóságtól. [Cavour miniszter](#)⁵⁰ üzelmei szégyent hoztak Olaszország történelmének e korszakára. És mi lett az eredmény? Ha ön azt hiszi, hogy csak mert ma az olaszok uralkodnak Olaszország felett, az olasz nemzet ettől már boldog, akkor ön sötétben tapogatózik. Mazzini következetesen rámutatott, hogy Olaszország nem vált szabadabbá. [Viktor Emánuel](#)⁵¹ a kifejezésre egyfajta értelmezést adott, Mazzini pedig egy másikat. Emánuel, Cavour, sőt, mi több, Garibaldi szerint is, Olaszország csupán a királyi udvarból állt. Eközben Mazzini szerint Olaszország valamennyi olasz embert jelenti, akik nagyrészt az ország földjét művelik. Emánuel Olaszországnak csak szolgája. Mazzini Olaszországa pedig még ma is a rabszolgaság állapotában van. Az úgynevezett nemzeti szabadságharc két király közötti sakkjátszma volt, ahol Olaszország népét használták fel gyalogoknak. A munkások abban az országban még mindig boldogtalanok. Emiatt merényleteket követnek el, felkelések robbannak ki, és az ő oldalukról csak lázadásra számíthatunk. Milyen lényegi előnyökhöz jutott Olaszország az osztrák csapatok kivonása után? A nyereség csak névleges volt. A reformokra, amikért elviekben a háborút indították, máig sem került sor. Az emberek állapota általában véve ugyanaz maradt. Biztosra veszem, hogy ön nem akar ilyen mintát követni Indiában. Úgy hiszem, ön azt akarja, hogy Indiában milliók legyenek boldogok, nem pusztán azt, hogy a kormánypálca az ön kezébe kerüljön. Ha ez így van, akkor egyetlen dolgot kell csak mérlegelnünk: hogyan valósíthatják meg sok millióan az Önrendelkezést? Beláthatja, hogy népünket számos indiai herceg is kizsákmányolja. Könyörtelenül eltapossák az embereket. Az ő zsarnokságuk az angolokénál is nagyobb, és ha ilyen zsarnokságot akar Indiában, úgy sosem fogunk egyetérteni. Az én hazafiságom nem arra tanít, hogy eltűrjem, hogy embereket morzsoljanak fel indiai hercegek lába alatt, ha már egyszer az angolok kivonultak. Ha

⁵⁰ Camillio Benso di Cavour (1810-1861), olasz szabadelvű politikus, az egyesített Olaszország első miniszterelnöke. Az egységes Itália számára [III. Napóleon](#) francia császárban látta a legfőbb katonai szövetségest Ausztriával szemben. Cavour és III. Napóleon 1858. júliusában titkos tárgyalásokat folytatott [Plombièresben](#) a szövetségkötés feltételeiről. A francia katonai támogatásért cserébe Cavour hajlandó volt átengedni Franciaországnak a Savoyai Hercegséget, és Garibaldi szülőföldjét, a Nizzai Grófságot. Garibaldi ezt sohasem bocsátotta meg neki.

⁵¹ II. Viktor Emánuel (1820-1878), 1861-től haláláig az egyesített Olasz Királyság első uralkodója.

az erőm megvan hozzá, éppúgy ellen kell állnom az indiai hercegek zsarnokságának, mint ahogy az angolokénak. Hazafiság alatt én valamennyi ember jólétét értem, és ha azt az angolok keze által látnám biztosítottak, úgy meghajtanám a fejemet előttük. Ha bármely angol annak szentelné az életét, hogy biztosítsa India szabadságát, szembeszálljon a zsarnoksággal, és az országunkat szolgálja, azt az angolt én indiaiként fogadnám.

Ismétlem, India csak úgy küzdhet Olaszországhoz hasonlóan, ha fegyverek vannak a birtokában. Ön teljesen figyelmen kívül hagyta ezt a problémát. Az angolok bámulatosan felfegyvereztek; ez nem rémiszt meg ugyan, de azt világossá teszi számomra, hogy ha fegyvert akarunk fogni ellenük, indiaiak ezrei kezébe kell fegyvert adnunk. Ha lehetséges is volna ez, hány évet venne igénybe? Mi több, ahhoz, hogy Indiát ilyen mértékben felfegyverezzük, európaivá kell tennünk őt. Akkor pedig az ő állapota is olyan szánalomra méltóvá válik, mint Európáé. Röviden ez annyit jelent, hogy Indiának ez esetben el kell fogadnia az európai civilizációt, és ha mi ezt akarjuk, a legnagyobb dolog, hogy közöttünk vannak, akik e civilizációban a legjártaabbak. Akkor már csak néhány jogunkért kell velük harcba szállnunk, amiket idővel meg is kapunk, és minden mehet tovább a maga útját. A helyzet viszont az, hogy az indiai nemzet nem fog fegyverekhez nyúlni, és ez így is van rendjén.

Olvasó: Ön eltúlozza a tényeket. Nem szükséges mindenkit felfegyverezni. Eleinte elég lenne néhány britet meggyilkolni, félelmet ébreszteni bennük, azután néhány felfegyverzett ember megkezdheti a nyílt harcot. Talán elveszítünk negyedmillió embert, esetleg többet vagy kevesebbet, de visszakapjuk vele a hazánkat. Gerillaharcba kellene bocsátkoznunk, és megvernünk az angolokat.

Szerkesztő: Ez egyet jelent azzal, hogy ön India szent földjét meg akarja szentségteleníteni. Cseppet sem borzasztja el a gondolat: Indiát merényletekkel szabadítani fel? Arra van szükség, hogy magunkat áldozzuk fel. Gyávaság mások meggyilkolására gondolni. Egy merénnyel kit szabadítana fel? India milliósainak nincs szüksége rá. Azok, akiket elkábít az elátkozott modern civilizáció, gondolnak ilyesmikre. Azok, akik gyilkosságokkal kerülnek hatalomra, biztosan nem teszik a népet boldoggá. Akik úgy hiszik, India nyert valamit is [Dhingra](#)⁵² tettével, vagy bármely másik hasonló tettel Indiában, azok súlyos hibát követnek el. Dhingra hazafi volt, de a hazaszeretete elvakította őt. A testét helytelen módon áldozta fel, a végső eredménye pedig csak ártalmas lehet.

Olvasó: De belátja ön is, hogy az angolokat megrémítették ezek a gyilkosságok, [Lord Morley](#)⁵³ reformjait pedig ez a félelem indította el.

⁵² Madan Lal Dhingra (1883-1909), indiai szabadságharcos. Míg Angliában tanult, 1909. július 1-én merényletben vette el [Sir William Hutt Curzon Wylie](#), brit katonai hivatalnok életét. Miután a helyszínen sikertelenül próbált meg öngyilkosságot elkövetni, az angol bíróság halálra ítélte, és július 23-án felakasztatta. Tettét India-szerte a függetlenségi mozgalom egyik első forradalmi áttöréseként ünnepelték.

⁵³ John Morley (1838-1923), brit szabadelvű politikus, 1905-1910 között India államtitkára. Államtitkársága alatt, érezve az indiai lakosság körében fokozódó feszültségeket, számos enyhítő intézkedést tett.

Szerkesztő: Az angol egyszerre gyáva és bátor nemzet. Angliát, úgy hiszem, könnyen befolyásolja a puskapor használata. Elképzelhető, hogy Lord Morley félelemből hozta az intézkedéseit, de amit a félelem hoz magával, az csak a félelem elmúltáig tartható fenn.

Tizenhatodik fejezet: Erőszak

Olvasó: Ez egy új tanítás, hogy amit a félelem hoz magával, az a félelem elmúltáig marad fenn. Amit odaadtak nekünk, csak nem lesz visszavonva?

Szerkesztő: Nem úgy van az. Az [1857-es kiáltványt](#)⁵⁴ egy felkelés végén alkották meg abból a célból, hogy fenntartsák a békét. Amikor a béke már biztosítva volt, az emberek pedig szüklátókörré váltak, a kiáltványt teljes egészében kiüresítették. Ha a büntetéstől való félelmemben hagyok fel a lopással, azon nyomban folytatom a tevékenységemet, amint a félelmem megszűnik. Ez csaknem egyetemes tapasztalat. Azt feltételezzük, hogy az embereket rá tudjuk bírni dolgokra erőnek erejével, ezért aztán erőt alkalmazunk.

Olvasó: Nem látja be, hogy saját maga ellen érvel? Ön is tudja, hogy amit az angolok elértek a saját hazájukban, azt nyers erő alkalmazásával érték el. Tudom, hogy amellett érvelt, hogy haszontalan, amit ezzel elnyertek, de ez nem változtat az elven. Ők haszontalan dolgokat akartak, és meg is szerezték azokat. Azt állítom, hogy a kívánságuk teljesült. Mit számít az, hogy milyen módszereket alkalmaztak? Miért ne érhetnénk el azt a célunkat, ami nemes, bármilyen szükséges eszközzel, akár erőszak árán is? Talán mérlegeljem a módszereimet, amikor egy betörővel kell elbánnom a saját házamban? Az a kötelességem, hogy akárhogy is, de távozásra bírjam. Ön is belátta, hogy semmit sem értünk el, és semmire nem is számíthatunk békés tiltakozással. Akkor miért ne tiltakozhatnánk erővel? És hogy tartós legyen, amit így megszerzünk, fenntarthatnánk a félelmet ugyanazon erő alkalmazásával, legalábbis oly mértékig, amennyire az szükséges. Nem hibázhat olyan erőszak fenntartásával, ami egy gyermeket akadályoz abban, hogy a tűzbe gyalogolva megégesse magát. Így vagy úgy, de végső soron nyernénk vele.

Szerkesztő: Az érvelése meggyőző. Sokakat meg is tévesztett már. Korábban én is érveltem önhöz hasonlóan. De úgy gondolom, ma már többet tudok, és igyekeznem kell ezért önt megszabadítani a tévedésétől. Először is, fogadjuk el azt az érvet, hogy elnyerhetjük a végső győzelmet nyers erő használatával, mert ezt igazolja, hogy az angolok is hasonló módon nyerték el a győzelmüket. Tökéletesen igaz, hogy ők erőszakot alkalmaztak, ahogy az is, hogy ezt mi is megtehetjük; csakhogy hasonló eszközökkel mi is csak azt nyerhetjük el, ami ezidáig nekik sikerült. Be kell, hogy lássa, hogy mi nem ezt akarjuk. Az ön azon meggyőződése, hogy nincs összefüggés az alkalmazott eszköz és a végeredmény között, óriási tévedés. E tévedésből fakadóan még vallásosnak tartott emberek is követtek el súlyos gaztetteket. Az ön érvelése azonos azzal, mintha azt mondanánk, hogy lehetséges rózsát nevelni abból, ha egy mérgező gyomnövény magját vetjük el. Ha át akarom szelni az óceánt, azt csak

⁵⁴ 1857-ben felkelés tört ki Indiában a Kelet-Indiai Társasággal, és tágabb értelemben a britekkel szemben. A felkelést a britek vérbe fojtották, számos résztvevőjét pedig – hírhedtté vált módon - ágyú elé állítva végezték ki. A felkelés utóhatásaként a britek lépéseket tettek az irányba, hogy oktatásfejlesztéssel megteremtsék India új, tárgyalóképes értelmiségi elitjét. [Viktória királynő](#) 1858-as kiáltványa arra is elvi vállalást tett, hogy az indiaiak egyre nagyobb teret kaphatnak az ország vezetésében. Gandhi erre a kiáltványra utalva állítja, hogy annak elveiből kevés valósult meg a gyakorlatban.

hajóval tehetem; ha szekérral próbálnám meg ugyanezt, nagyon hamar a víz fenekén találnám magam, a szekeremmel együtt. Az „Amilyen az Isten, olyan a híve” mondás érdemes a megfontolásra. Ennek jelentését mára elferdítették, és emberek mentek általa tévútra. Az eszközöket a maghoz hasonlíthatnánk, a végeredményt pedig a fához; és éppen ugyanolyan felbonthatatlan az egység az eszköz és a végeredmény között, mint a mag és fája között. Nem valószínű, hogy Isten iránti hódolatot kaphatnék eredményül, ha magamat a Sátánnak kínálom fel. Ha tehát bárki azt mondaná: „Hódolni akarok Istennek, de nem számít, hogy azt a Sátán eszközeivel teszem”, az ilyen embert tudatlan bolondnak tartanánk. Pontosán úgy aratunk, ahogyan vetünk. Az angolok 1833-ban erőszakkal szereztek választói jogokat⁵⁵. Vajon az erőszak által jobban megtanulták teljesíteni a kötelességeiket? Szavazati jogot akartak, amit testi erővel meg is szereztek. De a valódi jogok a kötelességteljesítés eredményei, ezeket a jogokat pedig nem szereztek meg. Így Angliában ma mindenki a jogaira hivatkozva követelődik, míg a kötelességeire senki sem gondol. És ahol mindenki jogokat akar, ott ki adhatná meg azokat kinek? Nem állítom azt, hogy semmiféle kötelességüket nem teljesítik. Azt mondom, hogy nem teljesítik a szerzett jogaikkal járó kötelességeiket, és mivel nem teljesítik ezeket a kötelességeket, nevezetesen, nem teszik magukat a jogaik birtoklására alkalmassá, ezek a jogok számukra tehetetlennek bizonyulnak. Másképp fogalmazva, amit valójában megszereztek, mindaz tökéletes eredménye azoknak az eszközöknek, amelyekkel a küzdelmük során éltek. Azokat az eszközöket használták, amik csakis ehhez a eredményhez vezethetnek. Ha meg akarom fosztani önt az órájától, úgy bizonyosan meg kell harcolnom ezért; ha meg akarom venni az óráját, akkor fizetnem kell érte; ha viszont az óráját ajándékba szeretném, ehhez kérlelnem kell önt. Végeredményben aszerint, hogy milyen eszközzel éltem, az óra, ami a birtokomba került, lopott zsákmány, vásárolt tulajdon, vagy jószívű adomány. Három különböző végeredményt látunk tehát, amihez három különböző módszer vezetett. Még most is úgy gondolja, hogy az eszközök nem számítanak?

Vegyük most a példáját a betörőről, akit távozásra akar bírni. Nem értek egyet önnel abban, hogy a betörőt bármilyen eszközzel helyes lenne kiutasítani. Ha az apám az, aki tőlem lopni akar, úgy egyfajta eszközt kell használnom. Ha ismerősöm az illető, úgy egy másikat. És ha egy vadidegenről van szó, akkor egy harmadikat. Ha az a személy fehér ember, talán ön is azt mondaná, hogy más eszközhöz nyúlna, mint ha indiai tolvajjal lenne dolga. Ha az az ember gyenge fizikumú, vele másként bána el, mint azzal, aki önnel megegyező testi erővel bír. Ha pedig a tolvaj tetőtől talpig fel van fegyverkezve, jobb, ha egyszerűen csendben maradok. Az édesapától a fegyveresig tehát rengeteg eset szóba jöhet, amely mindegyike más eszközt kíván. Ha a tolvaj az apám vagy egy fegyveres, azt gondolom úgy helyes, ha inkább alvást színlelek. Ennek oka az, hogy velem szemben az édesapám szintén nem fegyvertelen, és az ő fegyverének erejével sem tudok szembeszállni; jobb tehát, ha hagyom a dolgaimat ellopni. Édesapám ereje ugyanis a sajnálat és szánalom könnyeire fakaszt, a fegyveres ember ereje viszont haragot gyújt bennem, és az ő ellenségévé tesz. Ilyen sajátos tehát a helyzet. E helyzetek mindegyikében talán nem értenék egyet az

⁵⁵ Gandhi az 1832-ben született angol [képviselési és választójogi törvényre](#) utal, amely a választásra jogosultak körét jelentősen kibővítette Angliában és Walesben. A törvényt az angol parlament csak erős társadalmi nyomásra fogadta el. Az elfogadást követően megválasztott új alsóház 1833 februárjában ült össze először.

alkalmazandó eszközöket illetően. Én a magam részéről világosan látom, hogy mit lenne szükséges cselekedni valamennyi esetben, de ez a gyógyír talán megrémisztheti önt. Vonakodom tehát megosztani önnel. Az elkövetkezendőkben ezért önre bízom, hogy kitalálja; és ha ez mégsem sikerülne önnek, úgy nyilvánvalóan mindegyik esetben más eszközt kell majd alkalmaznia. Látnia kell azt is, hogy akármilyen eszköz nem lesz alkalmas arra, hogy megszabadítsa önt a tolvajtól. Olyan eszközt kell használnia, ami a legjobban megfelel az adott helyzetnek. Ebből következően az ön kötelessége nem az, hogy a tolvajt bármilyen módszerrel utasítsa ki.

Gondoljuk ezt egy kicsit tovább. Az a jól felfegyverzett ember elvitte az ön tulajdonát. A tette nem hagyja önt nyugodni. Elönti a harag, és amellet érvel, hogy meg akarja büntetni őt, de nem a saját hasznára, hanem csakis a szomszédai védelmében. Összegyűjt tehát egy csapat fegyverest, és meg akarja támadni a tolvaj házát. Ő megneszeli a támadást, elmenekül, és ő is haragossá válik. Összehívja tehát a rablótársait, és nyílt üzenetet küld önnek, hogy fényes nappal fognak rátörni a házára. Ön azonban erős és nem ijed meg tőle, hanem felkészül a fogadásukra. Eközben azonban a rabló a szomszédait kezdi el zaklatni. Azok pedig önhöz jönnek panasszal. Ön azt feleli nekik, hogy ön mindent az ő érdekükben csinál, és nem a saját javainak elvesztése az, ami önt zavarja. A szomszédai tehát felvilágosítják, hogy a rabló sosem zaklatta őket korábban, a támadásai csak akkor kezdődtek, amikor ön ellenségessé vált vele szemben. Ön ezzel Szküllá és Karübdisz⁵⁶ közé kerül. Eltölti önt a szájalom a szerencsétlenekkel szemben. Amit állítanak, igaz. Mit fog tehát tenni? Ön megszegyenül, ha otthagyja a rablót. Ezért tehát azt fogja felelni a szomszédainak: „Nem számít. Gyertek, ami az enyém, a tiétek is: adok fegyvert, megtanítalak titeket használni, ti pedig nehezítsétek meg a rabló dolgát, és semmi esetre se hagyjátok annyiban.” A háború tehát csak tovább nő, a rabló is újabb embereket gyűjt, a szomszédai pedig elkeseredett küzdelemben találják magukat. Így annak eredménye, hogy ön a rabló ellen bosszút esküdött, az ön békéjét tette tönkre; állandó félelemben fog élni, hogy kirabolják vagy megölik, a kezdeti bátorsága pedig lassacskán gyávaasággá válik. Ha türelmesen megvizsgálja az érvelésemet, látni fogja, hogy a mostani helyzetünket a példammal nem túloztam el. És mindez egyike az eszközöknek. Most nézzünk meg egy másikat. Ön elkezd úgy tekinteni a fegyveres rablójára, mint tudatlan testvérére. Ön adandó alkalommal megpróbálja szóban tisztázni vele a helyzetet, és kiáll amellet, hogy ő végtére is az ön felebarátja, akiről nem tudja, mi vitte rá, hogy lopjon. Eldönti tehát, hogy ha lehetősége adódik rá, megszünteti a lopások okát. Amíg ön így gondolkodik, az ember ismét megérkezik, hogy lopjon. Ön azonban ahelyett, hogy dühbe jönne, sajnálattal tekint rá. Azt gondolja, hogy ez a tolvaj szokás számára egy betegség. Így onnantól fogva nyitva hagy előtte minden ajtót és ablakot, megváltoztatja a fekhelyét, és a tulajdonait úgy kezdi el tárolni, ami számára egyszerűbb hozzáférést biztosítson. Megérkezik tehát ismét a tolvaj, és zavarba jön, mert a helyzet teljesen új számára; jóllehet mégis elviszi az ön holmijait. Az elméje azonban megzavarodik. Kérdezősködni kezd önről a falujában, meglátogatja önt, hogy megismerje az ön nyílt és szerető természetét, megbánást tanúsít, az ön bocsánatáért esedezik, visszaszolgáltatja az ön javait, és felhagy a tolvajlással. Az ön szolgáljává válik, ön pedig tisztességes állást ad neki. Ez

⁵⁶ Homérosz Odüsszeiájának félelmetes tengeri szörnyei, akik közötti szűk tengeri szoroson a tengeri utazónak a legnagyobb óvatossággal kellett áthajóznia. Felemlegetésük jelen esetben a nehéz, szorult helyzet szinonímája.

a második módszer. Láthatja, hogy a különböző eszközök egészen más eredményre vezetnek. Nem akarom azt sugallni, hogy a rablók az említett módon fognak viselkedni, vagy hogy mindegyikük osztozni fog az ön sajnálatában és szeretetében; arra akarok rámutatni csupán, hogy csak a méltányos eszközök hozhatnak magukkal méltányos eredményt, és hogy az eseteknek legalábbis a többségében, ha nem az összesben, a szeretet és sajnálat ereje összemérhetetlenül nagyobb, mint a fegyvereké. A nyers erő használata mindig kárt okoz, a sajnálaté azonban soha.

Nézzük most a tiltakozás kérdését. Vitán felüli tény, hogy az a tiltakozás, amit erő nem támaszt alá, teljességgel haszontalan. Ugyanakkor a néhai [Ranade bíró](#)⁵⁷ gyakran mondogatta, hogy jó hasznát vesszük a tiltakozásoknak az emberek tanításában. Segít nekik rácsodálkozni a saját állapotukra, és figyelmezteti az uralkodóikat. Ebből a szempontból nem teljesen haszontalanok. Ha egy egyenrangú fél tiltakozik, az az önmérsékletét bizonyítja, de ha egy rabszolga, az csak a rabszolgaságát. Az olyan tiltakozás, amit erő támaszt alá, egyenrangú féllé emel, aki ha békés tiltakozással fejezi ki az akaratát, az a nemességét igazolja. Kétféle erő támaszthat alá egy tiltakozást. Az egyik alapelve a „Ha nem adod meg nekünk, erőszakot alkalmazunk” – ez a fegyverek ereje, aminek gonosz eredményeit már megvizsgáltuk. A másik fajta erőt így fogalmazhatjuk: „Ha nem engedsz a követelésünknek, többet nem tiltakozunk. Csak addig uralkodhatsz felettünk, amíg mi ezt elfogadjuk; nekünk azonban nincs többé dolgunk veled.” Az ilyen formában kifejtett erőt szeretet-erőnek, vagy lélek-erőnek nevezhetjük, vagy népszerűbb, de kevésbé helytálló nevén, passzív ellenállásnak. Ez az erő elpusztíthatatlan. Aki alkalmazza, tökéletesen megérti a saját helyzetét. Van egy ősi közmondásunk, ami szó szerint ezt jelenti: „egy visszalépés meggyógyít harminchat betegséget”. A fegyverek ereje elveszíti a hatalmát, ha a szeretet vagy a lélek erejével szemben alkalmazzák.

Végül vegyük át az ön utolsó példázatát a gyermekről, aki a tűzbe gyalogol. Az erő nem fog segíteni magán. Mi az, amit valójában tesz a gyermekkel? Tegyük fel, hogy az olyan erőt képes kifejteni, ami tehetetlenné teszi önt, és úgy ront a tűzbe, hogy azt ön nem tudja megakadályozni. Ekkor mindössze két gyógyír marad az ön számára: vagy elpusztítja a gyermeket, nehogy a lángok emésszék el; vagy feláldozza a saját életét, hogy ne kelljen látnia, ahogy a gyermek az ön szeme láttára enyészik el. Megölni nem fogja. Ha az ön szíve nincs eléggé megtelve szánalommal, lehetséges, hogy nem fogja feláldozni magát a gyermek előtt, a tűzbe vetve magát. Ön tehát tehetetlenül végignézi, ahogy a gyermek a tűzbe sétál. Így azonban semelyik esetben sem fog a gyermekkel szemben erőszakot alkalmazni. Remélem azt nem tartja testi erőszaknak, vagy akár csupán kis mértékű megnyilvánulásának, ha ön az erejét használva megóvja a gyermeket attól, hogy a tűzbe rohanjon. Mert ez az erő lényegesen más lesz, és ezt világosan látnunk kell.

Emlékezzon rá, hogy így megvédve a gyermeket, kizárólag az ő saját érdekére van tekintettel, és fölényét csakis az ő javára használja fel. Az ön példája nem állja meg a helyét, ha az angolokra alkalmazzuk. Az angolokkal szemben alkalmazva erőszakot ön csakis a saját érdekeit szolgálja, vagyis a nemzetünk érdekeit. Itt szó sem esik szánalomról vagy szeretetről. Ha ön azt mondja, hogy az angolok tetteit, amelyek

⁵⁷ Mahadev Govind Ranade bíró (1842-1901), az Indiai Nemzeti Kongresszus egyik alapító tagja, aki a britekkel folytatott tárgyalásokban nyugodt és optimista természetéről volt híres.

gonoszak, a tűz jelképezi, és e felé tudatlanságukban tartanak úgy, mint a gyermek akit meg akar védeni, akkor túl kell lépnie azon a gonoszságon, legyen az bárki műve, és mint az erőszakos gyermekkel szemben, fel kell áldoznia magát. Ha képes ön ilyen mérhetetlen szájalomra, kívánom önnek, hogy azt a legjobban használja.

Tizenhetedik fejezet: Passzív ellenállás

Olvasó: Van valamilyen bizonyítéka a történelemből, ami az úgynevezett lélek-erő vagy igazság-erő sikerét igazolná? Egyetlen nemzet részéről sem tűnik úgy, hogy a lázadáshoz ezt a lélek-erőt használták volna. Továbbra is úgy gondolom, hogy a gonosztevők nem hagynak fel a gonoszságaikkal testi fenyegetés nélkül.

Szerkesztő: [Tulsidas](#)⁵⁸, a költő azt mondta: „A vallásnak a szánalom vagy a szeretet a gyökere, ahogy a testnek az önteltség. Ezért sohasem szabad felhagynunk a szánakozással, amíg csak élünk.” Ez számomra tudományosan igazolható igazság. Ugyanannyira hiszek benne, mint abban, hogy kettő meg kettő az négy. A szeretet ereje ugyanaz, mint a lélek vagy az igazság ereje. Bárhová is tekintünk, a bizonyítékait látjuk. A Világegyetem semmivé válna enélkül az erő nélkül. Amit azonban ön akar, az a történelmi igazolás. Ezért aztán szükséges, hogy tudjuk, mit is értünk történelem alatt. A szó gudzsarati megfelelője azt jelenti: „ami így történt”. Ha ez a történelem valós értelme, úgy temérdek bizonyítékot találunk. De ha a történelem alatt a királyok és uralkodók tetteit értjük, úgy nem fogjuk megtalálni benne a lélek-erő vagy a passzív ellenállás igazolását. Nem várhat ezüstércet egy ólombányában. A történelem, ahogy ma ismerjük, a világ háborúinak krónikája; ezt fejezi ki egy ismert angol közmondás is, miszerint az a nemzet, amelyiknek nincs történelme, azazhogy nem voltak háborúi, egy boldog nemzet. Hogy a királyok hogyan játszadoztak, hogyan váltak egymás ellenségeivé, hogyan gyilkolták egymást, mindezt pontosan lejegyezve megtaláljuk a történetírásban; de ha csak ez lenne, ami a világban valaha is történt, úgy ez a világ már régesrég megszűnt volna létezni. Ha a világmindenség történetében a háborúk jelentenék a kezdetet, ma már egyetlen élő embert sem találnánk. Azok az emberek, akik ellen hadat viseltek, mára eltűntek, hasonlóan Ausztrália őslakosaihoz, akik közül alig néhányat hagytak életben az idegen betolakodók. Vegye figyelembe, hogy ezek az őslakók nem használtak lélek-erőt az önvédelemben, és nem kell hozzá túl sok előrelátás, hogy tudjuk, az ausztrálokra is hasonló sors vár, mint az áldozataikra. „Ki kardot ragad, kard által vész el.”⁵⁹ Mi ezt úgy mondjuk, hogy aki az úszást választja élethivatásának, azt egykor majd a víz nyeli el.

A tény, hogy ma is oly sok ember él szerte a világon, megmutatja, hogy a világ nem a fegyverek erejére épül, hanem az igazság avagy a szeretet erejére. Ezért a legnagyobb és leginkább megkérdőjelezhetetlen bizonyíték ezen erő sikerére abban a tényben rejlik, hogy a világ, minden háborúja ellenére, még mindig létezik.

Ezrek, sőt, tízezrek élete telik azzal, hogy nagyonis aktívan használják ezt az erőt. Családok millióinak hétköznapi, apró viszálykodásai válnak semmivé ezen erő gyakorlása által. Nemzetek százai élnek békességben. A történetírás nem tud és nem is akar foglalkozni ezekkel. A történelem valójában azoknak az eseményeknek a krónikája, amelyek a szeretet avagy a lélek erejének munkálkodását megszakították. Két testvér összeszólalkozik, ám az egyik megbánást tanúsít és újjáéleszti magában a

⁵⁸ Tulsidas (1532-1623), indiai költő, filozófus, és zeneszerző.

⁵⁹ Bibliai idézet Jézustól [Máté 26:52].

szeretetet, a kettő tehát elkezd ismét békességben élni egymással. Erről senki sem készít feljegyzést. De ha a két testvér, vizálysztók közreműködésével, vagy bármi más okból fegyvert fog, esetleg bírósághoz fordul - ami az erőszak alkalmazásának egy másik formája -, az esetre azonnal felfigyel a sajtó, az közbeszéd tárgyává válik, és valószínűleg az egész végül a történetírás részévé lesz. Ami pedig igaz a családokra és közösségekre, az igaz a nemzetekre is. Nincs okunk azt hinni, hogy ebben külön törvény létezik a családokra, és külön a nemzetekre. A történelem tehát feljegyzések sora a természet rendjének felborulásáról. Mivel a lélek-erő a természet része, ezért a történetírásban nem vesznek róla tudomást.

Olvasó: Az alapján, amit mond, világos, hogy a passzív ellenállást miért nem találjuk meg az írott történelemben. Szükség van rá, hogy ezt a passzív ellenállást teljességében megértsük. Nagyszerű lenne hát, ha többet mondana róla.

Szerkesztő: A passzív ellenállás annak módszere, hogy a jogainkat a saját szenvedésünkkel biztosítsuk; ellentéte tehát a fegyveres harcnak. Amikor megtagadom, hogy bármi olyat tegyek, ami a lelkiismeretem ellen szól, a lélek-erőt használom. Vegyünk példának egy, a mostani Kormány által meghozott törvényt, ami rám is vonatkozik. Nekem azonban az nem tetszik. Ha erőszakot alkalmazok, azzal rákényszerítem a Kormányt, hogy vonja vissza a törvényt. Olyasmit használok ezzel, amit test-erőnek neveznénk. Ha azonban nem engedelmeskedem a törvénynek, és elfogadom a büntetést a szembeszegülésemért, azzal a lélek-erőt használom. Ez utóbbi ugyanis tölem követel áldozatot.

Mindenki beismeri, hogy saját magunk feláldozása mérhetetlenül magasabbrendű mások feláldozásánál. Mi több, ha ezt a fajta erőt valaki egy igazságtalan ügy érdekében használja, úgy csak az erőt alkalmazó lesz az, aki szenvedni fog. Nem lesznek mások, akiknek szenvedniük kell az ő hibáiért. Az emberek ezelőtt rengeteg dolgot műveltek, ami utólag hibásnak bizonyult. Egy ember sem állíthatja, hogy tökéletesen neki van igaza, vagy hogy egy dolog hibás, csak mert ő ezt gondolja róla; de ha mégis ezt teszi, úgy hibát követ el, amíg ezt szilárd meggyőződésként vallja. Ezért senkinek sem szabadna olyat cselekednie, amit maga helytelennek gondol, szenvedje el azonban a döntése következményét, legyen bármi is az. Ez a lélek-erő használatának kulcsa.

Olvasó: Ön tehát figyelmen kívül hagyná a törvényeket – ez a hatósággal szembeni hűtlenség. Mindig is törvénytisztelő nemzetnek tartottak minket. Úgy látszik ön ezúttal a radikálisoknál is tovább megy. Ők azt mondják, hogy engedelmeskednünk kell a fennálló törvényeknek, de ha azok a törvények rosszak, úgy meg kell szabadulnunk a törvényhozóktól, akár erő alkalmazása árán is.

Szerkesztő: Az, hogy túlteszek rajtuk, vagy sem, egyikőnkre nézve sincs semmilyen következménnyel. Mi egyszerűen meg akarjuk találni, hogy mi a helyes út, és aszerint cselekedni. Annak az állításnak, hogy mi törvénytisztelő nemzet vagyunk, a valódi jelentése az, hogy passzív ellenállók vagyunk. Ha nem tetszenek nekünk bizonyos törvények, attól még nem törjük be a törvényhozók fejét, hanem szenvedést vállalunk, és nem engedelmeskedünk a törvénynek. Az, hogy tartjuk be a törvényeket, legyenek bár jók vagy rosszak, újkeletű felfogás. A régi időkben ilyesmi nem fordult elő. Akkoriban az emberek figyelmen kívül hagyták azokat a törvényeket, amik nem voltak a kedvükre valók, és inkább elszenvedték ennek következményeit.

Az emberségünkkel szemben áll, hogy olyan törvényeknek engedelmeskedjünk, amik sértik a lelkiismeretünket. Az efféle tanítás ellentétes a vallásossággal, és rabszolgaságot jelent. Ha a Kormány elrendelné, hogy ruházat nélkül járjunk, meg kellene ezt tennünk? Ha passzív ellenálló vagyok, azt mondanám nekik, hogy semmi közöm az ő törvényükhöz. De elfelejtkeztünk magunkról, és annyira engedelmeskedők lettünk, hogy nem bánjuk, ha egy törvény lealacsonyító.

Az ember, aki felismerte emberségét, és csak Istent féli, más iránt nem érez félelmet. Az emberi törvények nem szükségszerűen kötik gúzsba őt. Még a Kormány sem vár el tőlünk ilyesmit. Nem azt mondják, hogy „meg kell tenned ezt és ezt a dolgot”, hanem azt, hogy „ha nem teszed meg, megbüntetünk érte”. Olyan mélyre süllyedtünk, hogy kötelességünknek és vallásunknak tartjuk azt cselekedni, amit a törvény betűje előír. Ha az ember csupán azt felismeri, hogy emberhez nem méltó igazságtalan törvényeknek engedelmeskedni, úgy senki emberfia zsarnoksága nem teheti őt a rabszolgájává. Ez a magunk és a nemzetünk feletti önrendelkezés kulcsa.

Babona és istentelen dolog abban hinni, hogy a többség tettei a kisebbséget is kötelezik. Számtalan példát tudunk mutatni arra, amikor a többség cselekedetei hibásnak bizonyultak, míg a kisebbségéi helyesnek. Valamennyi változást egy kisebbség indít el, a többségi állásponttal szemben. Ha egy rablóbandában a rablás tudománya a követendő, vajon egy igaz ember elfogadná ezt az előírást? Csak ameddig az ember abban a tévhitben van, hogy az igazságtalan törvénynek is engedelmeskednie kell, addig marad az az ember rabszolga. Egyedül a passzív ellenálló szabadíthat meg másokat egy efféle tévhitől.

Testi erőszakot vagy puskaport használni szembenáll a passzív ellenállás gondolatával, mert az azt jelenti, hogy az ellenfelünket erővel olyasmire kényszerítjük, amit mi követelünk meg tőle, de magától nem akarna megtenni. És ha az erő ilyesféle használata igazolható, úgy bizonyos, hogy ő ugyanezt megteheti velünk szemben. Így pedig sohasem jutunk megegyezésre. Hitegethetjük magunkat, mint a vak ló, aki a malom körül körbejár, hogy a célunk felé haladunk. Azok számára, akik hisznek abban, hogy nem kötelességük a lelkiismeretük ellen való törvényeknek engedelmeskedni, csakis a passzív ellenállás az egyetlen rendelkezésükre álló gyógyír. Bármilyen más eszköz összeomláshoz vezet.

Olvasó: Abból, amit mondott, azt a következtetést vonom le, hogy a passzív ellenállás kiváló eszköz a gyengék számára, míg az erők inkább fegyvert ragadhatnak.

Szerkesztő: Ez merő tévedés. A passzív ellenállás, vagyis a lélek-erő, nagyságában semmi máshoz nem mérhető. A testi fegyverek erejét messze felmúlja. Hogyan tekinthetnénk hát a gyengék eszközének? A testben erők számára felfoghatatlan az a bátorság, ami egy passzív ellenállóban rejlik. Úgy hiszi, egy gyáva bármikor is megtagadná az engedelmességet egy olyan törvénnyel szemben, amit nem kedvel? A radikálisokat az erőszak támogatóinak tartják. Miért beszélnek akkor a törvények betartásáról? Nem hibáztatom őket ebben. Mászt ugyanis nemigen mondhatnak. Mert ha majd sikerül kiüldözniük az angolokat, és ők maguk kerülnek hatalomra, elvárják majd öntől és tőlem, hogy engedelmeskedjünk az ő törvényeiknek. Ez tehát beleillik a gondolatvilágukba. De egy passzív ellenálló azt fogja mondani, hogy nem

engedelmeskedik olyan törvénynek, ami a lelkiismerete ellen szól, még akkor sem, ha ezért darabokra szaggatják egy ágyú szájánál.

Ön mit gondol? Melyikhez kell bátorság: másokat darabokra szaggatni egy ágyú mögül, vagy mosolyogva az ágyú elé lépni, és darabokra tépetni? Vajon melyikük az igazi harcos: aki a halálra örökké kebelbarátjaként tekint, vagy az, aki másokat a halálba irányít? Higgye el nekem, hogy akiből hiányzik a bátorság és emberség, sohasem lehet passzív ellenálló.

Azt azonban én is belátom, hogy aki híján van a testi erőnek, az is képes ilyen ellenállás szolgálatába állni. Egy ember ugyanúgy gyakorolhatja, mint milliók. Férfiak és asszonyok egyaránt kivehetik belőle a részüket. Nem teszi szükségessé, hogy hadsereget képezzünk ki hozzá, és nem igényel különleges harci technikát. Uralmat gyakorolni az elménk felett, az egyetlen, ami szükséges, és ha ezt elértük, az ember szabaddá válik, mint az erdők királya, és a pillantása is megrémíti az ellenséget.

A passzív ellenállás egy sokoldalú fegyver, amit bármiben használhatunk. Áldást hoz arra, aki használja, és arra is, akivel szemben használják. Egyetlen csepp vér kiontása nélkül is messzire nyúló eredményeket hoz. Sohasem rozsdásodik meg, és nem lophatják el. A passzív ellenállók közti versengés nem meríthet ki. A passzív ellenállás kardjának nincs szüksége hüvelyre. Valójában különös, ha ön egy ilyen fegyvert csupán a gyengék fegyverének tartana.

Olvasó: Ön azt mondta, hogy a passzív ellenállás India sajátja. De vajon ágyúkat sosem használtak még Indiában?

Szerkesztő: Világos, hogy az ön meglátásaiban India csupán az ország néhány hercegét jelenti. Számomra India az ő sokmilliós népét jelenti, akiktől a hercegeinek a léte, és a mi létünk is függ.

A királyok mindig is az ő királyi fegyvereiket fogják használni. Erőt alkalmazni a természetük része. Parancsolni akarnak, de azok, akiknek engedelmeskedniük kell, nem akarnak fegyvert; ők pedig többségben vannak szerte a világon. Nekik meg kell tanulniuk vagy a test-erőt, vagy a lélek-erőt. Ahol az előbbit tanulják meg, mind az uralkodók, mind az alattvalók olyanok, mint megannyi örült; de ahol a lélek-erőt teszik magukévá, ott az uralkodók parancsa nem nyúlik messzebb a kardjuknál, mert az igaz emberek az igazságtalan parancsokat figyelmen kívül hagyják. A parasztok sohasem sajátították el a kardforgatást, és soha nem is fogják. Nem ismerik a kard használatát, és nem riadnak meg, ha mások azt ellenük használják. Nagyszerű az a nemzet, amelyik a halálra, mint párnára hajtja le a fejét. Akik meghódnak a halál előtt, azok szabaddá válnak minden félelemtől. Azok számára, akik a nyers erő hamis csábításának engedve munkálkodnak, ez a kép nem túlzó. A valóság az, hogy Indiában a nemzet egyfolytában a passzív ellenállást használta, az élet minden területén. Megszakítjuk az együttműködést az uralkodóinkkal, ha csalódást okoznak nekünk. Ez passzív ellenállás.

Emlékszem egy esetre, amikor egy kisebb hercegségben sértette a falu lakóit a herceg egy utasítása. Ők erre a települést azonnal elhagyták. A herceg idegessé vált, bocsánatot kért a sértettjeitől, és visszavonta a parancsát. Számos hasonló esetet

találhatunk Indiában. A valódi Nemzeti Önrendelkezés csak ott lehetséges, ahol a passzív ellenállás az emberek legfőbb eszköze. Az uralom minden más formája idegen uralom.

Olvasó: Azt mondja tehát, hogy egyáltalán nem szükséges a testünket edzenünk?

Szerkesztő: Ilyet semmiképpen sem mondok. Nehéz passzív ellenállóvá válni, ha a testet nem edzük meg. Szabályszerű, hogy az elme, ami egy kényeztetéstől elgyengített testben lakozik, szintén gyenge; ahol pedig az elme nem erős, a lélek sem lehet az. Fejlesztenünk kell a testünket azzal, hogy megszabadulunk a gyermekházasságoktól, és a fényűző élettől. Ha egy összetört testű embert kérnék meg, hogy az ágyú csöve elé álljon, csak nevetség tárgyává tenném magam.

Olvasó: Abból, amiket elmond, nekem úgy tűnik, nem kis dolog passzív ellenállóvá válni. És ha ez így van, elmagyarázhatná, hogyan válhat az ember azzá.

Szerkesztő: Passzív ellenállóvá válni könnyű, és egyúttal mégis mégis nehéz. Ezidáig tizennégy évet töltöttem el vele, hogy passzív ellenállóvá váljak; ismertem beteg embereket, akik hasonlóan cselekedtek; és ismertem testben erős, és egyébként boldog embereket, akik képtelenek voltak passzív ellenállókká válni. A rengeteg tapasztalat nyomán nekem úgy tűnik, hogy akik teljesen passzív ellenállókká akarnak válni a haza szolgálatában, tökéletes önmegtartóztatást kell gyakorolniuk, szegénnyé kell válniuk, az igazságot kell követniük, és el kell sajátítaniuk a félelem-nélküliséget.

Az önmegtartóztatás egyike a legnagyobb elveknek, ami nélkül az elme nem szerezheti meg a szükséges tartást. A mértéktelen ember elveszíti állóképességét, férfiatlanná és gyávává válik. Aki az elméjét állati ösztönöknek dobja oda, nem képes semmilyen nagy dologra. Ez bizonyítható számtalan esetben. Hogy mit tehet akkor egy házas ember, az egy magától felmerülő kérdés, és mégsem az. Amikor egy férj és feleség szenvedélyesen élvezik egymást, az semmivel sem több állati kéjelgésnél. Az ilyen kéjelgés, hacsak nem a fajfenntartásért történik, szigorúan tiltandó. Egy passzív ellenállónak azonban kerülnie kell még ezt a korlátozott élvezetet is, mert nem lehet meg benne az utódok nemzésének vágya. Egy házas ember tehát tökéletes önmegtartóztatásban élhet. Ezzel a témával túlságosan hosszasan nem foglalkozhatunk. Számos kérdés felmerül: egy feleség hogyan tarthat a férjével, mik a feleség jogai, és még egyéb más kérdések. Mégis, akik egy nagyszerű munka részeseivé akarnak válni, azok kénytelenek megbirkózni ezekkel a feladványokkal.

Ahogy szükség van önmegtartóztatásra, épp úgy szükséges a szegénység. A vagyoni törekvések és a passzív ellenállás nemigen férnek meg egymással. Azok, akiknek pénz van a birtokában, nem szükséges azt eldobniuk maguktól, de közömbössé kell válniuk iránta. Késznek kell lenniük lemondani az utolsó fillérjükről is, mintsem hogy a passzív ellenállást feladják.

A passzív ellenállást úgy jellemeztük az eszmecserénk során, mint az igazságba vetett erőt. Ezért tehát az igazságot kell követnünk bármi áron. Ebben az összefüggésben felmerülnek olyan elméleti kérdések, hogy tilos-e egy embernek hazudnia, hogy megmentsen vele egy életet, ésatöbbi, de az ilyen kérdések csak olyanokban merülnek fel, akik a hazugsághoz keresnek igazolást. Akik mindenkor az igazságot akarják

követni, azok nem kerülnek ilyesféle választások elé; vagy ha mégis, úgy mindig megmenekülnek a hamisságtól.

A passzív ellenállás egyetlen lépést sem tud tenni, ha nem társul vele a félelem-nélküliség. Egyedül azok képesek követni a passzív ellenállás útját, akik mentesek a félelemtől, csakúgy, mint a szenvedélyektől, a hamisságtól, a rokonaikhoz való ragaszkodástól, és nem tartanak sem a kormány hatalmától, sem a testi sebektől, sem a haláltól.

Ezt az életformát nem szabad feladnunk abban a hitben, hogy túl nehéz. A természet felruházta az embert azzal a képességgel, hogy megbirkózzon minden nehézséggel és szenvedéssel, ami csak érheti. Ezeket az erényeket azoknak is érdemes magukévá tenniük, akik egyébként az országot nem szolgálnák. Tévedés ne essék: azoknak, akik magukat a fegyverhasználatra készítik, többé-kevésbé ugyanúgy magukévá kell tenniük ezeket az erényeket. Mindenki nem válik kívánságra harcosná. Egy harcos, aki nem mentes a félelemtől, elképzelhetetlen. Azt gondolhatnánk, hogy egy harcosnak nem kell tökéletesen igaznak lennie, de valójában ez a képesség a félelem-nélküliséggel együtt jár. Ha egy ember letér az igazság útjáról, valamilyen formában felébred benne a félelem. A fenti négy jellemvonás tehát nem riaszthat meg senkit sem. Érdemes itt megemlíteni, hogy egy test-erőt gyakorló ember számos olyan haszontalan képességet ki kell, hogy fejlesszen, amelyre a passzív ellenállónak nincs szüksége. És valójában ön rájöhet arra is, hogy ha egy kardforgató bármi külön erőfeszítésre tart igényt, az valójában arra vezethető vissza, hogy a félelemtől még nem mentes. Aki egyszer mégis azzá válik, annak azon nyomban kihull a kard a kezéből. Mert nincs szüksége a kard támogatására. Aki a gyűlölettől megszabadul, annak nincs szüksége kardra. Egy bottal rendelkező ember, aki szemtől-szembe került egy oroszlánal, ösztönös önvédelemből maga elé emelte a botját. Az ember ettől egyszerre ráeszmélt, hogy mindig olyankor beszélt félelem-nélküliségről, amikor nem kellett a félelemmel szembenéznie. Abban a pillanatban a földre dobta a botját, és megszabadult minden félelemtől.

Tizennyolcadik fejezet: Oktatás

Olvasó: Az egész beszélgetésünk alatt ön nem mutatott rá az oktatás szükségességére: mi mindig arról panaszkodunk, hogy ezt megtagadják tőlünk. Ismerünk olyan mozgalmat, amelyik országunkban a kötelező oktatásért száll síkra. [Gaekwar Maharadzsza](#)⁶⁰ be is vezette a tartományaiban. Most minden szem rájuk szegeződik. Mi áldjuk a Maharadzsát ezért. Talán haszontalan volna mindez az erőfeszítés?

Szerkesztő: Ha a saját civilizációnkat tartjuk a legtöbbre, sajnos azt kell mondanom, hogy az erőfeszítések, amiket említ, feleslegesek. A Maharadzsza és mindazon vezetők indíttatásai, akik ezirányba fáradoznak, tökéletesen jószándékúak. Emiatt tehát kétségtelenül nagy elismerést érdemelnek. De nem téveszthetjük szem elől a végeredményt, ami felé minden erőfeszítésük tart.

Mit jelent az oktatás? Pusztán betűk ismeretét. Önmagában csak egy eszköz, ami egyaránt használható jóra és rosszra. Ugyanaz az eszköz, ami a beteget meggyógyítja, felhasználható az élete kioltására is, és ugyanez a helyzet a betűk ismeretével is. Naponta megfigyelhetjük, hogy rengeteg ember használja rosszra, és csak kevesen jóra; és ha ez a megállapítás igaz, akkor beláthatjuk, hogy több kárt okozott ezidáig, mint hasznot.

Az oktatás szokványos jelentése a betűk ismerete. Amikor a kisfiúkat olvasni, írni, és számolni tanítják, azt elemi oktatásnak nevezik. A paraszt a kenyerét becsülettel keresi. Neki sajátos tudása van a világról. Nagyon jól tudja, hogyan kell viselkednie a szüleivel, a feleségével, a gyermekeivel, és a falusi lakótársaival szemben. Megérti és elfogadja az erkölcs szabályait. A nevét azonban nem tudja leírni. Mit kíván elérni azzal, hogy átadja neki a betűk ismeretét? Hozzátesz ezzel valamit is a boldogságához? Elégedetlenné akarja tenni a kunyhójával és kertjével? És még ha ön ezt is akarná tenni, neki nincs szüksége hozzá ilyesféle oktatásra. A nyugati gondolat sodrásában arra a következtetésre jutottunk, anélkül, hogy megvizsgáltuk volna az előnyöket és hátrányokat, hogy a népünknek ezt az oktatást kell biztosítanunk.

Nézzük most a felsőoktatást. Jómagam tanultam földrajzot, csillagászatot, algebrát, geometriát, satöbbi. Mégis minek? Mi módon lettek volna ezek számomra, vagy a környezetem számára hasznosak? Miért tanultam mindezt? [Huxley Professzor](#)⁶¹ ezért így határozta meg az oktatást: „Az az ember részesült szabadelvű oktatásban, akit fiatal korban megtanítottak rá, hogy teste az akaratát szolgálja, ő pedig könnyedén és örömmel végzi mindazt a munkát, amire ez a tudás őt képessé teszi. Ő az, akinek az értelme egy tiszta, hűvös, és logikus gépezet, amelynek minden alkatrésze egyforma erővel bír, és lágy munkarendben dolgozik... akinek elméje a természet alapvető igazságaival van tele... akinek vágyait egy életerős akarat formálta, és így azok egy gyengéd lelkiismeret szolgálai... aki megtanult gyűlölni minden gonoszságot és tisztelni másokat, mint önmagát. Csak egy ilyen embert, és senki mást, tartok olyannak, aki

⁶⁰ III. Sayajirao Gaekwad (1863-1939), India Baroda tartományának maharadzsája.

⁶¹ Thomas Henry Huxley (1825-1895), angol biológus, a darwini evolúcióelmélet korai nagy támogatója.

szabadelvű oktatásban részesült, mert ő a természettel harmóniában áll. Ő a természetből a legjobbat hozza ki, a természet pedig a legjobbat hozza ki belőle.”

Ha tényleg ez a valódi oktatás, akkor együttérzően azt kell mondanom, hogy a tudományokat, melyeket önnek felsoroltam, sohasem tudtam felhasználni arra, hogy az érzéseimet irányítsam. Tehát akár az elemi-, akár a felsőoktatást veszi, azok nem a legfontosabb dolgokra valók. Ezek nem faragnak belőlünk embert. Nem tesznek minket képessé arra, hogy a kötelességeinket teljesítsük.

Olvasó: Ha ez így van, akkor kérdeznem kell öntől még valamit. Mi teszi lehetővé önnek, hogy mindezeket elmondja nekem? Ha ön nem részesült volna a felsőoktatásban, hogyan lenne képes rá, hogy elmagyarázza mindazt, amiket eddig mondott?

Szerkesztő: Ezt jól mondta. A válaszom azonban egyszerű: életem egyetlen percét sem gondolnám elfecséreltnak, ha nem részesültem volna elemi vagy felsőbb oktatásban. Épp így nem gondolom, hogy önmagában szolgálatnak tekinthetném azt, hogy beszélek. De törekszem arra, hogy szolgáljak, és arra való igyekezetemben, hogy megfeleljek e törekvésnek, valóban felhasználok a tudást, amit megszereztem. És ha használom, akkor meglehet, hogy ezt nem milliók felé teszem, hanem pusztán az olyan emberek felé, mint ön, ami pedig a megelégedésemre van. Ön és én mindketten annak a mérgek hatására alá kerültünk, ami leginkább csak hamis oktatás. Magamról azt tartom, hogy megszabadultam a beteges hatásától, és most megpróbálom önnek átadni a tapasztalataim legjavát, ennek során pedig rámutatok ennek az oktatásnak a romlottságára.

Azonban így sem becsültem le a betű ismeretét minden körülmények között. Arra mutattam csak rá, hogy nem szabad azt feltétel nélkül bálványoznunk. Számunkra ez nem lehet [Kamadhuk](#)⁶². A maga helyén hasznos tud lenni, a maga helyét pedig akkor foglalja el, amikor az érzéseinket már magunk irányítjuk, az etikánkat pedig megfelelő alapokra helyeztük. És ha akkor még mindig elkötelezettek vagyunk az efféle oktatásban, akkor jó hasznát fogjuk venni. Valószínűleg mint eszköz, a díszünké válik. Ebből azonban következik, hogy nem szükséges ezt az oktatást kötelezővé tennünk. Az ősi iskolarendszerünk elegendő. A jellemfejlesztés foglalja el benne az első helyet, és ez benne az elemi oktatás. Az a ház, amit ilyen alapokra helyeztek, szilárdan fog állni.

Olvasó: Jól értem tehát, hogy ön nem tartja szükségesnek az angol oktatást a Nemzeti Önrendelkezés megvalósításához?

Szerkesztő: A válaszom igen is, meg nem is. Milliókat tanítani angol nyelvre egyet jelent a rabszolgává tételükkel. Az az alap, amire Macaulay az oktatást helyezte, rabszolgákká tett minket. Nem állítom, hogy bármi ilyesféle szándéka lett volna, de a végeredmény ez lett. Nem tartja szomorú körülménynek, hogy a Nemzeti Önrendelkezésről egy idegen nyelven kell beszélnünk?

⁶² Kamadhenu a hindu mitológia tehéntestű istennője, aki valamennyi tehén ősanja. A mondat itt a „számunkra ez nem lehet szent tehén/nem lehet tabu” szófordulatként értendő.

Érdemes megjegyezni, hogy azok a rendszerek, amelyeket az európaiak elvetettek, közöttünk elismerésnek örvendenek. Az ő tanult embereik folytonosan változtatnak mindenben. Mi pedig tudatlanul ragaszkodunk az ő kirekesztő rendszereikhez. Valamennyi tartományukban megpróbálják annak saját helyzetét javítani. Wales Anglia egy kis része. Nagy erővel próbálkoznak azon, hogy felélesszék a walesi nyelvet Wales lakossága körében. [Lloyd George úr](#)⁶³, az angol kormányzó, vezető szerepet visz a mozgalomban, amely a walesi gyermekeket walesi nyelvre szoktatja. Eközben milyen a mi helyzetünk? Mi egymásnak hibás angolsággal írunk, és ez alól a képviselőink sem kivételek; a legjobb gondolatainkat angolul fejezzük ki; a Kongresszusunk indítványai angol nyelven születnek; a legjobb újságjaink angolul jelennek meg. Ha ez az állapot még sokáig kitart, az hosszú távon – és ez meggyőződésem – elveszejt minket, és átokkal sújtottá válunk.

Érdemes rámutatnunk, hogy az angol oktatás átvételével rabszolgává tettük a nemzetünket. Elharapózott a képmutatás, a zsarnokság, ésatöbbi, és az angolul tudó indiaiak nem voltak restek, hogy becsapják és félelemben tartásuk a népet. Ha most bármit is cselekszünk az emberek érdekében, a tartozásunknak még azzal is csak kis részét térítjük meg nekik.

Hát nem fájdalmas dolog az, hogy ha bírósághoz akarok fordulni, az angol nyelvet kell használnom közvetítőként, és ha ügyvéddé akarok válni, akkor nem használhatom az anyanyelvemet, hanem valakinek segítenie kell nekem fordítani a saját nyelvemről? Nem teljességgel abszurd dolog ez? Nem a rabszolgaság jele ez? Vajon az angolokat kell hibáztatnom ezért, vagy saját magamat? Mi, az angolul tudó indiaiak vagyunk azok, akik rabszolgává tettük Indiát. A népünk átka nem az angolokat fogja sújtani, hanem minket.

Azt mondtam önnek, hogy a válaszom a legutolsó kérdésére igen is, meg nem is. Elmagyaráztam önnek, hogy miért igen. Most el kell, hogy magyarázzam, miért nem.

Oly mértékig körül vagyunk véve a civilizáció betegségével, hogy nem tudunk teljességgel megenni az angoloktatás nélkül. Azok, akik már részesültek benne, jó hasznát vehetik, ahol szükség van rá. Az angolokkal folytatott tárgyalásainkban; a saját népünkkel folytatott megbeszéléseken, amikor velük csak ezen a nyelven érintkezhetünk; és hogy megtudjuk, hogy ők (az angolok), mennyire undorodnak már a saját civilizációjuktól: e célokra használhatjuk vagy megtanulhatjuk az angol nyelvet, ha úgy adódik. Azok, akik megtanultak angolul, a felebarátaikat az ő saját nyelvükön kell, hogy megtanítsák az erkölcsre, és meg kell tanítaniuk őket más indiai nyelvre is; de felnőttkorukban megtanulhatják az angolt, azzal a végső céllal, hogy ne legyen többé szükségünk rá. Az ilyen módon való pénzkeresetet tehát be kell szüntetnünk. A korlátozott mértékű angoltanulás során is figyelemmel kell lennünk arra, hogy rajta keresztül mit érdemes még megtanulnunk, és mit nem. Szükséges tudnunk, hogy mik azok a tudományok, amiket kitanulhatnánk. Kevés átgondolással is beláthatja, hogy amint felhagyunk azzal, hogy az angoltudásunkkal törődjünk, az uralkodóink máris ki fognak ugrani a bőrükből.

⁶³ David Lloyd George (1863-1945), Nagy-Britannia későbbi miniszterelnöke, aki walesi születésűként és anyanyelvűként az egyedüli volt a történelemben, aki betölthette ezt a tisztséget.

Olvasó: Akkor hát milyen oktatást kellene megvalósítanunk?

Szerkesztő: Ezt részben tárgyaltuk már, de foglalkozzunk vele még egy keveset. Úgy gondolom, fejleszteniük kellene valamennyi nyelvünket. Hogy általuk milyen tudást szerezzünk meg meg, azt ki kell dolgoznunk. Azokat az angol nyelvű könyveket, amelyek értékesek, számos indiai nyelvre le kell fordítanunk. Fel kellene hagynunk azon igyekezetünkkel, hogy rengeteg tudományt megtanuljunk. A vallási és etikai oktatás foglalja el az első helyet. Minden kulturált indiai ezen felül ismerni fogja a saját közössége nyelvét: ha hindu, akkor a szanszkritet; ha mohamedán, akkor az arabot; ha párszi, akkor a perzsát; és valamennyien a hindit. Néhány hindu meg kell, hogy tanuljon arabul és perzsául; néhány mohamedán és párszi pedig szanszkritül. Számos északi és nyugati megtanulhatna tamilul. India egyetemes nyelve a hindi lehetne, igény szerint perzsa vagy nagari betűkkel írva. Azért, hogy a hinduk és a mohamedánok az egymás közti kapcsolatot szorosabbra vonják, szükséges lenne egymás ábécéit tudniuk. És ha mindezt képesek vagyunk, úgy megszabadulhatunk az angol nyelvtől, rövid idő alatt. Mindez szükséges számunkra, rabszolgák számára. A mi rabszolgaságunkkal a nemzet is rabszolgává vált, és a mi szabadulásunkkal együtt válik majd ő is szabaddá.

Olvasó: A vallásoktatás kérdése rendkívül nehéz.

Szerkesztő: Azonban nem lehetünk meg nélküle. India sohasem lesz istentelen. A meggyőződéses ateizmus nem képes ezen a földön virágozni. A feladat azonban valóban nehéz. Elborzaszt, ha a mai vallásoktatásra gondolok. A vallástanítóink képmutatóak és önzők; a közelükbe kell férköznünk. A [mollák](#), a [dasztúrok](#), és a [bráhminok](#)⁶⁴ őrzik kezükben a kulcsot, de ha nem lesznek belátóak, úgy az energiákat, amiket az angol nyelvtanulástól veszünk el, a vallásoktatásra fordíthatjuk. Ez nem túlságosan nehéz. Az óceánnak csak a partja szennyezett, és csak akik a parton rekedtek, azok igényelnek mosdatást. Mi, akik e csoportba tartozunk, meg is tisztíthatjuk magunkat, mert a megjegyzéseim nem vonatkoznak India millióira. Ahhoz, hogy visszaállítsuk India háborítatlan állapotát, vissza kell térnünk hozzá. Természetesen a mi saját civilizációinkban lesznek előrelépések és visszalépések, újítások és visszavonások; de egy erőfeszítésre szükség van, ez pedig az, hogy megszabaduljunk a nyugati civilizációtól. Minden más ebből már következik.

⁶⁴ Molla, dasztúr, bráhmin: rendre az iszlám, a zoroasztrizmus, illetve a hinduizmus vallástudói és vallástanítói.

Tizenkilencedik fejezet: Gépek

Olvasó: Amikor a nyugati civilizáció kiszorításáról beszél, feltételezem, hogy azt mondja: gépeket sem akarunk.

Szerkesztő: A kérdésével feltépi egy régi sebemet. Amikor elolvastam [Dutt úr](#)⁶⁵ könyvét, az *India gazdaságtörténetét*, sírás tört ki rajtam. És ahogy most rá gondolok, a szívem megint elnehezül. A gépek tették szegénnyé Indiát. Nehéz felmérni az összes ártalmat, amit [Manchester](#)⁶⁶ okozott nekünk. Manchester hibája, hogy az indiai kézművesség szinte teljesen eltűnt.

Azonban hibát követtek el. Hogyan is hibáztathatnánk Manchestert? Manchester ruháit hordjuk, Manchester pedig azokat ezért szövi. Felüdítően hatott rám, amikor Bengál bátorságáról olvastam. Nem volt egy szövőmalom sem abban a tartományban. Ezért képesek voltak visszaállítani az eredeti kéziszővő szakmát. Való igaz, hogy Bengál bátorítja a szövőipart [Bombay](#)-ben⁶⁷. Ha Bengál bojkottot hirdetett volna valamennyi géppel készített árura, még sokkal jobb lett volna a helyzet.

A gépesítés elkezdte elszigetelni Európát. Az összeomlás most az angol kapukat döngeti. A gépek a modern civilizáció legfőbb jelképei, és nagy bünt képviselnek.

Bombay szövőmalmaiban a munkások rabszolgákká váltak. A malmokban dolgozó nők helyzete megrázó. Amíg nem voltak szövőmalmok, ezek az asszonyok nem éheztek. Ha a gépesítési örület növekedni fog az országunkban, úgy az boldogtalan vidékké válik. Talán eretnekségnek tartják, de hajlok rá azt mondani, hogy jobb lenne pénzt küldeni Manchesterbe, és viselni a silány manchesteri ruhát, mint hogy a szövőmalmok számát sokszorozzuk meg Indiában. A manchesteri ruhák használatával csak a pénzünket pazaroljuk el, de Manchesterré változtatva Indiát, a saját vérünk árán spórolunk a pénzen, mert a legmélyebb erkölcsi lényünket semmisítik meg; állításomat pedig maguk a szövőmunkások tanúsíthatják. És akik a vagyonukat a gyárakból harácsolják, valószínűleg semmivel sem jobbak, mint a többi gazdag ember. Ostobaság volna azt gondolni, hogy egy indiai [Rockefeller](#)⁶⁸ jobb, mint az amerikai Rockefeller. Egy elszegényedett India szabaddá válhat, de nehéz lesz egy erkölcstelenségéből meggazdagodott Indiának visszaadni a szabadságát. Attól tartok, be kell, hogy lássuk, hogy a vagyoniassá vált emberek támogatják a brit uralmat, az érdekük egybefonódik annak stabilitásával. A pénz javíthatatlanná teszi az embert. A másik dolog, ami ugyanilyen káros, az a nemi kicsapongás. Mindkettő méreg. A kígyóméreg is kevésbé mérgező, mint ez a kettő, mert az előbbi csak a testet pusztítja

⁶⁵ Romesh Chunder Dutt (1848-1909), indiai gazdaságtörténész és műfordító, 1899-ben az Indiai Nemzeti Kongresszus elnöke. Legfontosabb műve az *India gazdaságtörténete*, amelynek két kötete 1902-ben és 1904-ben jelent meg.

⁶⁶ Anglia ipari központja, amely szövőgyárairól volt híres.

⁶⁷ Bombay, vagy más néven Mumbai, India Maharashtra tartományának fővárosa.

⁶⁸ John D. Rockefeller (1839-1937), amerikai olajmágnás, a modern történelem egyik leggazdagabb embere.

el, míg az utóbbiak elpusztítják a testet, az elmét, és a lelket is. Nem lehetünk tehát elégedettek a szövőipar növekedésének lehetőségével.

Olvasó: Be kellene tehát zárunk a szövőmalmokat?

Szerkesztő: Ez nehéz kérdés. Nem könnyű bármit is tenni olyasmivel, ami már kiépült. Ezért azt mondjuk, hogy nem-elkezdeni valamit előbbre való bölcsesség. Nem ítélnél el a malom-tulajdonosokat, de szánhatjuk őket. Túl sok lenne azt várni tőlük, hogy adják fel a malmaikat, de rávehetjük őket, hogy azokat ne növeljék. Ha jók volnának, úgy lassacskán szerződésekre vinnék át az üzletüket. Ezrével alapíthatnának olyan háztartásokat, ahol az ősi és szent kéziszövést alkalmaznák, az így elkészült ruhaárakat pedig felvásárolhatnák. Akár így tesznek a malomtulajdonosok, akár nem, az emberek beszüntethetik a gépekkel gyártott termékek vásárlását.

Olvasó: Beszélte ezidáig a géppel gyártott ruhákról, de számtalan géppel gyártott holmi van még. Ezekben vagy behozatalra fogunk szorulni, vagy az országunkat gépesítjük.

Szerkesztő: Valóban, még az isteneinket is Németországban gyártják. Mire van tehát szükség olyan termékek esetén, mint a gyufa, a tű, vagy az üvegárú? A válaszom csakis egy lehet. Mit csinált India, mielőtt ezeket a termékeket behozták? Pontosan ugyanezt kellene tennünk ma is. Egészen addig, amíg nem tudunk tüket gyártani gépek nélkül, éljük nélkülük az életünk! Ne törődjünk az üvegárú vakító csillogásával, hanem készítsünk lámpásokat, mint régen, házi természetű gyapotból, és kézzel gyártott agyagtálcákból! Így cselekedve megkímélhetjük a szemünket és a pénzünk, és támogathatjuk a Swadeshit, megvalósítva ezáltal a Nemzeti Önröndelkezést.

Nem gondolhatjuk azt, hogy minden ember azon nyomban megteszi mindezt, vagy akár csak néhányan is azonnal felhagynak minden géppel gyártott dolog használatával. De ha a gondolat bennünk megfogant, mindig kereshetünk valamit, amiről lemondhatunk; és végül be is szüntethetjük a használatát. Amit kevesen megtesznek, mások lemásolják, és a mozgalom követőinek száma sokszorozódni fog. Amit a vezetők maguk is megtesznek, azt az emberek örömmel követik. A dolog sem nem bonyolult, sem nem nehéz. Önnek és nekem nem szükséges megvárnia, míg a célunknak másokat is megnyerünk. Azok lesznek a vesztesek, akik nem így tesznek, és azok, akik nem teszik, bár tisztelik az igazságot, megérdemlik, hogy gyáváknak nevezzék őket.

Olvasó: Mi legyen akkor a villamosokkal és az elektromossággal?

Szerkesztő: Ez a kérdés már megkésett. Nincs jelentősége. Ha vasút nélkül boldogulunk, akkor villamosok nélkül is boldogulnunk kell. A gépesítés olyan, mint egy kígyóüreg, amiben lehet egy kígyó, de akár száz is. Ahol gépeket használnak, ott nagyvárosok vannak; ahol nagyvárosok vannak, ott villamosok és vasút is van; és ott az emberek csak elektromos fényt látnak. Az angol falvak egyikkel sem büszkélkedhetnek. Az őszinte orvosok elmondják önnek, hogy ahol a mesterséges közlekedés megnőtt, ott annak az emberek egészsége látta a kárát. Emlékszem, hogy amikor egy európai város egyszer pénzhiánnyal küszködött, a villamos-közlekedési

társaság, a jogászok, és az orvosok bevételei csökkenni kezdtek, az emberek pedig kevésbé voltak egészségtelenek. Nem tudok visszaemlékezni egyetlen jó példára sem a gépekkel kapcsolatban. Könyveket lehet írni a gonoszságuk alátámasztására.

Olvasó: Az jó vagy rossz példa, hogy az ön szavait is majd gépekkel nyomtatják?

Szerkesztő: Ez egyike azon eseteknek, amik megmutatják, hogy néha méreggel is lehet közömbösíteni egy másik mérreg hatását. Ez mégsem válik a gépekkel szemben igazolássá. Ilyen formában ugyanis ezt üzeni nekünk: „Óvakodj tőlem, és kerülj el engem. Nem lesz belőlem hasznod, az az előny pedig, amit a nyomtatással nyersz, csak azok számára lesz hozzáférhető, akik meg vannak fertőzve a gép-örülettel.”

Ne felejtse tehát el a legfontosabb dolgot. Fel kell, hogy ismerjük, hogy a gépesítés helytelen. Idővel képessé kell lennünk arra, hogy boldoguljunk nélküle. A természet nem biztosított semmilyen módot arra, hogy a kívánt céljainkat azon nyomban elérjük. Ha ahelyett, hogy a gépekre mint hasznos eszközökre tekintünk, azokat gonosz dolgoknak tartjuk, végső soron el fognak tűnni az életünkből.

Huszdik fejezet: Végkövetkeztetés

Olvasó: A nézeteiből azt a következtetést vonom le, hogy ön majd egy harmadik pártot alapít. Ön sem nem radikális, sem nem mérsékelt.

Szerkesztő: Ön téved. Egyáltalán nem gondolok harmadik pártra. Nem szabadna így gondolkodnunk. Nem állíthatjuk, hogy valamennyi mérsékelt egymással megegyező véleményen van. És hogyan alakítana pártot az, akinek egyetlen célja a szolgálat? Szolgálni kívánom a mérsékeltet és a radikálisokat egyaránt. Ahol különbözöm tőlük, ott tisztelettudóan eljűk helyezem az álláspontomat, és folytatom a munkám.

Olvasó: Mit mondana tehát a két párt tagjainak?

Szerkesztő: Azt mondanám a radikálisoknak: „Tudom, hogy Nemzeti Önrendelkezést akarnak Indiának. Ez azonban nem valósul meg a pusztá kívánságaik nyomán. Mindenkinek magának kell ezt megvalósítania. Amit mások szerezhettek nekem, az nem Önrendelés, hanem idegen uralom; ezért nem lesz helyes, ha önök azt állítják, hogy megszerezték a Nemzeti Önrendelkezést, ha azt pusztán az angolokból kényszerítik ki. Vázoltam önöknek a Nemzeti Önrendelés valódi természetét. Ezt sohasem fogják megszerezni a fegyverek ereje által. Az erőszak nem természetes dolog az indiaiak földjén. Ezért önöknek teljes egészében lélek-erőre kell támaszkodniuk. Nem tekinthetik az erőszakot szükségesnek egyetlen lépésükben sem, ami a célunkhoz vezet.”

Ezt mondanám a mérsékeltnek: „A pusztá tiltakozás lealacsonyító; általa a kisebbségünket valljuk meg. Azt mondani, hogy a brit uralom elengedhetetlen a számunkra, majd hogynem istenkáromlás. Senkiről és semmiről nem állíthatjuk, hogy elengedhetetlen, csakis Istenről. Ezen felül józan ésszel belátható, hogy azt állítani, hogy mostantól fogva az angolok jelenléte Indiában szükségszerűség, csak az önteltségüket hozza magával.”

„Ha az angolok elhagyják Indiát, táskástul, bőröndöstül, nem hihetjük azt, hogy India ezáltal megözevgyül. Lehetséges, hogy akik alattuk békére voltak kényszerítve, harcolni fognak a kivonulásuk után. Semmi előnyünk nem származik abból, hogy elfojtunk egy ilyen kitörést; ki kell engednünk a gőzt. Ezért ha a békénk megteremtése előtt harcolnunk kell egymással, jobb, ha megteesszük ezt. Nincs olyan helyzet, amiben a gyengébbet egy harmadik félnek kellene megvédenie. Ez az úgynevezett védelem az, ami elbizonytalanított minket. Az efféle védelem a gyengét csak még gyengébbé teszi. Hacsak nem ismerjük fel ezt, nem nyerhetjük el a Nemzeti Önrendelkezést. Én másként fogalmaznám meg az angol fennhatóságot, és azt mondanám: az anarchia a Nemzeti Önrendelés alatt jobb, mint egy idegen uralom alatti rend. Ez azt jelenti, hogy ha a Nemzeti Önrendelkezést idegen fennhatósághoz kötjük, az más lesz, mint amit India Nemzeti Önrendeléséről én képelek. Meg kell tanulnunk és tanítanunk másoknak, hogy mi nem akarunk zsarnokságot sem angol, sem indiai fennhatóság alatt.”

Ha ezt a gondolatot valósítjuk meg, úgy a radikálisok és mérsékeltet között megszülethet az összefogás. Nincs okuk tartani egymástól, vagy bizalmatlanoknak lenniük egymással szemben.

Olvasó: Mit mondana akkor az angoloknak?

Szerkesztő: Nekik tiszteletteljesen a következőt mondanám: „Elismerem, hogy önök uralkodnak felettem. Nem szükséges vitát folytatnunk arról a kérdésről, hogy a hatalmukat Indiában karddal tartják-e fenn, vagy az én hozzájárulásommal. Nincs ellenvetésem a maradásukkal szemben, de jóllehet önök az uralkodók, úgy maradhatnak csak, mint a nép szolgái. Nem nekünk kell úgy viselkednünk, ahogy azt önök kívánják, hanem önöknek kell úgy tenniük, ahogy azt mi kívánjuk. Önök megtarthatják a gazdagságot, amit kiszívtak ebből az országból, de ezen túl nem ragadhatnak magukhoz további javakat. A feladatuk az lehet, ha önök is úgy akarják, hogy felügyeljék Indiát, fel kell azonban hagyniuk azzal az elgondolással, hogy bármiféle kereskedelmi hasznot húznak belőlünk. Mi a civilizációt, amit önök támogatnak, a civilizáció ellentétének tartjuk. Mi a saját civilizációnk az önökénél sokkalta többre tartjuk. Ha önök felismerik ennek igazságát, annak jó hasznát fogják venni, ha azonban mégsem, akkor az önök közmondásának megfelelően éljenek ugyanolyan módon a mi országunkban, ahogy azt mi tesszük. Nem tehetnek semmi olyat, ami a vallásunkkal ellentétes. Uralkodókként kötelességük, hogy a hindukra való tekintettel tartózkodjanak a marhahús fogyasztásától, a mohamedánokra tekintettel pedig kerüljék szalonna- és sonkafogyasztást. Ezidáig némák voltunk, mert elnyomásban kellett élnünk, de emiatt nem vélhetik úgy, hogy önök nem sértették az érzéseinket a viselkedésükkel. Az érzéseinket most nem egyéni önzésből vagy félelemből tesszük nyilvánvalóvá, hanem mert immár kötelességünk, hogy nyíltan megszólaljunk. Mi az önök iskoláit és bíróságait haszontalanoknak tartjuk. Vissza akarjuk állítani a saját, ősi iskoláinkat és bíróságainkat. India köznapi nyelve nem az angol, hanem a hindi. Ezért azt önök tanulják meg. Mi önökkel csakis a saját nyelvünkön folytathatunk társalgást.”

„Nem fogadhatjuk el annak gondolatát, hogy önök vasútra és hadseregre költsenek pénzt. Nem látjuk egyiket sem indokoltnak. Önök talán félnek Oroszországtól, mi azonban nem. Ha majd Oroszország közeledik felénk, foglalkozni fogunk vele. Ha önök velünk tartanak, foglalkozhatunk vele közösen is. Nincs szükségünk európai ruhákra. Boldogulnunk kell a házilag termesztett és gyártott termékekkel. Nem tarthatják egyik szemüket Manchesteren, s a másikat Indián. Akkor működhetünk csak együtt, ha az érdekeink az egymáséival megegyezőek.”

„Mindezt nem tiszteletlenségéből mondjuk önöknek. Önök hatalmas harcászati készlettel rendelkeznek. A tengeri erejük páratlan. Ha az önök eszközeivel akarnánk harcolni önökkel, úgy képtelenek volnánk rá, de ha az említett feltételek az önök számára nem elfogadhatóak, úgy nem kívánjuk többé eljátszani az alávetettek szerepét. Önök darabokra téphetnek minket, ha úgy akarják. Szétszaggathatnak minket az ágyúk szájánál. Ha önök az akaratunk ellenében cselekszenek, nem segíthetünk önöknek, a segítségünk nélkül pedig tudjuk, hogy nem tehetnek egyetlen lépést sem előre.”

„Önök valószínűleg kinevetik mindezt a hatalmuk kábulatában. Nem leszünk képesek önöket egycsapásra kijózanítani, de ha van bennünk elég bátorság hozzá, hamarosan látni fogják, hogy a kábulatuk öngyilkosság, a rajtunk való kacagásuk pedig az értelem kisiklása. Hiszünk abban, hogy a szívük mélyén önök egy vallásos nemzet.

Mi olyan földön élünk, amely vallások forrása. Hogy sorsunk miként forrt össze, nem szükséges vizsgálunk, de kölcsönösen jó hasznát vehetjük egymás társaságának.”

„Önök, Indiában élő angolok, nem hiteles megtestesítői az angol nemzetnek, ahogy minket, fél-angolokká vált indiaiakat sem tekinthetjük hiteles megtestesítőinek az indiai nemzetnek. Ha az angol nemzet ismerné mindazt, amit önök tettek, számos cselekedetük ellen felemelné a szavát. India tömegeinek kevés dolguk volt önökkel. Ha önök felhagynak az úgynevezett civilizációjukkal, és beletekintenek a saját írott bölcséletükbe, rá fognak jönni, hogy a követeléseink igazságosak. Csakis a követeléseink maradéktalan teljesítése árán maradhatnak Indiában; és ha ilyen körülmények között a maradás mellett döntenek, úgy számos dolgot megtanulhatunk önöktől, önök pedig tőlünk tanulhatnak meg sokmindent. Így cselekedve hasznára lehetünk egymásnak és a világnak. De ez csak akkor történik majd meg, ha már a kapcsolatunk gyökereit a vallás talajába ültettük.”

Olvasó: Mit fog mondani a nemzetnek?

Szerkesztő: Kicsoda a nemzet?

Olvasó: Jelen esetben azok, akikre eddig ön és én is gondoltunk, tehát közülünk azok, akikre az európai civilizáció hatást gyakorolt, és akik a Nemzeti Önrendelkezés után áhítoznak.

Szerkesztő: Nekik ezt mondanám: „Csak azok az indiaiak, akiket valódi szeretet tölt el, lesznek képesek az előbbieik szerinti visszafogottsággal beszélni az angolokhoz úgy, hogy közben nem éreznek félelmet; és csak azokat mondhatjuk ilyen lelkiületűeknek, akik szilárdan hisznek abban, hogy az indiai civilizáció a lehető legjobb, míg az európaiaké csupán olyan csoda, ami három napig tart. Ilyen kérészerűtű civilizációk gyakran születtek és múltak el, és ez mindig is így lesz. Azokat mondhatjuk csak ilyen lelkiületűeknek, akik megtapasztalták a lélek erejét magukban, akiket az erőszak nem tehet gyávákká, és soha, semmilyen körülmények között nem nyúlnak erőszakhoz. Azokat tarthatjuk ilyen lelkiületűeknek, akik mélységesen elégedetlenek a jelenlegi, szánalomra méltó helyzettel, amelyben a méregpoharunkat már kiürítettük.”

„Ha csupán egyetlen ilyen indiai is akad, ő majd az előbbieik szerint beszél az angolokkal, az angoloknak pedig meg kell őt hallgatniuk.”

„Ezek nem követelések, hanem a szellemi állapotunk jelei. Semmit sem szabad megkapnunk a kérésünkre; el kell vennünk, amit akarunk; és megfelelő erőre van szükségünk a célkitűzésünkben, ez az erő pedig csak annak áll a rendelkezésére, aki

1. Csak ritka alkalmakkor használja az angol nyelvet;
2. Ha jogász, akkor felhagy a szakmája művelésével, és kéziszövéskébe kezd;
3. Ha jogász, akkor tudását annak szenteli, hogy felvilágosítsa mind saját népét, mind az angolokat;

4. Ha jogász, akkor nem vállalja fel mások viszálykodását, hanem otthagyja a bíróságot, a tapasztalatával ugyanerre indít másokat;
5. Ha jogász, akkor megtagadja a bírói státuszát, és feladja a hivatását;
6. Ha orvos, akkor felhagy az orvoslással, és megéri, hogy a test gyógyítása helyett a lélek gyógyítása kell, hogy a feladata legyen;
7. Ha orvos, akkor megéri, hogy bármely valláshoz tartozzon is, helyesebb betegen hagynia a testet, mintsem meggyógyítania azt az európai orvosi egyetemeken gyakorolt ördögi állatkísérletek által;
8. Habár orvos, mégis kéziszövéské kezd, és ha betegek keresik is őt fel, megmondja a betegségük okát, és megtanácsolja nekik, hogy szüntessék meg ezt az okot; mindezt ahelyett, hogy haszontalan gyógyszereket adva, gondoskodna róluk. Megéri, hogy ha gyógyszerek nélkül a beteg esetleg meghal, a világ attól nem fordul gyászba, és éppen ezzel lesz a beteghez igazán könyörületes;
9. Habár vagyonos ember, mégsem törődik a vagyonával, hanem szívéből szól, és nem táplál félelmet senki iránt;
10. Ha vagyonos ember, a pénzét arra fordítja, hogy kéziszövő műhelyeket alapít, és másokat azzal bátorít kéziszövéské ruhák viselésére, hogy maga is ilyeneket hord;
11. Mint bármely indiai, megéri, hogy eljött az idő a bűnbánatra, a bűnvallásra, és a gyászra;
12. Mint bármely indiai, megéri, hogy haszontalan az angolokat hibáztatnia, mert ők miattunk jöttek, és miattunk maradnak, és csak akkor távoznak vagy változnak meg, ha előbb megújítjuk saját magunkat;
13. Mint bármely ember, megéri, hogy gyász idején nincs helye a kényelmességnek, és hogy amíg bukott állapotban vagyunk, börtönben vagy száműzetésben lenni a lehető legjobb dolog;
14. Mint bármely ember, megéri, hogy babonáság azt képzelni, hogy őrizkednünk kell a bebörtönzéstől, csupán azért, hogy az emberekkel foglalkozhassunk;
15. Mint bármely ember, megéri, hogy a tett sokkal jobb, mint a beszéd; hogy kötelességünk pontosan azt mondani, amit gondolunk, és szembenézni a következményekkel; és csak ezáltal érhetjük el, hogy a beszédünkkel bárkire is hatással lehetünk;
16. Mint bármely ember, megéri, hogy csak szenvedések árán válhatunk szabaddá;

17. Mint bármely ember, megérti, hogy még az életre szóló száműzetés az [Andamán-szigetekre](#)⁶⁹ sem elegendően nagy bűnhődés ahhoz képest, mint amit az európai civilizáció bátorításának bűne eredményez;

18. Mint bármely ember, megérti, hogy egy nemzet sem emelkedett fel szenvedések nélkül, és hogy még a tényleges háborúban is az ember valódi próbája a saját szenvedése, és nem mások meggyilkolása; ami még inkább igaz a passzív ellenállás hadászatában;

19. Mint bármely ember, megérti, hogy haszontalan kifogás azt mondani, hogy csak akkor teszünk valamit, ha azt mások is megteszik: azt kell ugyanis tennünk, amit helyesnek vélünk, mások pedig akkor fogják ezt követni, ha maguk is hasonlóan látják; megérti, hogy ha egy fenséges csemegébe kóstolhatok, akkor nem várok másokra, hogy abba előttem belekóstoljanak: a nemzetért cselekedni és szenvedni pedig ilyen fenséges csemege; továbbá elnyomás alatt szenvedni nem szenvedés.”

Olvasó: Hosszú parancslista. Mikor fogja ezeket mindenki követni?

Szerkesztő: Ön hibát vét. Önnek és nekem semmi dolgom a többiekkel. Tegye meg mindenki a maga kötelességét. Ha teljesítem a magam kötelességét a magam hasznára, csak akkor válok képessé rá, hogy mások hasznára legyek. Mielőtt azonban elhagynám, utoljára élek még az önismétléssel:

1. A valódi nemzeti önrendelkezés: a magunk feletti önrendelkezés és önuralom.
2. Az út hozzá a passzív ellenállás, ami maga a lélek-erő avagy szeretet-erő.
3. Azért, hogy kifejtsük ezt az erőt, Swadeshi (önellátás) szükséges minden értelemben.
4. Amit tenni akarunk, azt meg is kell tennünk, de nem azért, hogy az angolokkal ellenkezzünk, vagy pedig bosszúból, hanem mert ez a kötelességünk. Így feltéve, hogy az angolok visszavonják a só-adót, visszafizetik a pénzünket, indiaiakat juttatnak a legmagasabb tisztségekbe, kivonják az angol katonákat, akkor is, bizonyosan nem használhatjuk a géppel gyártott termékeiket, sem az angol nyelvet, sem az ipari létesítményeik nagy részét. Érdemes megjegyezni, hogy ezek a dolgok a természetükből fakadóan károsak, és ezért nem akarjuk őket. Nem hordozok magamban ellenségességet az angolok iránt, de hordozok ilyet a civilizációjuk iránt.

Úgy vélem, ezidáig a „Swaraj” (Szabadság) szót úgy használtuk, hogy nem értettük annak igazi jelentőségét. Igyekeztem elmagyarázni, ahogy azt én értelmezem, és a lelkiismeretem tanúskodik róla, hogy életemet ezentúl a megvalósításának szenteltem.

⁶⁹ Kis szigetcsoporthoz az indiai szubkontinens keletre, egyben az ország legtávolabbi közigazgatási pontja. A szigetek a II. világháború japán megszállásig börtönként működtek, a brit hatóságok India szabadságharcosait száműzték ide.